

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ve PLANLAMASI
(EĞİTİM EKONOMİSİ ve PLANLAMASI)
ANABİLİM DALI

İLK ve ORTAÖĞRETİME
DAL ÖĞRETMENİ YETİŞTİRİLMESİNİN
PLANLANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

72369

Gökhan TUZCU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mahmut ÂDEM

ANKARA - 1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN YAYIN MERKEZİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ve PLANLAMASI
(EĞİTİM EKONOMİSİ ve PLANLAMASI)
ANABİLİM DALI

İLK ve ORTAÖĞRETİME
DAL ÖĞRETMENİ YETİŞTİRİLMESİNİN
PLANLANMASI

GÖKHAN TUZCU

EĞİTİM EKONOMİSİ ve PLANLAMASI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mahmut ÂDEM

TEZ JÜRİSİ _____ :

PROF. DR. MAHMUT ÂDEM

PROF. DR. ALİ BALCI

DOÇ. DR. KASIM KARAKÜTÜK

İMZA _____ :

m. âdem

Ali Balcı

Kasım Karakütük

TEZ KABUL TARİHİ : 30 / 07 / 1998

Küçük YAVUZ'a.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
ÖZET.....	XIII
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	5
Önem.....	6
Sayıtlar.....	7
Sınırlılıklar.....	7
Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
Türkiye'de Dal Öğretmeni Yetiştirilmesinin Tarihsel Gelişimi.....	10
Öğretmen Okulları.....	10
Yüksek Öğretmen Okulları.....	11
Deneme Yüksek Öğretmen Okulu.....	12
Eğitim Enstitüleri.....	12
Yüksek İslam Enstitüleri.....	14
Üniversiteler.....	14
Dal Öğretmeni Yetiştirmede Diğer Uygulamalar.....	14
Günümüzde Dal Öğretmeni Yetiştirme.....	17
Kalkınma Planlarında Dal Öğretmeni Yetiştirme.....	21
Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967).....	21
İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972).....	22
Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977).....	23
Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983).....	23
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).....	24
Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).....	25
Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000).....	25
İlgili Araştırmalar.....	26
BÖLÜM III.....	30
YÖNTEM.....	30
Araştırmanın Modeli.....	30
Verilerin Toplanması.....	30
Verilerin Analizi ve Yorumu.....	30

BÖLÜM IV	34
BULGULAR VE YORUM	34
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği.....	35
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	35
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	37
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	38
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	39
Felsefe Grubu Öğretmenliği.....	41
Felsefe Grubu Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	41
Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	42
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	43
Felsefe Grubu Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	44
Tarih/Millî Tarih Öğretmenliği.....	46
Tarih/Millî Tarih Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	46
Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	47
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	48
Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	49
Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenliği.....	51
Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	51
Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	52
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	53
Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	54

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.....	56
Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	56
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	57
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	58
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	58
Matematik Öğretmenliği.....	60
Matematik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	60
Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	61
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	62
Matematik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	63
Fizik Öğretmenliği.....	65
Fizik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	65
Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	66
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	67
Fizik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	68
Kimya Öğretmenliği.....	70
Kimya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	70
Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	71
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	72
Kimya Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	74
Biyoloji Öğretmenliği.....	74
Biyoloji Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	74
Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	75

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	76
Biyoloji Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	76
Fen Bilgisi Öğretmenliği.....	78
Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	78
Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	79
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fen Bil.Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	80
Fen Bilgisi Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	81
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği.....	83
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	83
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Beden Eğt. ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	84
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	84
Resim/Resim-İş Öğretmenliği.....	86
Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	86
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	87
Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	88
Müzik Öğretmenliği.....	90
Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	90
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	91
Müzik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	93
İngilizce Öğretmenliği.....	93
İngilizce Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	94
İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	95
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan İng. Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	97
İngilizce Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	98
Fransızca Öğretmenliği.....	100
Fransızca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	100

Fransızca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	101
Fransızca Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	101
Almanca Öğretmenliği.....	103
Almanca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	103
Almanca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	104
Almanca Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	105
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği.....	107
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	107
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	108
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	109
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	109
Tüm Dal Öğretmenleri.....	111
Dal Öğretmeni Yetiştiren Tüm Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	111
Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	113
1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	116
Tüm Dal Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı.....	117
Öğretmen Lisesi Mezunlarının Yerleştiği Yükseköğretim Programları.....	121
Dal Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları.....	123
Eğitim Fakülteleri.....	123
Fen-Edebiyat Fakülteleri (Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat Fakülteleri).....	125
İlahiyat Fakülteleri.....	127
Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Devlet Konservatuarları.....	128
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları.....	129
BÖLÜM V.....	132
SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	132
Sonuçlar.....	132
Öneriler.....	138
KAYNAKÇA.....	141
SUMMARY.....	145

EKLER	147
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	148
Felsefe Grubu Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	149
Tarih/Millî Tarih Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	150
Coğrafya/Millî Coğrafya Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	151
Sosyal Bilgiler Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	152
Matematik Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	153
Fizik Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	154
Kimya Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	155
Biyoloji Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	156
Fen Bilgisi Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	157
Beden Eğitimi ve Spor Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	158
Resim/Resim-İş Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	159
Müzik Dalında İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	160
İngilizce Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	161
Fransızca Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	162
Almanca Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	163
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dalında İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	164
Tüm Dallarda İller İtibariyle Ders Saati ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları.....	165
Genel Müdürlükler İtibariyle Ortaöğretim Okul Türleri ve Öğrenci Başına Cari Harcama.....	166

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1 Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programların Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı	36
2 Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	37
3 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	38
4 Felsefe Grubu Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	42
5 Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	43
6 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	44
7 Tarih/Millî Tarih Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	47
8 Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	48
9 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	48
10 Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	52
11 Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	53
12 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	53
13 Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	57

14	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	57
15	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	58
16	Matematik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	61
17	Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	62
18	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	63
19	Fizik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	66
20	Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	66
21	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	67
22	Kimya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	70
23	Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	71
24	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	72
25	Biyoloji Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	75
26	Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	75
27	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	76

28	Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	79
29	Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	80
30	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	80
31	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	83
32	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	84
33	Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	87
34	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	88
35	Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	90
36	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	91
37	İngilizce Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	94
38	İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	95
39	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	97
40	Fransızca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	100
41	Fransızca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	101

42	Almanca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	104
43	Almanca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	105
44	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	108
45	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	108
46	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	109
47	Dal Öğretmeni Yetiştiren Tüm Yükseköğretim Kurumlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı.....	112
48	Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	114
49	1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı.....	116
50	Öğretmen Lisesi Mezunlarının Yerleştiği Yükseköğretim Programları.....	122
51	Eğitim Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama.....	124
52	Fen-Edebiyat Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama.....	125
53	İlahiyat Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama.....	128
54	Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Devlet Konservatuarlarında Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Harcama.....	129
55	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama.....	130

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
1 Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sistemi (1982'den 04.11.1997 Tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararına Kadar).....	18
2 04.11.1997 Tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararıyla Düzenlenen Öğretmen Yetiştirme Sistemi.....	20
3 Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	40
4 Felsefe Grubu Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	45
5 Tarih/Millî Tarih Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	50
6 Coğrafya/Millî Coğrafya Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	55
7 Sosyal Bilgiler Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	59
8 Matematik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	64
9 Fizik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	69
10 Kimya Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	73
11 Biyoloji Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	77
12 Fen Bilgisi Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	82
13 Beden Eğitimi ve Spor Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	85
14 Resim/Resim-İş Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	89
15 Müzik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	92
16 İngilizce Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	99

17	Fransızca Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	102
18	Almanca Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	106
19	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	110
20	Tüm Dallarda Öğretmen Ders Yükünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük-En Yüksek On İl.....	118

ÖZET

Günümüzde toplumlar, kendi felsefe ve hedefleri doğrultusunda, sorumluluğunun bilincinde olan ve düşünme gücüne sahip kuşaklar yetiştirme görevini eğitime vermiştir. Eğitimin niteliği de, gelişen teknolojik olanaklara rağmen en öncelikli olarak öğretmene, öğretmenin nitelikli yetiştirilmesine bağlıdır.

Bu araştırmada, Türkiye’de ilk ve ortaöğretimdeki 17 dalda genel kültür derslerine öğretmen yetiştirme ve istihdamının planlanması incelenmeye çalışılmıştır. İlk olarak; dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarının öğrenci kaynağını tespit edebilmek amacıyla bu programlara yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türleri belirlenmiştir. Bu aşamada, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan “Öğretmen Liseleri (Anadolu Öğretmen Liseleri)” mezunlarının yerleştikleri yükseköğretim programları ve özellikle öğretmenliğe geçiş oranları belirlenmiştir. İkinci olarak; mevcut dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programları belirlenmiş, böylelikle tarihsel gelişim içinde hangi okulların hangi oranda sisteme öğretmen yetiştirdiği ortaya konulmuştur. Üçüncü olarak; 1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programları belirlenmiş, böylelikle günümüzde dal öğretmenlerinin hangi yükseköğretim programlarında yetiştirildiği tespit edilmiştir. İkinci ve üçüncü aşamadaki diğer amaç, öğretmenlerin mezun oldukları dal ile istihdam edildikleri dal arasında farklılık olup olmadığının tespit edilmesidir. Dördüncü olarak; dal öğretmenlerinin iller itibarıyla dağılımı belirlenmiş, böylelikle yöreler arasında dengesizlik olup olmadığı, hangi dallarda öğretmen gereksinimi - hangi dallarda öğretmen fazlalığının olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Beşinci olarak; dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğrenci/öğretim üyesi oranları ve öğrenci başına yıllık ortalama cari maliyet tespit edilmeye, böylelikle yükseköğretim kurumları arasındaki farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kısaca; dal öğretmenliği için öğrenci alımı (seçimi), yetiştirilmesi (eğitimi) ve değerlendirilmesi (istihdamı) sorunu araştırılmıştır.

Tarama modeli ile yapılan araştırmada, gereksinim duyulan veriler Millî Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi ve Devlet İstatistik Enstitüsü kaynaklarının taranmasıyla elde edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi sonucunda, Türkiye'de;

- Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına ilk sırada lise, ikinci sırada imam-hatip lisesi ve üçüncü sırada öğretmen lisesi mezunlarının yerleştiği,

- Mevcut dal öğretmenlerinin 39, son üç yılda atanarak göreve başlayan dal öğretmenlerinin ise 22 farklı yükseköğretim kurumundan mezun olduğu,

- İngilizce, müzik, beden eğitimi-spor ve Türkçe/Türk dili ve edebiyatı dallarında yüksek düzeyde öğretmen gereksiniminin bulunduğu,

- Dal öğretmenlerinin istihdamında yüksek düzeyde dengesizliğin olduğu ve bu dengesizliğin bölgeler arasından çok yöreler arasında gözlemlendiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, ilk ve ortaöğretime dal öğretmeni yetiştirilmesinin planlanması amacı ile yapılan araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

Problem

Bir ülkede toplumsal, ekonomik ve siyasal ilerlemenin nitelikli ve yüksek nitelikli insangücüyle sağlanabileceği, nitelikli insangücünün de ancak eğitimle yetiştirilebileceği bilinmektedir.

Genelde verimlilik; üretim miktarının, bunu üretmek için kullanılan üretim etmenlerine oranıdır. Daha açık bir deyişle verimlilik; eldeki kaynaklarla en çok üretimi gerçekleştirme uğraşısı olarak tanımlanabilir. Yaşam düzeyini yükseltmek isteyen her toplumun temel hedefi, mevcut kaynakları en uygun yerlerde, en yararlı biçimde kullanarak üretim düzeyini en yükseğe çıkarmak olduğundan, bu ülkeler için verimlilik çok önemli bir amaç olmaktadır.

Hedeflenen verimlilik düzeyine ulaşabilmek için, varolan kaynakların yoğun olarak öncelikli alanlarda kullanımının, bu öncelikli alanlar arasındaki dağıtımının ve kullanımda her türlü savurganlıktan uzak kalınmasının ancak planlamayla sağlanabileceği söylenebilir. Karayalçın'a göre planlama, "belli hedeflere ulaşmak için en iyi alternatifleri seçmek maksadıyla teşkilatlı olarak yapılan ve akla, bilgiye dayanan faaliyettir" (Karayalçın, 1969, 32). Âdem'e göre ise planlama, "özellikle yanlışlığın kolay fakat sonuçlarının tehlikeli olduğu bir alanda ihtiyatlı (sakıntılı) bir girişimdir" (Âdem, 1977, 47).

Eğitim planlaması, insan nitelikleri ve nitelikli insan sayısında geleceği ya da geleceğin sağlayabileceği birçok seçeneği araştırmak, hedefleri ve değişen sorumlulukları belirlemek, kimi sorunlara ya da dengesizlikler gösterecek alanlara dikkati çekmek ve ortaya çıkabilecek sorunlar için çözümler üretmektir (OECD, 1968, 107).

Eğitim sisteminin akılcı bir biçimde açıklanması, incelenmesi, eğitim sürecinin temel gerçeklerinin belirlenmesi ve mümkün olabilecek gelişme yönlerinin tahmini, eğitim planlaması çalışmalarında biçimlenecektir.

Eğitimin sorunları, her ülkede görölen evrensel çağdaşlaşma sıkıntılarına ek olarak en büyük çoğunluğu plansızlıktan, programsızlıktan, disiplinsizlikten ve bilimsellikten uzak oluştan kaynaklanan ve üstelik toplumsal-ekonomik etkilere tehlikeli ölçüde açık bulunan ağır sorunlardır (DPT, 1977, 2 ve 4).

Her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da kıt kaynakların en iyi biçimde değerlendirilmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Yetiştirilen insangücünün "istihdam edilebilir" olmaması ve/veya çalışanların ise "verimli işgücü" niteliğinden uzak bulunması durumunda, hem eğitim sistemi içinde, hem de toplumsal düzeyde dengesiz bir kaynak dağılımından söz edilebilir.

Türk eğitim sisteminin temel görevi, Türk Milleti'nin bütün fertlerini, Millî Eğitim'in temel amaç ve ilkeleriyle, kalkınma planlarında belirlenen hedef ve ilkelere uygun olarak yetiştirmektir. Bu asıl görevin gerçekleşmesi, öncelikle yeterli nitelik ve nicelikte öğretmenin varlığına bağlıdır (MEB, 1992, 25).

Türkiye'nin planlı döneme girdiği 1963 yılından bu yana eğitimin nicel yönünü planlama çalışmalarına büyük önem verilmesine karşın, nitel yönüne henüz gereken önem verilmemiştir (Âdem, 1977, 16). Eğitime, ulusal idealleri gerçekleştirme ve çağdaş bir toplum yaratma görevi yüklenmiştir. Ancak, sağlanan gelişmelere karşın, bu alanda hedeflenen düzeye ulaşamadığı ve dengesizliklerin önlenemediği söylenebilir.

Öğretmenlerin istenilen sayı ve nitelikte yetiştirilmeleri ve istihdamı sorunu; kalkınma planları, Millî Eğitim Şûraları, danışma kurulları ve benzeri toplantılarda birçok kez görüşölmüş, çok önemli kararlar alınmış olmasına rağmen bugün istenilen düzeye gelindiği söylenemez.

Nitekim, kalkınma planlarının hepsinde öğretmen yetiştirme ve istihdamı politikaları yer almış, kademeler itibariyle öğretmen gereksinimi ve sayısal öğretmen yetiştirme hedefleri verilmiştir. Ancak dallara göre bir öğretmen yetiştirme planlaması görölmemektedir.

Bu konudaki başlıca sorunlar, öğrenci seçimi, yetiştirilmesi, istihdamı vb boyutlardadır. Gelişmelerin yol açtığı yeni gereksinimler ve şartlar öğretmen eğitimi ve istihdamının yöntem ve stratejilerinde değişimi gerektirmektedir. Bugün öğretmenlerin rolleri, nitelikleri, yetiştirilmeleri ve istihdamı gibi konuların ilke olarak gözden geçirilmesine ve geliştirilmesine gereksinim duyulduğu görüşleri yaygın biçimde kabul görmektedir (Alkan, 1990, 2).

Öğretmen yetiştirme sisteminde, tartışılmadan yapılan düzenlemelerin niteliği düşürdüğü tartışmaları yaygındır. İstihdam için yapılan duyurularla başvurular karşılaştırıldığında yetiştirilen öğretmen sayı ve dallarında da büyük dengesizlikler olduğu görülmektedir.

Günümüzde öğretmen kaynağını, ortaöğretim mezunlarından ÖSYS'de "eğitim", "dil ve edebiyat", "sosyal bilimler", "matematik ve fen bilimleri" ile "özel yetenek" yükseköğretim programlarını tercih edenler oluşturmaktadır.

Ortaöğretimden yükseköğretime geçiş politikalarında kesinlik ve kararlılığın olmayışı, yükseköğretim kurumlarının öğrenci kaynağının her türlü ortaöğretim kurumu olabilmesine yol açmaktadır. Öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim türü ile yerleştikleri yükseköğretim türü arasında çoğu zaman bir paralellik bulunmadığından sınırlı olan finansman kaynakları ortaöğretim düzeyinde israf olmakta, farklı ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin aynı yükseköğretim kurumuna yerleşmeleri sonucu yükseköğretimin niteliği düşmektedir.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları için de aynı durum geçerli olduğundan genel ve meslekî-tekniik ortaöğretimin her türü bu kurumlara öğrenci kaynağı olmaktadır. Bunun yanı sıra, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak amacıyla kurulmuş olan öğretmen liseleri (Anadolu öğretmen liseleri) bir yandan genel lise programları uygularken, diğer yandan öğrencilerinin öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarına geçişinde getirilen burs ve teşvik düzenine rağmen istenilen düzeye ulaşamamıştır. Nitekim, Duman tarafından yapılan araştırmada, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına yerleşen öğrencilerin, "isteklilik" ve "hazır bulunuşluk" düzeyleri bakımından yeterli olmadığı, günümüzde kullanılan öğrenci seçme sisteminin öğretmen adaylarını seçmede yetersiz kaldığı belirtilmektedir (Duman, 1988, 283).

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçimi ile ilgili mevcut uygulamanın yetersiz olduğu, kişilik ve mesleğe yatkınlık testi, mülakat vb ek kriterlerin getirilmesi gerektiği Dilaver'in araştırma sonuçları arasında yer almaktadır (Dilaver, 1994, 174).

Programı gereği farklı harcama yapılan farklı ortaöğretim kurumları mezunlarının öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına yerleşmeleri eğitim sistemindeki plansızlıkların bir örneğidir. Bu tür plansızlıklar, parasal ve insangücü darboğazları içindeki eğitim sistemini daha da zor durumda bırakmakta, finansman yetersizliği yüzünden hedeflere ulaşılamamakta, eldeki kaynakların israfına devam edilmektedir.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğretmenlerin öğretmeni olabilecek yeterli sayı ve nitelikte öğretim üyelerinin bulunmaması, varolanların da ülke düzeyinde dengesiz dağılımı, bir kısmının kendi alanlarının gerektirdiği özel öğretim yöntemleri konusunda yeterince yetişmiş olmamaları, öğretmen yetiştirmede niteliği düşüren en önemli nedenler arasındadır. Nitekim, Kavak tarafından yapılan araştırmada eğitim fakültelerindeki öğrencilerin çoğunluğunun, öğretim elemanlarını "kısmen yeterli" veya "daha yetersiz" olarak algıladıkları (Kavak, 1986, 118), Dilaver tarafından yapılan araştırmada da öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının büyük oranda öğretim elemanı açığının bulunduğu tespit edilmiştir (Dilaver, 1994, 174).

Diğer yandan, istihdam politikalarında kararlılığın olmaması, bunun sonucunda okulların standart (Norm) kadro sayısının değişik nedenlerle aşılması yüzünden öğretmenlerin ülke düzeyindeki dağılımlarında büyük dengesizlikler bulunmaktadır. Bazı okullarda bir öğretmene haftada ortalama 10 saat ders düşerken, aynı ilin hattâ aynı ilçenin bir başka okulunda aynı daldaki bir başka öğretmene 30 saat ders düşmektedir. Bunun yanı sıra, birtakım dersler de boş geçebilmekte ya da asıl mesleği öğretmenlik olmayanlarca doldurulabilmektedir. Nitekim, Gerger tarafından yapılan araştırmada, öğretmen sorununun sayısal olarak Türkiye genelinde çözülmüş görülmesine rağmen dağılım dengesizliğinin devam etmekte olduğu, öğretmen yetiştirilmesinde ve istihdamında planlı bir politika izlenememesi sonucu bazı dallarda öğretmen gereksinimi giderilemezken, bazı dallarda gereksinimden fazla öğretmen yetiştirildiği belirtilmiştir (Gerger, 1986, 97). Atama ve nakillerle ilgili yapılan yeni düzenlemelere rağmen, Türkiye

genelinde dengeli bir öğretmen dağılımının sağlanamadığı, özellikle mazeret gruplarına dayalı nakillerin bu dengeyi bozduğu Dilaver'in araştırma sonuçları arasındadır (Dilaver, 1994, 175).

1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ve bu yasaya dayanılarak 1982 yılında çıkarılan 41 sayılı Kanun Hükmünde Karamame (KHK) ile öğretmen yetiştirmenin yükseköğretime devredilmesi koordinasyon güçlüğü doğurmuştur. 1985'e kadar bunun çözümlenememesi üzerine Devlet Planlama Teşkilatı bir koordinasyon kurulu oluşturmuş, ancak YÖK-MEB yaklaşım farklılıkları giderilememiştir. 1988 yılında toplanan XII. Millî Eğitim Şûrasında, öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim kurumlarının Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmesine karar verilmiş ancak bu karara on yıldır işlerlik kazandırılmamıştır. En son 1996 yılında MEB'ce yapılan bir girişim ile bir eşgüdüm zemini oluşturulmaya çalışılmış ve bunun sonucunda 4 Kasım 1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararı ile öğretmen yetiştirme yeni bir boyut kazanmıştır. Bu yeni öğretmen yetiştirme modeli ile, yeter sayıda ve nitelikli öğretmen yetiştirilebilecek mi?

Hangi dallarda, hangi nitelikte ve nicelikte öğretmenlerin yetiştirilmesi gerektiğini daha ayrıntılı bir biçimde belirlemek için gerçek anlamda eğitim planlaması çalışmaları yapılmasına, hedef, ilke ve stratejilerin bilimsel çalışmalara dayandırılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye'de ilk ve ortaöğretime dal öğretmeni yetiştirmenin planlanması ile ilgili sorunları incelemek, böylelikle bu alana öğretmen yetiştirme sürecinin planlı yürütülebilmesi için önerilerde bulunmaktır.

Bu genel amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1) Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına hangi ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler yerleşmektedir ve bunların sayısal dağılımı hangi düzeydedir?

2) Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumları arasında, öğrenci/öğretim üyesi oranları ve öğrenci başına ortalama cari harcamalar açısından dengesizlik var mıdır? Varsa hangi düzeydedir?

3) Öğretmenlerin mezun oldukları dal ile istihdam edildikleri dal arasında dengesizlik var mıdır? Varsa hangi düzeydedir?

4) Dal öğretmenlerinin Türkiye geneline dağılımında dengesizlik var mıdır? Varsa hangi düzeydedir?

Önem

Günümüzde toplumlar kendi felsefe ve hedefleri doğrultusunda sorumluluğunun bilincinde olan ve bilimsel düşünme gücüne sahip kuşaklar yetiştirme görevini eğitime vermiştir. Bu yüzden eğitim kurumlarının görevleri hem değişmiş, hem artmış hem de zorlaşmıştır. Öğretmen; eğitim, bilim ve teknoloji çağı toplumlarının yaşam felsefesinin odak noktası olmuştur. Ülkemizde de bu anlayışla, toplumsal sorunların temelinde, zaman zaman eğitim, öğretmen ve öğretmenin eğitimi konusu araştırılmıştır.

Öğretmen yetiştirme sisteminin temel öğeleri olan öğrenci ve öğretim elemanı; temel süreçleri olan öğrenci alımı (seçimi), yetiştirilmesi (eğitimi) ve değerlendirilmesi (istihdamı) sorunu büyük önem taşımaktadır.

Bu konuda yapılacak araştırma sonuçları doğrultusunda ülkenin gerçek talep kestirmelerine göre kısa, orta ve uzun vadede gereksinim duyulan dal öğretmenlerinin yetiştirilmesi planlanabilir. Öğrenci seçimi ve öğretmen istihdamındaki dengesizlikler ortadan kaldırılarak savurganlıklar önenebilir, fırsat ve olanak eşitliği yaratılabilir ya da bu konuda karşılaşılan eşitsizlikler en düşük düzeye indirilebilir, dolayısıyla eğitimin niteliği yükseltilebilir.

İlk ve ortaöğretime dal öğretmeni yetiştirme sürecini çeşitli yönleriyle inceleyen araştırmalara alanyazında sıkça rastlanmakla birlikte;

- Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına hangi ortaöğretim kurumlarından mezun öğrencilerin yerleştiği,

- Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak amacıyla kurulmuş olan öğretmen lisesi mezunlarının dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarına yerleşme oranı,

- Öğretmenlerin mezun oldukları dal ile istihdam edildikleri dal arasında farklılıkların olup-olmadığı

konularında yeterli sayıda araştırmaların yapılmadığı gör÷lmektedir.

Ayrıca, bu araştırmanın "eğitim fak÷ltelerinin yeniden yapılandırılması" konusundaki çalışmalara katkı sağlaması beklenebilir.

Sayıtlar

Araştırmanın temel sayıtları şunlardır:

1) Öğrencilerin yerleştiği yükseköğretim programlarının, mezun oldukları ortaöğretim programlarına uygun olması, öğrencilerin "hazır bulunuşluk" düzeyini artıracak ve böylelikle yükseköğretimin niteliğini yükseltecek, gerek ortaöğretimin gerekse yükseköğretimin amaçlarına daha kolay ulaşılmasını sağlayacak ve kaynak savurganlığını önleyecektir.

2) Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları arasındaki her türlü farklılığın giderilmesi, öğretmenlerin yetiştikleri alana uygun olarak istihdam edilmeleri ve ÷lke geneline öğretmen dağılımında denge sağlanması, eğitimin niteliğini yükseltecek, fırsat ve olanak eşitliği sağlayacak ve kaynak savurganlığını önleyecektir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır:

1) Araştırma, dal öğretmenlerinin hizmet öncesi yetiştirilmesi ile sınırlı olup, hizmetiçi eğitim dahil değildir.

2) Araştırma, öğretmen ve ders saati sayılarında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullar ile sınırlı olup özel okulları kapsamamaktadır.

3) Araştırma, ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflar ile ortaöğretimin tüm sınıflarında 17 dalda kültür dersleri dal öğretmeniyle sınırlı olup; okul öncesi, sınıf öğretmenliği ve meslek dersleri öğretmenlerini içermemektedir. Araştırma kapsamındaki dallar şunlardır: Türkçe/Türk dili ve edebiyatı, felsefe grubu, tarih/millî tarih, coğrafya/millî coğrafya, sosyal bilgiler, matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, resim/resim-iş, müzik, İngilizce, Fransızca, Almanca, din kültürü ve ahlâk bilgisi.

4) Her öğretmen kendi dalıyla sınırlıdır. Kendi dalı dışında farklı derslere giren öğretmenler, derse girdikleri farklı dallarda değil, kendi dallarında gösterilmiştir. Örneğin,

İngilizce öğretmeni olmadığı için bu derslerin fizik öğretmenince işlenmesi durumunda, fizik öğretmeni İngilizce öğretmeni olarak kabul edilmemiştir.

5) Dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programları itibariyle dağılımında, öğretmenliğe başlanıldığındaki mezun olunan yükseköğretim programı esastır. Öğretmenliğe başladıktan sonraki "lisans tamamlama programı" dikkate alınmamıştır.

6) Araştırma, yalnızca dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Bu yükseköğretim kurumları için örneklem alınmamış, evren üzerinde çalışılmıştır.

7) Araştırma, dal öğretmenlerinin ülke geneline dağılımı aşamasında Türkiye'nin tüm illerini kapsamış, örneklem almaya gerek duyulmamıştır.

Tanımlar

Araştırmanın temel kavramlarının kendine özgü tanımları aşağıdadır:

Dal Öğretmeni: İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflar ile ortaöğretimin tüm sınıflarındaki Türkçe/Türk dili ve edebiyatı, felsefe grubu, tarih/millî tarih, coğrafya/millî coğrafya, sosyal bilgiler, matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen bilgisi, beden eğitimi ve spor, resim/resim-iş, müzik, İngilizce, Fransızca, Almanca, din kültürü ve ahlak bilgisi olmak üzere 17 dalda kültür dersleri öğretmenleridir.

Dal Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları: Eğitim fakültesi, edebiyat fakültesi, fen fakültesi, fen-edebiyat fakültesi, dil ve tarih coğrafya fakültesi, insanî bilimler ve edebiyat fakültesi, ilahiyat fakültesi, meslekî eğitim fakültesi, meslekî yaygın eğitim fakültesi, güzel sanatlar fakültesi, yabancı diller yüksekokulu, uygulamalı yabancı diller yüksekokulu, devlet konservatuvarı, Türk musikisi devlet konservatuvarı, beden eğitimi ve spor yüksekokulu, spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokuludur.

Standart (Norm) Kadro: Okul ve kurumlarda olması gereken yönetici ve dallar itibariyle öğretmen sayısı (MEB, 1995, 2).

Öğretmen Ders Yüğü (Bir Öğretmene Düşen Haftalık Ortalama Ders Saati Sayısı): Öğretmenlerin maaş karşılığı vermek zorunda oldukları haftalık ders saati sayısı ile zorunlu ücretli ek ders saati sayısının toplamıdır.

Öğretmenlerin haftalık ders yükleri, ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda 18 saat maaş karşılığı ve 6 saat zorunlu ücretli ek ders olmak üzere toplam 24 saat; ortaöğretimde ise 15 saat maaş karşılığı ve 6 saat zorunlu ücretli ek ders olmak üzere toplam 21 saattir. Ancak, 6 saatlik ek dersin 3 saati öğrenci kişilik hizmetleri, öğrenci rehberliği ve sınıf öğretmenliği olarak kullanılır (439 SY ve 86/10340 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı). 6 saatlik zorunlu ücretli ek dersin 3 saatinin öğrenci rehberliği vb olarak kullanılması, dağınık yerleşim birimlerindeki ve farklı büyüklüklerdeki okulların tamamına her daldan ve gereksinime uygun sayıda öğretmen istihdam edilemediğinden, *bu araştırmada öğretmen ders yükü 20 saat olarak alınmış ve değerlendirmelerde bu rakam kullanılmıştır.*

Kendi dalı dışında farklı derslere giren öğretmenlerin girdikleri bu dersler ders yüküne dahil değildir. Örneğin, haftada 16 saat fizik derslerine giren bir fizik öğretmeni, aynı zamanda 10 saat te öğretmeni olmadığı için İngilizce derslerine giriyorsa, bu öğretmenin haftalık ders yükü $16 + 10 = 26$ saat değil, sadece fizik derslerine girdiği 16 saattir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, Türkiye'de dal öğretmeni yetiştirilmesinin tarihi gelişimi ve günümüzde dal öğretmeni yetiştirme sistemi ile kalkınma planlarında yer alan dal öğretmeni yetiştirme hedef, ilke ve stratejileri yer almaktadır.

Türkiye'de Dal Öğretmeni Yetiştirilmesinin Tarihsel Gelişimi

Bu alt bölümde, ilk ve ortaöğretime kültür dersleri dal öğretmeni yetiştirilmesinin tarihi gelişimi kısaca anlatılmaktadır.

Öğretmen Okulları

Türkiye'de öğretmenliğin ayrı bir meslek olarak düşünülmesi ve bu meslekten olanların ayrı okullarda yetiştirilmesinin gerekli olduğu 16 Mart 1848'de İstanbul'da "Sıbyan Mektepleri (Ana okulu/Çok basit eğitim-öğretim veren ilkokul)" ile "Rüştiyelere (Ortaokul)" öğretmen yetiştirmek amacıyla "Darümuallimin (Erkek Öğretmen Okulu)" adlı bir okulun açılması ile olmuştur (MEB, 1995/b, 20). Bu okul, Türkiye'de "dal öğretmeni yetiştirme" düşüncesinin doğmasına yol açan en önemli eğitimsel adımlardan biri olarak nitelendirilebilir (Uçan, 1987, 325). Bu okulun programında öğretim yöntemine ilişkin bir ders yoktu. Böyle bir ders 1870'ten sonra programa konulmuştur (Akyüz, 1987, 31 ve 32). Darümuallimin'in ilk programında görülen dersler şunlardır: Türkçe, Arapça, Farsça, hesap, yazı, coğrafya vb (MEB, 1995/b, 22).

1870 yılında Kız Rüştiye (Ortaokul) ve Sultanilerine (Lise) öğretmen yetiştirmek amacıyla İstanbul'da öğretim süresi 3 yıl olan bir "Darümuallimat (Kız Öğretmen Okulu)" ve ortaokulların genel kültür dersleri öğretmen gereksinimini karşılamak üzere 1923-1924 öğretim yılında bu okul içinde "Orta Darümuallimat (Kız Orta Öğretmen Okulu)" adında bir okul açılmıştır. Tabiat bilgisi, matematik, edebiyat, tarih ve coğrafya bölümlerinden oluşan bu okul ancak bir yıl öğretim yapabilmiş ve 1924-1925 öğretim yılında kapatılarak öğrencileri "Yüksek Muallim Mektebine (Yüksek Öğretmen Okuluna)" devredilmiştir (MEB, 1995/b, 20 ve 28).

Yüksek Öğretmen Okulları

Türk eğitim tarihinde lise ve dengi okullara nitelikli öğretmenler yetiştiren temel kaynakların başında “yüksek öğretmen okulu” gelir. 1891 yılında İstanbul’da kurulan “Darülmualimin-i Aliye”, yüksek öğretmen okulunun başlangıcı sayılır. Fen ve edebiyat bölümlerinden oluşan bu okul 2 yıl süreliydi. 1908’den sonra bu okulun öğrencileri, özel alan bilgisi derslerini İstanbul Darülfünunun (İstanbul Üniversitesinin) ilgili fakültelerinde görmeye başladılar. Böylece eğitim sistemimize, program bakımından büyük ölçüde fakültelere bağlı bir öğretmen okulu modeli girmiştir (Kavcar, 1987, 39).

Cumhuriyetten sonra 1924-1925 öğretim yılı başında bu okulun adı “Yüksek Muallim Mektebi” ve daha sonraları “Yüksek Öğretmen Okulu” olmuştur. 1959 yılına kadar, liselere öğretmen yetiştirmek üzere yalnızca İstanbul’daki bu yüksek öğretmen okulu hizmet vermektedir. Öğrenciler, alan derslerini fakültelerde görüyor, okulda ise pedagojik formasyon dersleri alıyorlardı. 4 yıl süreli olan bu okul, Türk eğitimine çok değerli öğretmenler, eğitimciler, öğretim üyeleri yetiştirmiştir (Kavcar, 1987, 39 ve 40). Önceleri erkeklerin kabul edildiği bu okula 1940’tan sonra kız öğrenci de alınmıştır (MEB, 1995/b, 32).

Hızlı nüfus artışı ve sayısı her yıl giderek artan liseler, bu alanda büyük boşluk yaratırken 1960 yılında yüksek öğretmen okulu ancak 29 mezun verebilmiştir. Böyle sembolik bir sayı ile lise ve dengi okulların öğretmen ihtiyacını karşılamak mümkün olamamıştır (Kavcar, 1987, 40).

Lise ve dengi okulların öğretmen sorununu çözmek amacıyla 1959 yılında yeni bir yüksek öğretmen okulu modeli ortaya konulmuş ve öğrencilerini ilköğretmen okullarının en başarılı öğrencileri arasından seçen parasız yatılı bir okul açılmıştır: Ankara Yüksek Öğretmen Okulu (1959). 1964 yılında İzmir’de de Ankara’daki modele uygun bir yüksek öğretmen okulu açılmıştır. Yeni modele göre çalışan bu okullar, lise ve dengi okullar için başlıca şu dallarda öğretmen yetiştiriyorlardı: Matematik, fizik, kimya, biyoloji, astronomi, edebiyat, felsefe, tarih, coğrafya, İngilizce, Fransızca, Almanca, sanat tarihi (Kavcar, 1987, 40, 43, 44).

Ne var ki yüksek öğretmen okulları, yönetmelik ve programlarında yapılan değişikliklere ve öğrenci kontenjanlarının artırılması yönünde yapılan çalışmalara rağmen

lise öğretmen gereksiniminin karşılanmasında yeterli olamamışlar, 1973-1974 öğretim yılından sonra öğrenci sayılarında dikkati çekecek ölçüde bir azalma başlamıştır. Bu okulların işlevlerini yapamaz duruma girmeleri üzerine 1978-1979 öğretim yılından itibaren kapatılmışlardır (MEB, 1995/b, 33). Ancak aynı yıl dal öğretmeni yetiştiren üç yıllık eğitim enstitülerinin öğretim süreleri dört yıla çıkarılmış, adları da yüksek öğretmen okulu olarak değiştirilmiştir. Sayıları 10 olan bu kurumlar, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan 41 sayılı KHK ile, 20 Temmuz 1982'de "eğitim fakültesi" adıyla üniversitelere bağlanmıştır (Kavcar, 1987, 45).

Deneme Yüksek Öğretmen Okulu

1974 Mayıs'ında Ankara'da "Deneme Yüksek Öğretmen Okulu" adıyla bir başka eğitim kurumu açılmıştır. Deneysel bir yaklaşımla ve eğitim teknolojisindeki son gelişmelerden de yararlanarak kapsamlı bir programla öğretime başlayan deneme yüksek öğretmen okulunun ömrü pek kısa olmuş ve okul 1975 yılında kapatılmıştır (MEB, 1995/b, 33).

Eğitim Enstitüleri

Cumhuriyet döneminde ortaokul öğretmeni yetiştirilmesinde en büyük görevin "eğitim enstitüleri"ne düştüğü bir gerçektir. Eğitim enstitüsü tipi bir öğretmen okulunun kaynağı, Türkçe öğretmeni yetiştirmek amacıyla 1926-1927 öğretim yılında Konya'da açılan iki yıl süreli "Orta Muallim Mektebi (Orta Öğretmen Okulu)" olmuştur. Bir yıl sonra pedagoji bölümü de eklenerek Ankara'ya nakledilen bu okula 1928-1929 öğretim yılında matematik, fizikî ve tabii ilimler, tarih ve coğrafya bölümleri eklenmiştir (MEB, 1995/b, 28).

Bu okul, 1929-1930 öğretim yılında "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" adını almıştır. Bununla birlikte, okulun ortaokullara öğretmen ve ilköğretime müfettiş yetiştirme amacında bir değişiklik yapılmamıştır. Öğretim süresi 3,5 yıldır. Bunun 2 yılı hazırlık, 1,5 yılı meslek eğitimine ayrılmıştır. Hazırlık sınıflarına ilköğretmen okullarını bitirenler yarışma sınavı ile lise mezunları ise sınavsız alınıyorlardı. 2 yıl hazırlık eğitiminin amacı, öğrencilere lise düzeyinde bir genel kültür kazandırmaktı. Daha sonraki meslek eğitimi 5 dalda yapılıyordu: Matematik, tabiat bilgisi, edebiyat, tarih-coğrafya ve pedagoji (MEB, 1995/b, 28).

Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü, 1932-1933 öğretim yılında “iş dersi ve resim” ile “beden terbiyesi” bölümlerinin de açılmasıyla önemli bir gelişme göstermiştir. Okulun öğrenim süresi, bu öğretim yılından başlayarak 1 yıl hazırlık ve 3 yıl esas sınıflar olmak üzere 4 yıla çıkarılmıştır. Ancak, 1934-1935 öğretim yılında hazırlık sınıfları kaldırılmış ve öğretim süresi 3 yıla indirilmiştir (MEB, 1995/b, 29).

1937-1948 döneminde Müzik, Almanca, Fransızca ve İngilizce bölümlerinin de açılmasıyla bu öğretmen okulu, ortaokullarda okutulan genel kültür derslerinin tümü için öğretmen yetiştirir bir duruma gelmiştir (MEB, 1995/b, 29).

1946-1947 öğretim yılında Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'nün adı “Gazi Eğitim Enstitüsü” olarak değiştirilmiştir. Aynı yıl yüksek boyutlara ulaşan ortaokul öğretmen gereksinimini karşılamak amacıyla İstanbul, Balıkesir, İzmir öğretmen okulları da Eğitim Enstitüsü olarak teşkilatlandırılmıştır (MEB, 1983, 18; MEB, 1995/b, 29).

Zamanla beliren yeni gereksinimleri karşılamak veya uygulamada görülen sorunlara çözüm bulmak amacıyla, eğitim enstitülerinin öğrenim süresinde ve programlarında sık sık değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, 1941-1942 öğretim yılında birkaç bölüm dışında enstitülerin öğrenim süresi 2 yıla indirilmiştir. Bu değişikliklerin en büyüğü 1946-1947 öğretim yılında yapılanıdır. Ortaokulda okutulan her ders için ayrı öğretmen yetiştirmek yerine resim, müzik ve beden eğitimi dışında bütün dersleri okutabilecek bir öğretmen yetiştirmenin daha uygun olacağı düşünülmüş ve bunun üzerine eğitim enstitülerinde “toplu dersler bölümü” açılmıştır (MEB, 1995/b, 30).

Toplu dersler bölümü mezunu öğretmenlerin okullarda başarılı olamadıkları görülünce, 1949-1950 öğretim yılında eğitim enstitülerinin bölümlerinde yeniden değişikliğe gidilmiş, “fen” ve “edebiyat” bölümleri kurulmuştur. Bu uygulama da beklenen sonucu vermeyince 1967-1968 öğretim yılında fen bölümü; “matematik” ve “fen ve tabiat bilgisi”, edebiyat bölümü de; “Türkçe” ve “sosyal bilgiler” olmak üzere yeniden ikiye ayrılmıştır (MEB, 1995/b, 30). 1968-1969 öğretim yılından itibaren de bütün bölümlerin öğretim süreleri 3 yıla çıkarılmıştır (MEB, 1983, 21).

1978-1979 öğretim yılından başlamak üzere Ankara Gazi, İzmir Buca, Balıkesir Necatibey, Diyarbakır, Konya Selçuk, Trabzon Fatih, Samsun, Edirne, Erzurum Kazım

Karabekir ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitülerinin öğrenim süresi 4 yıla çıkarılmış ve “Yüksek Öğretmen Okulları”na dönüştürülmüştür.

Yüksek İslam Enstitüleri

1951 yılında başlayarak yurdun birçok yerlerinde imam-hatip okulları açılmış, bütün orta dereceli okullara da din dersleri konulmuştur. Bu durum karşısında imam-hatip okullarının meslek dersleri ve orta dereceli okulların din bilgisi dersleri için uzman öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmiştir. Uzun bir süre din bilgisi dersleri ilahiyat fakültesi mezunları tarafından okutulmuş, 1959 yılında Yüksek İslam Enstitülerinin açılmasıyla din eğitimi alanında ortaöğretim öğretmenliği için yeni bir kaynak sağlanmıştır. Bu enstitülere, imam-hatip liselerini bitirenler sınavla alınır. 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ve bu yasaya dayanılarak çıkarılan 41 sayılı KHK ile bu enstitüler, ilahiyat fakültelerine dönüştürülmüştür. (MEB, 1995/b, 54).

Üniversiteler

Cumhuriyetten önce, birer ortaöğretim kurumu sayılan “Rüştiye”, “İdadi” ve “Sultani”lerin öğretmen gereksinimi çoğunlukla “İstanbul Darülfünü”nun çeşitli fakültelerinden mezun olanlarca karşılanmıştır (Oğuzkan, 1987, 357).

Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri başta olmak üzere, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya ile Fen Fakültelerinde ve sonraki yıllarda açılan üniversitelerin eğitim ve fen-edebiyat fakültelerinde lise ve dengi okullara Türk dili ve edebiyatı, matematik, sosyal bilimler, fen bilimleri, yabancı diller vb dallarda çok sayıda öğretmen yetiştirilmiştir (MEB, 1995/b, 34).

Dal Öğretmeni Yetiştirmede Diğer Uygulamalar

Türkiye’de öğretmen yetiştirme alanında daha önce anlatılan gelişmeler dışında, bazı derslerin ve okulların öğretmen gereksinimini karşılamak ve bu konuda yeni yöntemler geliştirmek için bir takım çabalar gösterilmiş ve uygulamalara geçilmiştir (MEB, 1995/b, 35).

1925 yılında Ankara’da açılan 4 yıllık “Musiki Muallim Mektebi” bu yolda atılan ilk adım olmuştur. Bu okul, 10 yıl süreyle ortaöğretim kurumlarına müzik öğretmeni yetiştirdikten sonra, 1935 yılında “Türkiye Musiki ve Tiyatro Akademisine” dönüştürülmüş,

daha sonra da açılan Ankara Devlet Konservatuarının çekirdeğini oluşturmuş ve öğretmen yetiştirme işlevini sürdürmek için 1937-1938 öğretim yılında Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlanmıştır. O tarihten bu yana ortaokullar ile lise ve dengi okul müzik öğretmenlerinin büyük çoğunluğu Gazi Eğitim Enstitüsü müzik bölümünden yetişmişlerdir. Köy enstitülerinin öğretmen gereksinimini karşılamak için kurulan "Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü"nün güzel sanatlar bölümü mezunlarının bir bölümü de ortaöğretim okullarında müzik öğretmeni olarak görev yapmışlardır (MEB, 1995/b, 35).

Cumhuriyet döneminde ortaöğretim öğretmeni açığını kapatmak için başvuru yollarından biri, **öğretmenlik kurslarının** düzenlenmesidir. 1926-1930 döneminde İstanbul Kız Öğretmen Okulunda açılan dokuz ay süreli "beden eğitimi öğretmenliği kursları" bu tür uygulamanın ilk örnekleri arasında yer alır. Benzeri kurslar daha sonraki yıllarda diğer ders öğretmenlikleri için de açılmıştır. Bunlar arasında 1937 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünde "resim öğretmenliği" kursu sayılabilir (MEB, 1995/b, 37 ve 38).

Diğer yandan resim, müzik ve beden eğitimi dallarında öğretmen gereksiniminin karşılanmasında başka kaynaklardan yararlanma yoluna gidilerek belirli akademi, yüksek okul ve devlet konservatuarlarının bazı mezunlarına dallarıyla ilgili ders öğretmenlikleri verilmiştir (Uçan, 1987, 326).

Öğretmen gereksinimini karşılamaya yönelik bir başka girişim de **yardımcı öğretmenlik** uygulamasıdır. 1934 yılında yürürlüğe giren 2624 sayılı Yasa gereğince, en az ortaöğretileri bitirenler arasından, durumu uygun olanlar Bakanlıkça öğretmen olarak görevlendirilmiştir. Bu uygulama 1938 yılına kadar sürmüş ve aynı uygulamaya 3299 sayılı Yasa ile 1945 yılına kadar devam edilmiştir (MEB, 1995/b, 38).

01.03.1974 tarihinden itibaren Eğitim Enstitülerinde **akşam (gece) öğretimine** geçilmiştir (MEB 1983, 23). Gece eğitimi uygulamasıyla toplam 15.000 öğretmen mezun olmuştur (YÖK, 1998, 9).

1974 yılında üniversitelere giremeyen çok sayıda lise ve dengi okul mezunlarına **uzaktan öğretim** veya daha yaygın adıyla **mektupla öğretim** yöntemiyle çeşitli dallarda yüksek öğrenim yapabilme olanağı verilmesi düşünülmüştür. 1974-1975 öğretim yılında 46.000 öğrenci eğitim enstitülerinin programlarına denk bir program izlemek üzere kayıtlarını yaptırmışlardır. Yoğun çabalara rağmen bu girişim beklenen sonucu vermemiş;

gerek meslek çevrelerinde gerek kamuoyunda şiddetli eleştirilere yol açmıştır. Sonunda, çok kısa bir süre içinde, bu yöntemle öğretmen yetiştirilmesi sakıncalı görülerek mevcut öğrenciler 1975-1976 öğretim yılından başlayarak ilgili okulların devamlı öğrencileri durumuna getirilmişlerdir (MEB, 1995/b, 36 ve 37). Bu uygulamayla toplam 42.141 öğretmen mezun olmuştur (YÖK, 1998, 9).

Eğitim enstitülerinde 1978 yılında hızlandırılmış eğitim programları uygulanmıştır. Ancak, özel öğretim uygulamaları ve seminerler sağlıklı bir biçimde yapılamamıştır. Bu uygulamayla toplam 70.557 öğretmen mezun olmuştur (YÖK, 1998, 9).

Ortaöğretim kurumlarında çeşitli nedenlerle (çoğunlukla asıl öğretmenin hastalanması, askere alınması vb.) açık geçen derslerin doldurulması için başvuru yollarından biri de ücretli öğretmenlerden yararlanmak olmuştur. Bu uygulama bugün de devam etmektedir (MEB, 1995/b, 38).

Sonuç olarak, ilk açılan öğretmen okullarının programları genel olarak medrese programlarından pek farklı değildir. Öğretmenlik yeterliği kazandırmaya yarayacak herhangi bir ders ve etkinliğe programlarda yer verilmemiş, öğretmen adaylarının daha çok Arapça, Farsça ve matematik gibi genel derslerde başarılı olmalarına önem verilmiştir (MEB, 1995/b, 20 ve 21).

Türkiye’de dal öğretmenliği, ilk dönemlerde genel kültür alanının “fen bilimleri” ve “edebiyat” dallarıyla sınırlı kalmış, daha sonra bunlara “eğitim bilimleri”, “sosyal bilimler”, “güzel sanatlar”, “beden eğitimi-spor” ve “yabancı diller”e ilişkin dallar eklenerek genel kültür alanının tüm dallarını içine alacak ölçüde çeşitlenmiştir (Uçan, 1987, 328).

Öğretmen yetiştirme konusuna gerçekten ciddi bir biçimde önem verilmesine Cumhuriyet yönetimiyle birlikte başlanılmış olduğu söylenebilir. Bu konuya eğilişte ve çok kısa bir zaman içinde olumlu sonuçlar alınmasında başta Atatürk olmak üzere, zamanın devlet adamlarının, birbirini izleyen eğitim bakanlarının ve bilgili, çalışkan ve özverili eğitimcilerin büyük katkıları olmuştur (Oğuzkan, 1987, 358).

Görüldüğü gibi, ülkenin gelişmesi ve artan gereksinimlere göre öğretmen yetiştirme çabaları da bir evrim geçirmiştir. Ancak, bu evrimin ayrıntılı öğretmen nicel ve nitel planları ve uygulamaları ile desteklenmesi gereksinimi devam etmiştir.

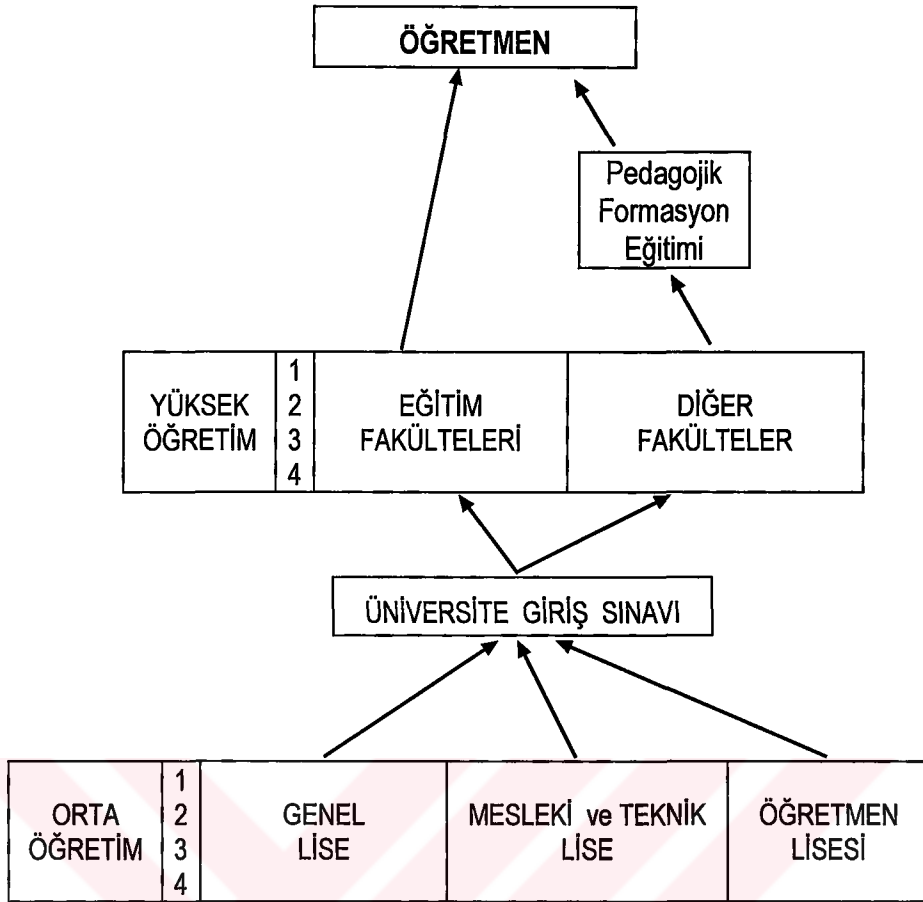
Günümüzde Dal Öğretmeni Yetiştirme

1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ve bu yasaya dayanılarak 20 Temmuz 1982'de çıkarılan 41 sayılı KHK ile daha önce Millî Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelere bağlı olan öğretmen yetiştiren yüksekokul, enstitü, akademi ve fakülteler YÖK çatısı altında üniversiteler bünyesinde toplanmış, 1989-1990 öğretim yılından itibaren de öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarının öğretim süresi en az lisans düzeyine yükseltilmiştir (MEB, 1995/b, 38). 1982 yılından itibaren öğretmen gereksinimi, öncelikle eğitim fakülteleri olmak üzere fen-edebiyat vb. fakültelerce karşılanmıştır. Fen-edebiyat vb. fakülte mezunlarının öğretmen olabilmesi için "pedagojik formasyon-öğretmenlik sertifikası" almaları gerekirken özellikle 1996 ve 1997 yıllarında öğretmenlik sertifikası olmayan mezunlar da öğretmen olarak istihdam edilebilmişlerdir.

Ancak üniversitelerin "öğretmenlik sertifikası" programları arasında, gerek derslerin sayısı ve dağılımı, gerek içeriği bakımından oldukça önemli farklar görülmektedir. Bu farklılık, öğretmenlik formasyonunun kazandırılması konusunda kurumsal görüş ayrılıkları ve öğretmen yetiştiren üniversite ve fakülteler arasında eşgüdüm sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın son yıllarda ilgili kurumlarla ortak girişimlerde bulunmasına rağmen beklenen sonuca ulaşamamıştır (MEB, 1995/b, 34).

1996-1997 öğretim yılı itibariyle, Türkiye'de 58 üniversite (7'si vakıf üniversitesi) bulunmaktadır. Bu üniversitelere bağlı olan 33 eğitim fakültesi, 63 fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi dahil), 3 meslekî eğitim fakültesi, 22 güzel sanatlar fakültesi ve devlet konservatuarı, 22 ilahiyat fakültesi, 22 beden eğitimi ve spor yüksek okulu (spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokulu dahil) ve 2 yabancı diller yüksekokulu olmak üzere toplam 167 yükseköğretim kurumunda ilk ve ortaöğretime (kültür dersleri) dal öğretmeni yetiştirilmektedir.

2547 sayılı Yasadan 04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararıyla gerçekleştirilen "eğitim fakültelerinde yeni yapılanma"ya kadar Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sistemi Şekil 1'de görülmektedir.

**Şekil 1. Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sistemi
(2547 Sayılı Yasadan 04.11.1997 Tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararına Kadar)**

Ancak, 04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenmiş ve 1998-1999 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur.

Yeni düzenlemenin gerekçeleri arasında;

- 2547 sayılı Yasa gereğince öğretmen yetiştirme görevi tamamıyla eğitim fakültelerine verilmişken, günümüzde bu fakültelerin yanlış yapılanma, temel amaçlardan uzaklaşma gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunduğu ve öğretmen gereksinimini karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik bakımından yetersiz kaldığı (YÖK, 1998, 14),

- Eğitim fakültelerinin çoğunluğunun (özellikle büyük ve köklü fakülteler) öğretmen gereksinimini ön plana alan bir örgütlenme ve büyümeye yönelmek yerine, "bilim ve temel araştırma yapma" gerekçeleri altında gereksinim fazlası olan ya da hiç gereksinim olmayan ancak prestijli gibi görülen alanlarda (ortaöğretim öğretmenliği vb) büyümeyi tercih ettiği, bunun sonucunda ilköğretim 6.-8. sınıflar dal öğretmenliği, sınıf ve okulöncesi

öğretmenliği gibi bazı alanlarda kısa sürede karşılanması olanaksız olan öğretmen gereksiniminin ortaya çıktığı (YÖK, 1998, 14),

- Ortaöğretim öğretmenlerinin daha güçlü alan bilgi ve becerileri ile öğretmenlik formasyonuna sahip olması gerektiği; eğitim fakültelerindeki mevcut öğretmen yetiştirme programlarının (dört yıllık lisans eğitimi) gerek alan bilgisi gerekse öğretmenlik formasyonu için yeterli olmadığı (YÖK, 1998, 22) vb. yer almaktadır.

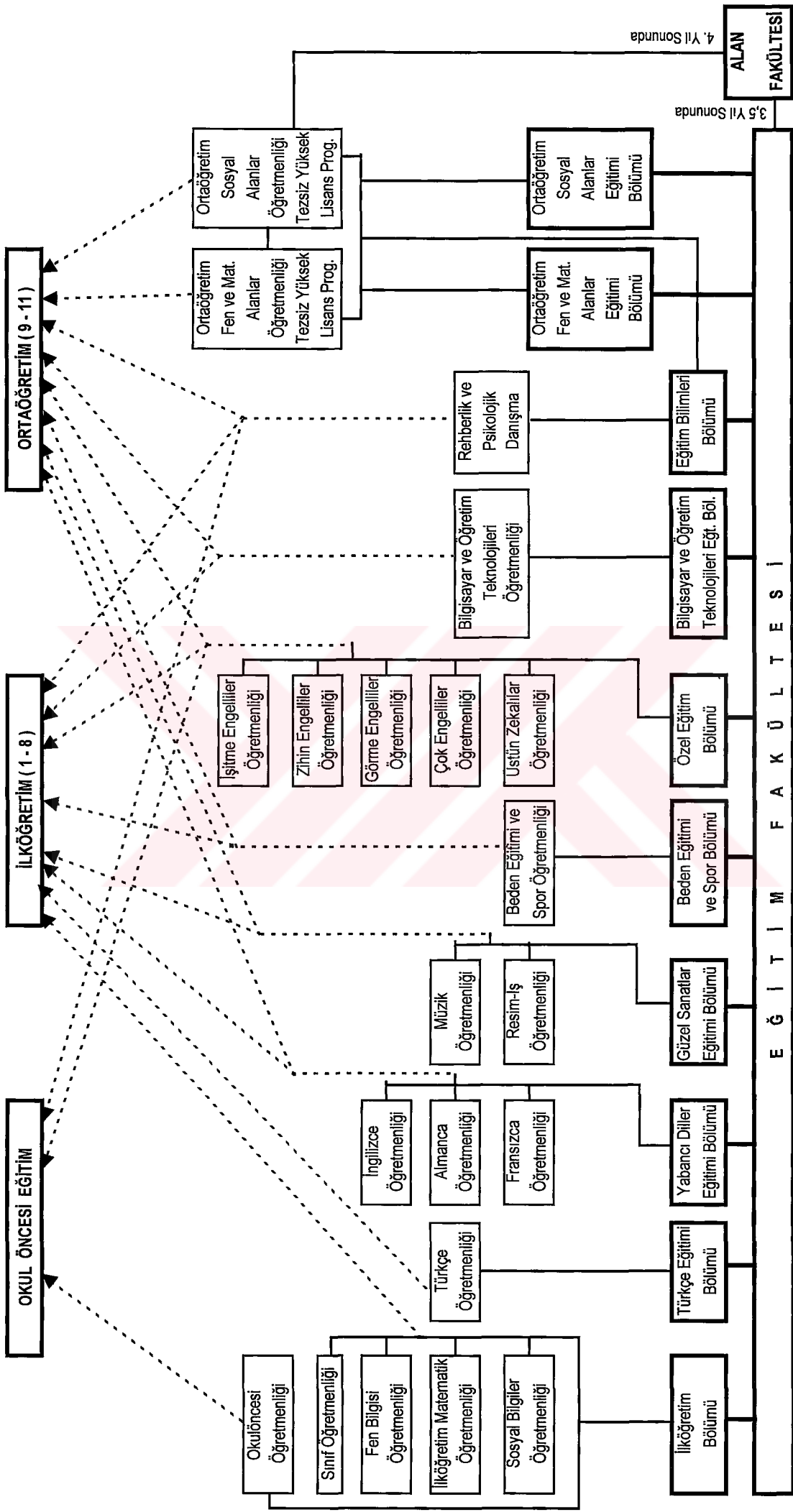
Bu yeni yapılanma (düzenleme) ile; yabancı diller, güzel sanatlar, beden eğitimi ve spor ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri dışındaki alanlarda ortaöğretim dal öğretmenlikleri sadece yüksek lisans düzeyinde yetiştirilecektir (YÖK, 1998, 40). Ortaöğretim öğretmeni adayları alan bilgilerini ağırlıklı olarak ilgili alan fakültelerinden aldıktan sonra öğretmenlik formasyonlarını eğitim fakültelerinde açılacak "tezsiz yüksek lisans" programlarında tamamlayacaklardır. Bu programlarda ağırlık öğretim yöntemleri üzerinde yoğunlaştırılacaktır (YÖK, 1998, 61).

Eğitim fakültelerindeki bu yeni yapılanma (düzenleme) Şekil 2'de görülmektedir.

Yeni yapılanmaya göre, eğitim fakültelerinde açılacak tezsiz yüksek lisans programları iki şekilde yürütülecektir (YÖK, 1998, 40 ve 41):

1) 3,5+1,5 Seçeneği: Alan fakültesi ile eğitim fakültesince ortak yürütülecek olan birleştirilmiş lisans + tezsiz yüksek lisans programları düzenlenecektir. Bu programların lisans kademesindeki öğrenciler ilk 7 yarıyıldaki derslerini alan fakültesinden alacaklar, bu derslerin tümünü başarı ile tamamlayan öğrenciler lisans kademesinin son yarıyılında o alanın nasıl öğretileceğine ilişkin ders ve uygulamalarını eğitim fakültesinden alacaklar ve bunları da başarı ile tamamlayan öğrencilere o alanın adını anadal, eğitimini de yandal olarak belirten lisans diploması verilecektir. Lisans kademesini tamamlayan öğrenciler eğitim fakültesince ilgili enstitüye bağlı olarak yürütülen tezsiz yüksek lisans kademesine doğrudan (sınavsız) geçirilecekler, iki yarıyla eşdeğer bir süre içinde mezuniyet için öngörülen tüm şartları tamamlayan öğrencilere ilgili alan öğretmenliğinin adını taşıyan yüksek lisans diploması verilecektir.

2) 4 + 1,5 Seçeneği: Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen programlardan lisans diploması almış öğrenciler için, lisans diploması almış oldukları programla ilgili ortaöğretim alanında öğretmen olarak yetiştirmek amacıyla 3 yarıyla eşdeğer bir süreyi kapsayan

Şekil 2. Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi
(04.11.1997 Tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararı Gereğince)

yüksek lisans programları düzenlenecektir. Bu tür yüksek lisans programlarına, usul ve esasları Yükseköğretim Kurulunca tespit edilen sınavla öğrenci seçilecek ve yerleştirilecektir.

Ancak, tezsiz yüksek lisans programını açmak için yeterli kapasiteye sahip olmayan eğitim fakülteleri sadece ilköğretime öğretmen yetiştiren lisans programlarını yürüteceklerdir.

Yeniden yapılanma, özellikle ilköğretim öğretmenliğinde yan alan (dal) uygulamasına yer vermekte ve öğretmenlerin birden fazla alanın derslerini öğretebilecek şekilde yetiştirilmesi öngörülmektedir (YÖK, 1998, 18).

Bu yeni öğretmen yetiştirme modeli ile hedeflenen nitelik ve nicelikte öğretmen yetiştirilebilecek mi?

Kalkınma Planlarında Dal Öğretmeni Yetiştirme

Bu alt bölümde, Türkiye'nin planlı kalkınma dönemine girdiği 1963 yılından günümüze, kalkınma planlarında yer alan dal öğretmeni yetiştirme hedef, ilke ve stratejileri incelenmeye çalışılmıştır.

Kalkınma planlarında eğitim, istenilen yaşama düzeyine ulaşmak çabası olan kalkınmanın en etkili amaçlarından biri ve aynı zamanda kalkınma çabasının gerçekleşmesi için gerekli nitelikte ve sayıda elemanların yetiştirilmesinde başlıca kaynak olarak alınmış, öğretmenlerin sayı ve nitelik açısından yeterli bir düzeyde bulunmasının insangücünün yetiştirilmesinde en önemli unsur olduğu kabul edilmiştir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Bu planda, eğitim sisteminin gelişmelere paralel bir şekilde uyarlanamaması sonucu ortaya çıkan dengesizliklerin en önemlisinin, öğretmen arzının yetersizliğinden kaynaklandığı, bunun sonucunda öğrenci/öğretmen oranlarında önemli farklılıkların olduğu, bir çok dalda nicel ve nitel büyük bir öğretmen gereksiniminin ortaya çıktığı; böylelikle, gelir grupları ile bölgeler arasında eğitim olanaklarından yararlanma bakımından görülen eşitsizliklerin, eğitimin sosyal adalete ve toplum çıkarlarına uygun bir sosyal hareketlilik etkeni olma niteliğini kaybettiği belirtilmiştir (DPT, 1963, 448 ve 449).

Bu plan döneminde; her kademedeki öğretmen gereksiniminin karşılanması için gerekli bütün tedbirlerin alınması, öğretmenlik mesleğine geçişi engelleyen malî ve hukukî engellerin kaldırılmasıyla bu mesleğin tercih edilir hale getirilmesi, öğretmen yetiştiren kurumların gelişmelerine ve bu kurumların ülkenin olanak ve gereksinimlerine uygun bir sistem içinde kurulmasına öncelik verilmesi hedeflenmiştir (DPT, 1963, 442 ve 458).

Ortaokullardaki öğretmen gereksiniminin karşılanmasına öncelik verileceği, gerektiğinde alışılmış kurallar dışında öğretmen bulma yolları aranacağı; liselerde ise, büyük olan öğretmen gereksiniminin ilk beş yılda kapatılabilmesi için malî, idarî ve sosyal önlemler alınacağı, üniversiteyi bitirenlerin bu alanda istihdam edilebilmesinin sağlanacağı ve liseleri, öğretmenleri tam kapasite ile çalıştıracak optimal büyüklükte toplamak için önlemler alınacağı belirtilmiştir (DPT, 1963, 459).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Bu planda, öğretmenlerin sayısal yetersizliğinin ve dolayısıyla öğrenci/öğretmen oranlarının yüksekliğinin eğitimde gelişmeyi ve eğitimin niteliğini sınırladığı belirtilmektedir. Öğretmen başına ortaokullarda 45, liselerde 38 öğrencinin düştüğü, öğretmen sayısının yetersizliğinin meslekten olmayan elemanlarla kısmen giderilmeye çalışılmakta olduğu ve bu durum eğitimin niteliğini düşürdüğü ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerden en fazla yararlanmayı sağlayacak yöntemlerin geliştirilmemiş olduğu ve öğretmenlerin yurt içinde dağılımının dengesizliği vurgulanmıştır (DPT, 1968, 160).

Öğretmen okullarının öğretim programlarında, yeni öğretim konularının ve ilköğretimdeki yeni düzenlemelerin uygulanması için gereken değişikliklerin yapılmadığı, öğrenci/öğretmen oranlarında sınırlı bir iyileşme olmasına rağmen eğitimde nitelik ve verimliliğin özellikle öğretmen ve bina yetersizliği nedeniyle düşmekte olduğu belirtilmiştir (DPT, 1968, 161).

Nitelik ve verim artışını sağlayabilmek için yeni açılacak ortaokulların öğretmenlerden en yüksek düzeyde yararlanmayı sağlayacak optimal büyüklükte olacağı, bugüne kadar açılmış olanların da bu büyüklüklere ulaştırılmasının sağlanacağı; liselerde ise, öğretmen sayısının, öğretmenlerin hizmetiçi eğitiminin, eğitim araçlarından yararlanma olanaklarının artırılacağı, sınıflarda öğrenci yoğunluğunun azaltılacağı, öğretmen yetiştiren kurumların bina, teçhizat ve öğretim kadrolarının istenen niteliğe ulaştırılmasının öncelik

taşıyacağı, her kademedede gereksinime uygun olarak “gece öğretimi”nden yararlanılacağı, öğretmenlerin diğer çalışma alanlarına kaymalarını önleyici, bölgesel dağılımı dengeleyici, mevcut öğretmenlerden en yüksek düzeyde yararlanmayı sağlayıcı bir politika uygulanacağı; öğretmen ve öğretim üyelerinin, insangücü gereksinimi fazla fakat az talep olan dallarda yetiştirilmesi için özel programlar izleneceği ifade edilmiştir (DPT, 1968, 165, 166, 176).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Bu planda, insangücünün yetiştirilmesinde en önemli unsurun öğretmenlerin sayı ve nitelik açısından yeterli bir düzeyde bulunması olduğu vurgulanırken; öğretmenlerin sayı ve nitelik bakımından yetersiz kaldığı, dallar itibariyle öğretmen sayılarında gereksinime uygun bir gelişmenin olmadığı, belli dallar için hızla öğretmen yetiştirecek esnek bir sistemin bulunmadığı ve öğretmenlerin yeni gereksinimleri karşılayacak hizmetiçi eğitimlerinin sağlanamadığı belirtilmiştir (DPT, 1973, 695, 715, 738, 740).

Ortaokulların plansız açıldığı, bu yüzden öğretmen gereksiniminin meslekten olmayanlarla karşılanmaya çalışıldığı, özellikle kırsal yöreler için öğretmen bulmakta zorluk çekildiği, lise bünyesindeki ortaokullarda ise bazı derslerin lise öğretmenlerince karşılandığı belirtilmiştir (DPT, 1973, 738).

Öğretmenlerin gerek ülke geneline, gerekse dallara ve okullara göre dağılımındaki dengesizliğin en önemli sorunlardan biri olduğu, bu yüzden eğitimin niteliğinin düştüğü vurgulanmıştır (DPT, 1973, 699, 738, 739).

Temel eğitimin gerektirdiği nitelik ve nicelikte dal öğretmenlerinin hızla yetiştirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığının özel programlar düzenlemesi öngörülmüştür. Temel eğitimin dal öğretmeni gereksinim hedefleri plan döneminde öğretim yılları itibariyle şöyledir (DPT, 1973, 761):

<u>1973-74</u>	<u>1974-75</u>	<u>1975-76</u>	<u>1976-77</u>	<u>1977-78</u>
10.000	20.000	30.000	45.000	50.000

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında; Üçüncü Plan döneminde, ortaokullarda öğretmen sorununun gerek nitel gerek nicel yönleriyle çözülemediği, birkaç öğretmeni ve az sayıda öğrencisi bulunan ortaokullarda lise kısımlarının açıldığı; liselerde ise öğrenci

sayılarının hedeflerin üzerinde geliştiği ve buna dayalı olarak fizikî kapasite eksikliğinin ve öğretmenlerin sayı ve nitelik yönünden yetersizliğinin devam ettiği, öğretmenlerin istihdam koşulları ile ekonomik ve sosyal sorunlarının mesleğe katılımı düşürdüğü, her iki kademedede esasen yetersiz olan öğretmenlerin bölgeler arası ve kır-kent dengesiz dağılımının geri kalmış yöreler ve kırsal bölgelerde eğitimin niteliğini daha da düşürdüğü belirtilmiştir (DPT, 1979, 437 ve 439).

Sorunların çözümü için; ortaöğretim sisteminin fizikî olanaklar ile öğretmenlerden en verimli bir biçimde yararlanmayı gerçekleştirecek bir yapıya kavuşturulması, eğitim enstitülerinde oluşturulan kapasite dikkate alınarak, farklı eğitim kademelerinin öğretmen gereksinimini karşılayabilecek esnek bir öğretmen yetiştirme sisteminin geliştirilmesi ve fazla kapasitenin diğer eğitim amaçlarına uygun olarak kullanımının sağlanması, öğretmenlerin eğitim sürecine daha verimli bir biçimde katkıda bulunabilmelerini, öğretmenlik mesleğine katılımı özendirmek amacıyla istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve özellikle meslekî bilgi birikimlerini sürekli olarak yenileyebilmelerinin sağlanacağı ve tüm öğretmenlerin yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmesi hedeflenmiştir (DPT, 1979, 457 ve 458).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Beşinci Plan dönemine kadar, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarından beklenen başlıca fonksiyonun, artan okullaşma oranlarının gerektirdiği sayıda öğretmen yetiştirilmesi olduğu ve bunu niteliğin takip ettiği belirtilmiştir. Bu nedenle, öğretmen yetiştiren yeni yükseköğretim kurumlarının açılması, öncekilerin desteklenmesi ile Beşinci Plan dönemine ilk ve ortaöğretimde yeterli sayıda öğretmenle ulaşılmıştır.

Ancak, nitelik boyutunun eksik kaldığı, 1981 tarihli Yükseköğretim Yasası'na uygun bir öğretmen yetiştirme programı uygulanmadığından hızla artan bir öğretim üyesi sıkıntısı içine girildiği belirtilmiştir.

Beşinci Plan döneminde eğitimin her kademesinde niteliğin yükseltilmesinin esas olduğu vurgulanmış, yabancı dil eğitimine daha çok önem verileceği ve bu alandaki öğretmen gereksiniminin karşılanması için gerekli önlemlerin alınacağı, öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmelerine yönelik programlara ağırlık verileceği ve öğretmenlerin eğitimi için TV'den yararlanılması öngörülmüştür (DPT, 1985, 140 ve 141).

Öğretmen arz ve gereksinimi açısından belli sınıf büyüklükleri, dallar ve okullaşma oranları dikkate alınarak ve öğretmen yetiştiren programların kontenjanlarının aynen devam edeceği varsayımı ile yapılan hesaplamalara göre ortaokul ve lise öğretmen sayıları Beşinci Plan dönemi için şöyledir:

	1984		1989	
	Arz	Gereksinim	Arz	Gereksinim
Ortaokul, Lise Öğretmenliği (Genel ve Meslekî Teknik Ortaokul ve Liseler)	150.000	131.000	169.000	170.000

(DPT, 1985, 136 ve 137).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Eğitimin her kademesinde niteliğin yükseltilmesinin, fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanmasının esas olduğu belirtilmiş ve bu amaçla; eğitim sisteminin bütününe kapsayan bir eğitim insangücü planlamasının yapılacağı, öğretmenlerin eğitim gereksinimlerinin belirlenerek, bunlara uygun hizmetöncesi ve hizmetiçi eğitim ve öğretim programlarının uygulanacağı, öğretmen liselerinin amaçları doğrultusunda geliştirileceği, öğretmenlik mesleğinin ve üniversite öğretim üyeliğinin daha cazip hale getirilmesi için gelir artırıcı ve eğitim yönetimini iyileştirici düzenlemelere gidileceği hedeflenen çalışmalar arasında yer almıştır (DPT, 1989, 294). Plan dönemi için hedeflenen öğretmen gereksinimi ise şöyledir:

	1989 (Mevcut)	1994 (Gereksinim)
Ortaokul, Lise Öğretmenliği (Genel ve Meslekî Teknik Ortaokul ve Liseler)	145.000	220.000

(DPT, 1989, 299).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Bu Kalkınma Planında; plan öncesinde altyapısı yeterince oluşturulmadan çok sayıda yeni yükseköğretim kurumunun açıldığı; öğretim üyesi gereksiniminin karşılanmasında güçlüklerle karşılaşıldığı, ayrıca öğretmen ve öğretim üyelerinin eğitim kurumlarına dağılımında dengesizlikler bulunduğu, öğretmen ve öğretim üyesi sayısındaki yetersizliklerin ve dağılımdaki dengesizliklerin, olanak ve fırsat eşitliği yanında eğitimin niteliğini de olumsuz etkilediği belirtilmektedir (DPT, 1995, 13 ve 25).

Bu plan döneminde; öğretmenlik mesleğinin cazip bir meslek haline getirilmeye çalışılacağı, öğretmen yetiştirme düzeninin lisans sonrası eğitim akademileriyle meslekî eğitimleri verilmek üzere yeniden yapılandırılacağı, öğretmen ve öğretim üyelerinin sayı ve niteliklerinin artırılacağı, başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin bu alana yönlendirilmesinin sağlanacağı öngörülen hedefler arasındadır (DPT, 1995, 29).

Bu plan dönemi için hedeflenen öğretmen arzı ve gereksinimi şöyledir:

	1995		2000	
	Arz	Gereksinim	Arz	Gereksinim
İlköğretim Öğretmenliği	318.800	372.400	357.800	417.900
Ortaöğretim Öğretmenliği	135.800	111.100	159.800	156.700

(DPT, 1995, 32).

İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında, konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelenmeye çalışılmıştır.

Gerger tarafından 1986 yılında yapılan "Öğretmen Yetiştirme Planlanması" adlı araştırmada, planlı kalkınma döneminde Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı genel ortaokul ve liselerde görevli öğretmenlerin sayısal durumu, bunların ülke düzeyinde dallara göre dağılımı, hazırlanan öğretmen yetiştirme planlarına ve alınan önlemlere rağmen devam eden öğretmen açığının nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tarama modeliyle yapılan bu araştırmada; planlı kalkınma döneminde sağlanan olanakların bazı hükümetlerin izledikleri olumlu politikaların ve aldıkları önlemlerin ve eğitimcilerin zamanla etkisini gösteren düşünce ve görüşleri sonucunda öğretmen yetiştirme alanında küçümsenemeyecek ölçüde ilerlemelerin kaydedilmiş olduğu; ancak, bu alanda belki bugünkü sorunların kaynağını oluşturan bir takım yanlış ve yetersiz uygulamalara yer verildiği ortaya konulmuştur. Bu yanlış uygulamalar arasında, politikacıların siyasî görüşleri doğrultusunda kısa vadeli ve ivedi yöntemlere başvurulması, öğretmen yetiştiren kurumların genellikle öğretim elemanı, fizikî tesisler ve her türlü araç-gereç sağlanmadan bir bakanlık onayı ile açılması yer almaktadır.

Türkiye'de sağlıklı bir insangücü planlamasının yapılmamış olduğu; ortaöğretimde planlı kalkınmanın gerektirdiği yeterli nicelik ve nitelikteki ara insangücünü yetiştirmede sürekli olarak başarısızlığa uğranıldığı, bunun sonucu olarak ta üniversite kapılarına

binlerce öğrencinin yığıldığı ve bunların öğretmen yetiştiren kurumlara alınmasının uygun görüldüğü ve yeterli bir formasyon verilmeden mezun edildikleri belirtilmiştir.

Öğretmen sorununun sayısal olarak Türkiye genelinde çözülmüş görülmesine rağmen dağılım dengesizliğinin devam etmekte olduğu, öğretmen yetiştirilmesinde ve istihdamında planlı bir politika izlenememesi sonucu, bazı dallarda öğretmen gereksinimi giderilemezken, bazı dallarda gereksinimden fazla öğretmen yetiştirildiği belirtilmiştir.

Kavak tarafından 1986 yılında "Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Yeterlikleri ve Eğitim İhtiyaçları" adında bir araştırma yapılmıştır. Genel olarak "betimleme" yönteminin izlendiği araştırma, veri toplama tekniği açısından "anket taraması"dır.

Araştırmadan;

a) Öğretim elemanlarının, kendilerini genellikle "oldukça" veya "çok yeterli" görürken, öğrencilerin çoğunlukla "kısmen yeterli" veya "daha yetersiz" olarak gördükleri,

b) Gerek öğretim elemanlarının gerek öğrencilerin görüşlerinin "bölüm"lere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği; eğitim bilimleri ve müzik bölümlerinde gruplar arasında anlamlı farklılıklar yokken, yabancı diller, fen bilimleri ve Türk dili ve edebiyatı bölümlerindeki öğrencilerin, kendi bölümlerindeki öğretim elemanlarını diğer bölümlerdeki öğrencilere kıyasla "daha yetersiz" algıladıkları,

c) Öğretim elemanlarının yaklaşık üçte birinin (% 34,6) bir üst öğrenim programına devam ederken, bugünkü durumları üst öğrenimi gerektirdiği halde üçte ikisinin (% 65,4) böyle bir programa devam etmedikleri,

e) Öğretim elemanlarının çoğunluğunun (% 89,2) pedagojik formasyona sahip olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Duman tarafından 1988 yılında "Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Problemi" adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, öğretmen yetiştiren kurumların gelişimi ele alınmış, öğretmen yetiştirmeyle ilgili görüş ve uygulamalarla öğretmen yetiştirme sisteminin 1982 öncesi ve sonrasındaki temel özellikleri ve sorunları üzerinde durulmuştur.

Araştırmadan;

a) Öğretmen yetiştiren kurumlar için ortak standartların geliştirilmemiş ya da geliştirilmiş olanların uygulanmasına süreklilik kazandırılmamış olmasının; öğretmen

yetiştirme sisteminde bütünlüğe ulaşmayı engellediği; aynı okullarda ve aynı dallarda farklı nitelikte öğretmenlerin görev almasına neden olduğu,

b) Öğretmen yetiştiren kurumların üniversite çatısı altında toplanmasıyla sistem; bütünlüğe, özerk bir statüye, daha işlevsel bir yapıya, ortak standartlara ve en önemlisi yasal bir dayanağa kavuşmuş olsa da, günümüz öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının bazı sorunları (bu kurumların amaçlarının yönetmelik ve yönergelerde açık bir şekilde belirtilmemiş olması, öğretim üyesi yetersizliği, bu kurumlara gelen öğrencilerin isteklilik ve hazırbulunuşluk düzeyleri yönünden yeterli olmadığı, günümüzde kullanılan öğrenci seçme sisteminin öğretmen adaylarını seçmede yeterli olmadığı vb) bulunduğu sonuçları elde edilmiştir.

Dilaver tarafından 1994 yılında yapılan araştırmada, Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve istihdam şartlarının nasıl olduğu ve nasıl olması gerektiğinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Araştırma, tarama modeliyle yapılmış, ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmadan;

a) Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının öğrenci kaynağının öğretmen liseleri olması,

b) Öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimi ile ilgili mevcut uygulamanın yeterli olmadığı; kişilik ve mesleğe yakınlık testi, mülakat vb ek kriterlerin getirilmesi gerektiği,

c) Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının büyük oranda öğretim elemanı gereksiniminin bulunduğu,

d) Öğretmenlerin seçimi ve atanmasının Millî Eğitim Bakanlığı'nca yapılması görüşü çoğunlukta iken bölge veya mahallen yapılmasının da istendiği,

e) Atama ve nakillerle ilgili yapılan yeni düzenlemelere rağmen Türkiye genelinde dengeli bir öğretmen dağılımı sağlanamadığı, özellikle mazeret gruplarına dayalı nakillerin bu dengeyi bozduğu, ayrıca bu nakillerin ders yılı içinde yapılmasının eğitim-öğretimin niteliğini düşürdüğü

sonuçları elde edilmiştir.

Görüldüğü gibi, araştırmalar genellikle nitel durumun ortaya konulması yönünde yapılan araştırmalardır. Ayrıntılı nicel ve nitel planlama için gerekli analiz çalışmalarına yönelik araştırmalar yapılmamıştır. Özellikle öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türleri ve bunların maliyetlerini içeren bir öğretmen yetiştirme planlamasına, mevcut dal öğretmenlerinin mezun olduğu yükseköğretim programlarına göre dağılımına, günümüzde öğretmen gereksiniminin hangi yükseköğretim programlarınca karşılandığı ve bunların oranına ilişkin bir araştırmanın yapılmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma ile, bu boşluğun bir ölçüde de olsa, doldurulabileceği umulmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, "ilk ve ortaöğretime dal öğretmeni yetiştirilmesinin planlanması" amacıyla yapılan araştırmanın modeli, verilerin nasıl elde edildiği ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma için gereksinme duyulan veriler; Millî Eğitimle ilgili yasa ve yönetmelikler, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Personel Genel Müdürlüğü ve Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğünün basılı ve basılı olmayan kaynakları ile Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü kesin hesap yasa tasarısı ile katma bütçeli idareler kesin hesabı, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin (ÖSYM) basılı ve basılı olmayan kaynakları ile Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Millî eğitim istatistikleri taranarak elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma, tarama modeli ile yapıldığından, gereksinim duyulan veriler, araştırmacı tarafından ilgili kaynakların taranması yoluyla elde edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumu

Toplanan veriler araştırmanın amaç sorularının yanıtlanmasına olanak verecek biçimde düzenlenmiş ve çözümlenmiştir.

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı ÖSYM'den "ham veri" olarak sağlanmıştır. ÖSYM'nin gruplandırarak esas aldığı okul türleri bu araştırmada da aynen esas alınmış olup aşağıda verilmektedir.

Liseler

Lise (Resmi ve Gündüz Öğretimi Yapan L.)
 Özel Lise
 Anadolu Lisesi (Yabancı Dille Öğr. Yapan Resmi L.)
 Yabancı Dille Öğretim Yapan Özel Lise
 Fen Lisesi
 Özel Fen Lisesi
 Askeri Lise
 Akşam Lisesi

Ticaret Meslek Liseleri

Ticaret Meslek Lisesi
 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
 Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi
 Akşam Ticaret Meslek Lisesi
 Özel Ticaret Meslek Lisesi
 LİMME Programı Uyg. Ticaret M. L.

Teknik Liseler

Teknik Lise (Erkek Teknik)
 Anadolu Teknik Lisesi (Erkek Teknik)
 Anadolu Gazetecilik Lisesi
 İnşaat Teknik Lisesi
 Kimya Teknik Lisesi
 Meteoroloji Teknik Lisesi
 Motor Teknik Lisesi
 Teknik Lise (Kız Teknik)
 Anadolu Teknik Lisesi (Kız Teknik)
 Ziraat Teknik Lisesi
 Tekstil Teknik Lisesi (Erkek Teknik)
 Tekstil Teknik Lisesi (Kız Teknik)
 Anadolu Tekstil Teknik Lisesi (Kız Teknik)

Sağlık Meslek Liseleri

Sağlık Meslek Lisesi
 Anadolu Sağlık Meslek Lisesi
 Özel Sağlık Meslek Lisesi
 Çevre Sağlığı Meslek Lisesi
 Laboratuvar Sağlık Meslek Lisesi
 Hemşirelik Meslek Lisesi
 Özel Hemşirelik Meslek Lisesi
 Ortopedik Cihaz ve Pro. Tek.O.
 Sağlık Bilimleri Koleji
 Hayvan Sağ. Memurları Mes. L.
 Vet. Sağ.Tek. M.L./ Vet. Sağ.Mes. L.
 Laborant Meslek Lisesi

Öğretmen Liseleri

Öğretmen Lisesi
 Anadolu Öğretmen Lisesi
 Öğretmen Okulu-Köy Enstitüsü

İmam Hatip Liseleri

İmam Hatip Lisesi
 Anadolu İmam Hatip Lisesi
 İmam Hatip Okulu

Endüstri Meslek Liseleri

Endüstri Meslek Lisesi
 Anadolu Meslek Lisesi
 Denizcilik Endüstri Mes. Lisesi
 Denizcilik ve Su Ürünleri Mes.L.
 Gemi Yapı Meslek Lisesi
 Kimya Meslek Lisesi
 Matbaa Meslek Lisesi
 Motor Meslek Lisesi
 Yapı Meslek Lisesi
 Ortopedik Özürlüler Mes. Lisesi
 Erkek Sanat Enstitüsü
 Tekstil Meslek Lisesi
 Anadolu Gazetecilik Mes. Lisesi
 Ağaç ve Metal İşleri Mes. Lisesi
 Anadolu Tekstil Meslek Lisesi
 LİMME Prog. Uyg. End. Mes. L.

Kız Meslek Liseleri

Kız Meslek Lisesi
 Anadolu Kız Meslek Lisesi
 Özel Kız Meslek Lisesi
 And.Hz.Giy.ve Deri Hz.Giy. M.L.
 Tekstil Meslek Lisesi
 Anadolu Tekstil Meslek Lisesi
 Kuaförlük Meslek Lisesi
 Seramik Meslek Lisesi
 Anadolu Seramik Meslek Lisesi
 Terzilik Meslek Lisesi
 Anadolu Terzilik Meslek Lisesi
 Kız Enstitüsü
 Geleneksel Türk San. Kız M. L.
 Uyg. Sanatlar And. Kız Mes. L.
 İç Mim. ve Res. And. Kız M. L.
 Büro Yön. ve Sek. And K.M. L.
 Turizm Anadolu Kız Mes. Lisesi
 Süs Bitkileri Meslek Lisesi
 Anadolu Moda Tasarımı Mes. L.
 LİMME Prog. Uyg. Kız Mes. L.

Diğer Meslek Liseleri

Adalet Meslek Lisesi
 Anadolu İletişim Meslek Lisesi
 Denizcilik Meslek Lisesi
 And. Denizcilik Meslek Lisesi
 Ev Ekonomisi Meslek Lisesi
 Maliye Meslek Lisesi
 Polis Koleji
 Spor Meslek Lisesi
 Tapu Kadastro Meslek Lisesi
 Tarım (Ziraat) Meslek Lisesi
 Konservatuar
 Mahalli İdareler Meslek Lisesi
 And. Mahalli İdareler Meslek Lisesi
 Demiryolu Meslek Lisesi
 Meteoroloji Meslek Lisesi
 And. Meteoroloji Meslek Lisesi

Otelcilik ve Turizm Mes.Liseleri

Otelcilik ve Turizm Meslek L.
 And.Otelcilik ve Turizm Mes. L.
 Özel Otelcilik ve Turizm Mes. L.
 Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi
 Özel And.Otel.ve Turizm M. L.
 LİMME Prg.Uyg.Otel.veTur.M.L.

Sekreterlik Meslek Liseleri

Sekreterlik Meslek Lisesi
 And. Sekreterlik Meslek Lisesi

Astsubay Hazırlama Okulları

Deniz Astsubay Haz. Okulu
 Elektronik Astsubay Haz. Okulu
 Jandarma Astsubay Haz. Okulu
 Kara Astsubay Haz. Okulu
 Mızıka Astsubay Haz. Okulu
 Sağlık Astsubay Haz. Okulu
 Teknik Astsubay Haz. Okulu

ÖSYM'den yükseköğretim programları itibarıyla sağlanan veriler, 1 Temmuz 1996 tarih ve 2456 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanan 21 Haziran 1996 tarih ve 218 sayılı "öğretmenliğe atanacakların atanmalarına esas olan branşlarıyla mezun oldukları yükseköğretim programları ve aylık karşılığı okutacakları dersler" konulu Talim ve Terbiye Kurulu kararı dikkate alınarak dallara göre gruplandırılmıştır.

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci başına yıllık ortalama cari harcama, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü "kesin hesap yasa tasarısı (MEB-1996)" bütçe rakamlarından ve DİE "Millî eğitim istatistikleri" öğrenci sayılarından yararlanılarak hesaplanmıştır. Bu hesaplamada harcamalara; genel yönetim ve destek hizmetleri, hizmet programlarına dağıtılamayan transferler ve özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretim üyesi sayıları ÖSYM "yükseköğretim istatistikleri"nden, bu kurumlardaki öğrenci başına yıllık ortalama cari harcama Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü "katma bütçeli idareler kesin hesabı" bütçe rakamları ve ÖSYM "yükseköğretim istatistikleri" öğrenci sayılarından yararlanılarak hesaplanmıştır. Bu hesaplamada harcamalara; Yüksek

Öğretim Kurulu (YÖK) harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri harcamaları ve özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Öğretmenlerin mezun oldukları dal ile istihdam edildikleri dallara ilişkin veriler MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğünden (BİLGEM) "ham veri" olarak sağlanmış ve araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

İller ve dallar itibarıyla haftalık ders saati sayıları ile öğretmen sayıları MEB Personel Genel Müdürlüğünden "ham veri" olarak sağlanmış ve araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Öğretmen sayıları; yönetici (okul müdürü, müdür yardımcısı ve müdür yardımcısı) ve öğretmen ayrımında sağlanmış, 439 sayılı Yasa (12.03.1964 tarih ve 11654 sayılı Resmî Gazete) ve 86/10340 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla (17.03.1986 tarih ve 19050 sayılı Resmî Gazete) uygulamaya konulan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri ile Ek Ders Ücretleri Hakkındaki Yasa"nın 6. maddesinde yer alan "6 saate kadar ders okutmakla yükümlüdürler" ifadesinden hareketle okul yöneticilerinin haftalık ders yükü 4 saat olarak alınmış ve hesaplamalar buna göre yapılmıştır. Öğretmenlerin sayısal yeterliliğinin tespiti, öğrencilere maaş karşılığı haftada vermek zorunda oldukları ders saati ile zorunlu ücretli ek ders saatlerinin toplamı olarak alınmış ve iller düzeyinde çözümlenerek istihdamdaki dengesizlik ortaya konulmuştur. Öğretmenlerin haftalık ders yükleri ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda 18 saat maaş karşılığı ve zorunlu ücretli ek ders 6 saat olmak üzere toplam 24 saat; ortaöğretimde ise 15 saat maaş karşılığı ve 6 saat zorunlu ücretli ek ders olmak üzere toplam 21 saattir. Ancak, 6 saatlik ek dersin 3 saati öğrenci kişilik hizmetleri, öğrenci rehberliği ve sınıf öğretmenliği olarak kullanıldığından ve değişik büyüklüklerde ve dağınık yerleşim birimlerindeki okulların tamamına her daldan ve gereksinime uygun sayıda öğretmen istihdam edilemediğinden *bu araştırmada öğretmen ders yükü 20 saat olarak alınmış ve değerlendirmelerde bu rakam kullanılmıştır.*

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde; 1997 Öğrenci Yerleştirme Sınavında (ÖYS) dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı, 1996-1997 öğretim yılı (31 Kasım 1996) itibariyle dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre "yükseköğretim kurumu-bölüm-ana bilim dalı" ayrımında sayısı ve yüzde dağılımı, 1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre "yükseköğretim kurumu-bölüm-ana bilim dalı" ayrımında sayısı ve yüzde dağılımı ve 1996-1997 öğretim yılı (31 Kasım 1996) itibariyle dal öğretmenlerinin iller itibariyle dağılımı incelenmiştir.

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türünün incelenmesiyle; bu kurumların öğrenci kaynağı tespit edilmeye ve aynı zamanda öğrencilerin yetiştiği ortaöğretim okul türü ile yerleştikleri yükseköğretim programları arasında paralellik olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımının incelenmesiyle, Türkiye'de dal öğretmeni gereksiniminin hangi yükseköğretim programlarınca karşılandığı ve öğretmenlerin yetiştiği dalda istihdam edilip edilmedikleri daha açık bir deyişle nitelikli insangücünün verimli kullanılıp kullanılmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımının incelenmesiyle, 1981 yılından bugüne yaşanan MEB-YÖK öğretmen yetiştirme eşgüdümünün sağlanma sorunları dolayısıyla ortaya çıkan talebin nasıl karşılandığı ile ilgili bilgi gereksinimini gidermek amacıyla son dönemi irdelemek ve bunun sonucunda eğitim fakülteleri ile fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakültelerinin yeniden yapılandırılması konusundaki görüşlere açıklık getirmeye ve son yıllarda dal öğretmenliği alanında eğitim-insangücü-istihdam dengesindeki gelişimin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Dal öğretmenlerinin Türkiye geneline iller itibariyle dağılımının incelenmesiyle de, nitelikli insangücünün verimli kullanılıp kullanılmadığı, hangi illerde ve hangi dallarda öğretmen fazlalığı-hangi illerde ve hangi dallarda öğretmen gereksiniminin olduğu, bunun düzeyi ve eğitimin niteliğine, fırsat ve olanak eşitliğine etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci/öğretim üyesi oranları ve öğrenci başına ortalama cari harcamaların incelenmesiyle, bu yükseköğretim kurumları arasındaki nitelik farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Bu alt bölümde; Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 1'de görülmektedir.

Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde (% 62,48) lise mezunları yerleşmekte, imam-hatip lisesi mezunları ise 2. sırada (% 19,00) yer almaktadır. 3. sırada (% 5,75) yer alan öğretmen lisesi mezunları ise İngilizce ve sınıf öğretmenliği programlarından sonra 3. olarak Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği programlarına yerleşmektedir. Bu yerleşme oranı, öğretmen lisesi öğrencilerine bu alana ilişkin yönlendirme hizmetinin yeterli düzeyde verildiğini göstermektedir. Çünkü, Türkiye'de kültür dersleri öğretmeni gereksiniminin yüksek olduğu 2. sıradaki dal Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenliğidir.

Yerleşen öğrencilerin % 12,77'sini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri, astsubay hazırlama okulu; % 19,00'unu da imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması Türkiye'de ortaöğretimden

yükseköğretime geçişte ilkesizliklerin olduğunu ve aynı zamanda ortaöğretim okullarının kuruluş amaçlarını yeterince gerçekleştiremediklerini, öğrencilerine rehberlik ve meslekî yönlendirme hizmeti sunmada yetersiz kaldıklarını göstermektedir. Böylelikle, bir yandan endüstriyel teknik öğretim alanında kalkınma planlarında öngörülen hedeflere ulaşamazken diğer yandan bu alanda eğitim gören öğrenciler de yetiştirilme amaçlarından çok daha farklı alanlara kaymaktadırlar.

Çizelge 1. Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	3.739	62,48
Öğretmen Lisesi	344	5,75
İmam-Hatip Lisesi	1.137	19,00
Ticaret Lisesi	195	3,26
Teknik Lise	38	0,64
Endüstri Meslek Lisesi	266	4,45
Kız Meslek Lisesi	77	1,29
Sağlık Meslek Lisesi	167	2,79
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	7	0,12
Sekreterlik Meslek Lisesi	3	0,05
Diğer Meslek Liseleri	8	0,13
Astsubay Hazırlama Okulu	3	0,05
TOPLAM	5.984	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı, Çağdaş Türk lehçeleri ve edebiyatları" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

1996 yılı fiyatlarıyla öğrenci başına ortalama liselerde 26, öğretmen liselerinde 90, imam-hatip liselerinde 25, ticaret liselerinde 27, teknik lise ve endüstri meslek liselerinde 42, kız meslek liselerinde 62, otelcilik ve turizm meslek liseleriyle sekreterlik meslek liselerinde 27 milyon TL harcanırken (Ek 19), çok farklı harcama yapılan bu öğrencilerin aynı yükseköğretim programlarına yerleşmeleri varolan para ve insangücü kaynaklarının verimli kullanılmadığını göstermektedir.

1997 ÖYS'de tüm lisans programlarına (açıköğretim ve özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlar hariç) lise mezunlarından 112.754, imam-hatip lisesi mezunlarından 11.940, öğretmen lisesi mezunlarından ise 3.909 öğrenci yerleşmiştir. Bu öğrenciler içinde Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği programlarına yerleşme oranı;

lise mezunlarında % 3,32 ve öğretmen lisesi mezunlarında % 8,80 iken imam-hatip lisesi mezunlarında ise % 9,52'dir. Böylece, imam-hatip liselerinin gereksinimin çok üstünde öğrenci yetiştirdikleri ve mezunlarının yetiştikleri alan dışındaki yükseköğretim programlarına yerleştikleri görülmektedir.

Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 2'de görülmektedir.

Çizelge 2. Türkçe / Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Türk Dili ve Ed.	Türkçe Öğrt.	134	0,55
Eğitim Fakültesi	Türk Dili ve Ed.	Türk Dili ve Ed. Öğrt.	5.716	23,46
Edebiyat Fakültesi	Türk Dili ve Ed.		3.537	14,52
Fen-Edebiyat Fak.	Türk Dili ve Ed.		4.007	16,45
Sosyal ve İdari Bil. Fak.	Türk Dili ve Ed.		28	0,11
Yüksek Öğretmen Okulu	Türk Dili ve Ed.		308	1,26
Eğitim Enstitüsü	Türkçe		10.515	43,17
Yurtdışı Üniversiteleri	Türkoloji		115	0,47
TOPLAM			24.360	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin % 43,17'si eğitim enstitüsü, % 24,01'i eğitim fakültesi, % 1,26'sı yüksek öğretmen okulu, geri kalan % 31,09'u da edebiyat fakültesi (ki buna fen-edebiyat fakülteleriyle sosyal ve idari bilimler fakültelerinin edebiyat bölümleri dahildir) mezunudur. Eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulları kapatıldığı için bu dalda öğretmen yetiştiren başlıca 2 temel kaynak bulunmaktadır: Eğitim fakülteleri ve edebiyat fakülteleri.

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla düzenlenen yeni öğretmen yetiştirme modelinde ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin 1.-7. yarıyılını alan fakültelerinden, 8. yarıyılını ve tezsiz yüksek lisans programlarını eğitim fakültelerinden almaları öngörülmüştür. Bu modelle, gereksinim duyulan tüm öğretmenlerin yetiştirilmesini planlamak tutarlı olmayabilir. Böyle bir girişim, halen eğitim fakültelerinde görevli öğretim elemanlarını yok saymak anlamına gelir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 3'te görülmektedir.

Çizelge 3. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Türk Dili ve Ed. Eğt.	Türkçe Öğrt.	18	0,38
Eğitim Fakültesi	Türk Dili ve Ed. Eğt.	Türk Dili ve Ed. Öğrt.	1.829	38,73
Edebiyat Fakültesi	Türk Dili ve Ed.		855	18,11
Fen-Edebiyat Fak.	Türk Dili ve Ed.		1.835	38,86
Yüksek Öğretmen Okulu	Türk Dili ve Ed.		23	0,49
Eğitim Enstitüsü	Türkçe		162	3,43
TOPLAM			4.722	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BILGEM).

Görüldüğü gibi, Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişlerdir.

Günümüzde Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmeni gereksinimi iki kaynaktan karşılanmaktadır: Birincisi eğitim fakülteleri, diğeri ise edebiyat fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümleri. Yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri kapatıldığı için çizelgede görülen öğretmenler daha önceden görevinden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir. Gereksinimin % 39,11'i eğitim fakültelerince, % 56,97'si de edebiyat fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümlerince karşılanmaktadır. Yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme modeli, gerçekçi bir yaklaşım olmayabilir. Nitekim, gerek eğitim fakültelerinin gerekse edebiyat fakültelerinin programlarında olumsuzlar yaratabilir, istenilen sayı ve nitelikte öğretmenin yetiştirilmesi gecikebilir. Daha da önemlisi, bu yeni modele göre ortaöğretim dal öğretmenlerinin lisans+tezsiz yüksek lisans programlarıyla yetiştirilmesi öngörüldüğünden ve bu programın 5,5 - 8 yıllık bir süreyi gerektirmesinden dolayı üniversite adayı öğrencilerin öğretmenlik programlarına yönelik tercihlerini olumsuz yönde etkileyebilir ve böylelikle eğitimde niteliği artırmak amacıyla uygulamaya konulan bu

girişim nitelikli öğrencilerin bu programları tercih etmemeleri dolayısıyla başarısızlıkla sonuçlanabilir.

Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Türkiye'de, Türkçe/Türk dili ve edebiyatı dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 3'te görülmektedir.

Bu daldaki bir öğretmene haftada ortalama 27 saat ders düşmektedir ve dolayısıyla öğretmen gereksinimi yüksek düzeydedir. Şöyle ki, 80 ilin 74'ünde ders yükü 20 saatin üstündedir. Öğretmenlerin dağılımındaki dengesizlik sonucu daha da yüksek düzeylere ulaşan bu oran, bir yandan kaynak savurganlığı yaratırken diğer yandan da eğitimde niteliğin düşmesine neden olmaktadır. Öğretmen istihdam politikaları ile okul açma politikalarının birbiriyle uyumlu olmaması, okulların standart (norm) kadrolarının gerçekte ilgisi olmayan gerekçeler ve politik etki ve baskılarla aşılması, zorunlu hizmet sürelerini tamamlayan öğretmenlerin sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan batı illerini tercih etmeleri dağılımdaki dengesizliğin en önemli nedenlerinden biridir. Böylelikle, gerek yeterli öğretmenin olmayışı gerekse dağılımdaki dengesizlik sonucu, bu daldaki derslerin bir kısmı farklı dal öğretmenlerince karşılanmakta ya da boş geçmektedir.

Şekil 3 incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan doğu illerinde öğretmen gereksiniminin yüksek olduğu, ancak, gereksiniminin olmadığı ilk sıradaki ilin Doğu Anadolu Bölgesindeki Elazığ olduğu görülmektedir. Edirne ilindeki bir öğretmenin ders yükü 30 saat iken Hakkari ilindeki bir öğretmenin 25 saat; Çanakkale ilindeki bir öğretmenin 24 saat iken Erzurum'daki bir öğretmenin de 24 saattir. Bu nedenle, istihdamda görülen dengesizliği coğrafi bölgeler itibariyle değerlendirmek yerine iller itibariyle değerlendirmek daha gerçekçi olacaktır. Örneğin, Elazığ'daki bir öğretmenin ders yükü 17 saat iken komşu iller Bingöl ve Malatya'da 41, Diyarbakır'da 42 ve Tunceli'de 39'dur. Yalova'da 19 iken komşu il Kocaeli'de 31, Zonguldak'ta 22 iken komşu il Bolu'da 39, Yozgat'ta 18 iken komşu il Kırşehir'de 37 saattir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il ise şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Elazığ	:	Şırnak	: 54
Yozgat	:	Bitlis	: 47
Balıkesir	:	Batman	: 44
Yalova	:	Erzincan	: 43
Denizli	:	Mardin	: 43
Muğla	:	Diyarbakır	: 42
İzmir	:	Bingöl	: 41
Sinop	:	Malatya	: 41
Manisa	:	Giresun	: 40
Uşak	:	Bolu	: 39

Türkiye’de, kültür dersleri öğretmeni gereksiniminin en yüksek olduğu 2. dal Türkçe/Türk dili ve edebiyatıdır. Yeni öğretmen yetiştirme modelinde ortaöğretim öğretmenliğinin (9.-11. sınıflar) tezsiz yüksek lisans programlarıyla yetiştirilmesinin planlanması, zaten gereksinimin yüksek olduğu bu daldaki gereksinimi daha da yüksek boyutlara ulaştırabilir. Bu da, derslerin boş geçmesi ya da alan dışındaki öğretmenlerce doldurulması anlamına gelmektedir. Öğretmen yetiştirmede niteliği yükseltmek amacıyla geliştirilen ve uygulamaya konulan bu model başarısızlıkla sonuçlanabilir.

Felsefe Grubu Öğretmenliği

Bu alt bölümde; felsefe grubu öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan felsefe grubu öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibarıyla istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Felsefe Grubu Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Felsefe grubu öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 4’te görülmektedir.

Felsefe grubu öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 77,72), onu 2. sırada imam-hatip lisesi mezunları (% 10,04) izlemektedir. 3. sırada endüstri meslek lisesi mezunları, 4. sırada ticaret lisesi mezunları ve 5. sırada sağlık meslek lisesi mezunları yer almaktadır. Yerleşen öğrencilerin

ancak % 1,06'sını oluşturan öğretmen lisesi mezunlarının; gerek endüstri meslek lisesi, gerekse sağlık meslek lisesi mezunlarından sonra yer alması düşündürücüdür. Oysa ki, Türkçe/Türk dili ve edebiyatı, coğrafya, sosyal bilgiler, matematik, fizik vb. dallarda öğretmen lisesi mezunlarının yerleşme oranı bu lise mezunlarından daha yüksek düzeydedir. Böylelikle, felsefe grubu dalına, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak amacıyla kurulmuş olan öğretmen liselerinde önem verilmediği veya yeterli yönlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Çizelge 4. Felsefe Grubu Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	1.835	77,72
Öğretmen Lisesi	25	1,06
İmam-Hatip Lisesi	237	10,04
Ticaret Lisesi	65	2,75
Teknik Lise	18	0,76
Endüstri Meslek Lisesi	99	4,19
Kız Meslek Lisesi	20	0,85
Sağlık Meslek Lisesi	44	1,86
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	6	0,25
Sekreterlik Meslek Lisesi	1	0,04
Diğer Meslek Liseleri	8	0,34
Astsubay Hazırlama Okulu	3	0,13
TOPLAM	2.361	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Felsefe grubu öğretmenliği, felsefe ve sosyoloji" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Yerleşen öğrencilerin % 11,16'sını ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu; % 10,04'ünü imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması Türkiye'de ortaöğretimden yükseköğretime geçişte ilkelerin olmadığını, rehberlik ve meslekî yönlendirme hizmetlerinin yeterince uygulanamadığını göstermektedir.

Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Felsefe grubu öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 5'te görülmektedir.

Çizelge 5. Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri	Felsefe Grubu Öğrt.	303	10,58
Edebiyat Fakültesi	Felsefe		719	25,11
Edebiyat Fakültesi	Sosyoloji		573	20,01
Fen-Edebiyat Fak.	Felsefe		371	12,96
Fen-Edebiyat Fak.	Sosyoloji		887	30,98
Sosyal ve İdari Bil. Fak.	Sosyoloji		2	0,07
Yüksek Öğretmen Okulu	Felsefe		3	0,10
Yurtdışı Üniversiteleri	Sosyoloji		5	0,17
TOPLAM			2.863	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

2.863 felsefe grubu öğretmenin % 10,58'i eğitim fakültesi, % 89,13'ü edebiyat, fen-edebiyat ve sosyal ve idari bilimler fakültesi, % 0,10'u yüksek öğretmen okulu ve % 0,17'si yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Çizelgede görülen 2.863 felsefe grubu öğretmeni, mezun olduğu yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, 1.279 felsefe grubu öğretmeni ise anılan tarih itibariyle sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Bu da, önceki dönemlerde ilk ve ortaöğretimde felsefe grubu derslerine gereken önemin verilmediği, hatta bu dersin öğretilmesinin gerekli görülmediği anlamına gelmektedir. Çünkü, mevcut 2.863 felsefe grubu öğretmenin 2.077'si 1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanmış ve göreve başlamış olanlardır.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan felsefe grubu öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 6'da görülmektedir.

Günümüzde felsefe grubu öğretmeni gereksinimi iki kaynaktan karşılanmaktadır. Birincisi eğitim fakülteleri, diğeri ise edebiyat fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümleri. Gereksinimin % 8,23'ü eğitim fakültelerince, % 91,77'si de edebiyat ve fen-edebiyat fakültelerince karşılanmaktadır. Yeni öğretmen yetiştirme modeli gereğince

felsefe grubu öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans programlarıyla yetiştirilmesinin planlanması, bu alandaki öğretmen gereksinimini yüksek düzeylere ulaştırabilir, bu alana gereken önemin verilmesini geciktirebilir.

Çizelge 6. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Felsefe Grubu Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Mezun Olduğu			Öğretmen	
Yükseköğretim Kurumu	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri	Felsefe Grubu Öğrt.	171	8,23
Edebiyat Fakültesi	Felsefe		519	24,99
Edebiyat Fakültesi	Sosyoloji		416	20,03
Fen-Edebiyat Fak.	Felsefe		247	11,89
Fen-Edebiyat Fak.	Sosyoloji		724	34,86
TOPLAM			2.077	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

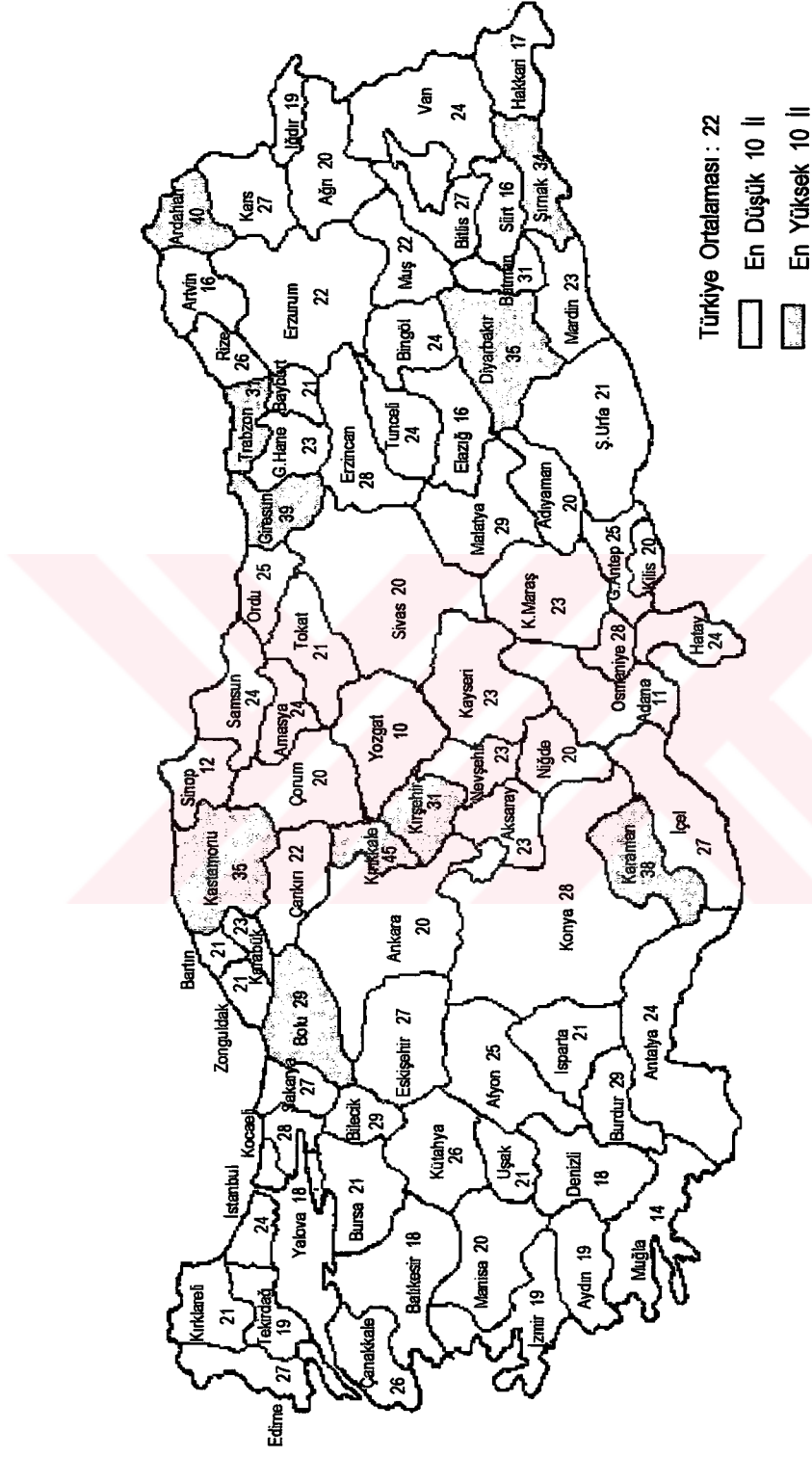
Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Çizelgede görülen felsefe grubu öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, 38 felsefe grubu öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir.

Felsefe Grubu Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Türkiye’de, felsefe grubu dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 4’te görülmektedir.

Bir felsefe grubu öğretmenine haftada ortalama 22 saat ders düşmektedir. Bu rakamdan hareketle Türkiye’de felsefe grubu öğretmenlerinin ders yükünün normal düzeye yakın olduğu ve böylelikle öğretmen gereksiniminin yüksek olmadığı söylenebilir, ancak iller itibariyle incelendiğinde bazı illerde öğretmen fazlalığı, bazılarında ise gereksinim olduğu gözlenmektedir. Bölgelerarası ders yükü dengesizliğinden söz etmek mümkün değildir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin Elazığ, Siirt ve Hakkari illeri ders yükünün en düşük olduğu iller arasında yer alırken; Ardahan, Diyarbakır ve Şırnak illeri en yüksek iller arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Yozgat’ta bir öğretmen haftada ortalama 10 saat derse girerken komşu il Kırıkkale’de 45 saat; Artvin’de 16 saat iken komşu il Ardahan’da 40 saat, Adana’da 11 saat derse girerken Osmaniye’de 28 saat; Siirt’te 16 saat derse girerken Batman’da 31, Şırnak’ta ise 34 saat derse girmektedir. Görüldüğü gibi, iki komşu ilden birinde öğretmen fazlalığı varken diğerinde bu dersler farklı

Şekil 4. Felsefe Grubu Dalında Öğretmen Ders Yüktünün İller İtibariyle Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli (1996-1997 Öğretim Yılı)

dallardaki öğretmenlerce işlenmekte ya da boş geçmektedir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Yozgat	: 10	Kırıkkale	: 45
Adana	: 11	Ardahan	: 40
Sinop	: 12	Giresun	: 39
Muğla	: 14	Karaman	: 38
Artvin	: 16	Diyarbakır	: 35
Elazığ	: 16	Kastamonu	: 35
Siirt	: 16	Şırnak	: 34
Hakkari	: 17	Kırşehir	: 31
Balıkesir	: 18	Trabzon	: 31
Denizli	: 18	Bolu	: 29

Tarih / Millî Tarih Öğretmenliği

Bu alt bölümde; tarih/millî tarih öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan tarih/millî tarih öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Tarih/Millî Tarih Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Tarih/millî tarih öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 7'de görülmektedir.

Tarih/millî tarih öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmektedir (% 63,42). İmam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 19,01), endüstri meslek lisesi mezunları 3. sırada (% 4,86) yer almakta, yerleşen öğrencilerin % 4,77'sini ise öğretmen lisesi mezunları oluşturmaktadır.

Yerleşen öğrencilerin % 12,80'ini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu; % 19,01'ini imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, Türkiye'de dal öğretmeni olacaklar

için ortaöğretimde özel koşul aranmadığını göstermektedir. Bu da "herkes öğretmen olur" anlamına gelmektedir.

Çizelge 7. Tarih/Millî Tarih Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	2.582	63,42
Öğretmen Lisesi	194	4,77
İmam-Hatip Lisesi	774	19,01
Ticaret Lisesi	142	3,49
Teknik Lise	24	0,59
Endüstri Meslek Lisesi	198	4,86
Kız Meslek Lisesi	34	0,84
Sağlık Meslek Lisesi	108	2,65
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	4	0,10
Sekreterlik Meslek Lisesi	1	0,02
Diğer Meslek Liseleri	7	0,17
Astsubay Hazırlama Okulu	3	0,07
TOPLAM	4.071	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Tarih öğretmenliği ve tarih" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

1997 ÖYS'de tüm lisans programlarına (açıköğretim ve özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlar hariç) yerleşen öğrenciler içinde tarih/millî tarih öğretmenliği programlarına yerleşme oranı; lise mezunlarında % 2,29 ve öğretmen lisesi mezunlarında % 4,96 iken imam-hatip lisesi mezunlarında ise % 6,48'dir.

Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Tarih/millî tarih öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 8'de görülmektedir.

12.837 tarih/millî tarih öğretmenin % 30,56'sı eğitim fakültesi, % 46,27'si edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi, % 0,88'i yüksek öğretmen okulu, % 21,84'ü eğitim enstitüsü ve % 0,44'ü yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Çizelgede görülen tarih/millî tarih öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, 1.277 tarih/millî tarih öğretmeni ise anılan tarih itibarıyla sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Böylelikle, Türkiye'de öğretmen yetiştirme alanında insangücü planlamasının yapılmadığı, YÖK-MEB arasındaki

koordinasyon ve işbirliğinin gerçekleştirilemediği, bunun sonucunda da istihdam alanı olmayan ya da sınırlı olan dallarda çok sayıda öğretmenin yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Oysa; Türkçe/Türk dili ve edebiyatı, İngilizce, beden eğitimi ve spor, müzik gibi dallarda öğretmen gereksinimi yıllardır devam etmekte ve mevcut yükseköğretim programlarınca karşılanamamaktadır.

**Çizelge 8. Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin
Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)**

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Tarih Öğrt.	3.923	30,56
Edebiyat Fakültesi	Tarih		3.646	28,40
Fen-Edebiyat Fak.	Tarih		2.294	17,87
Yüksek Öğretmen Okulu	Tarih		113	0,88
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		2.804	21,84
Yurtdışı Üniversiteleri	Tarih		45	0,35
Yurtdışı Üniversiteleri	Sosyal Bilgiler		12	0,09
TOPLAM			12.837	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan tarih/millî tarih öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 9'da görülmektedir.

Çizelge 9. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Tarih Öğrt.	1.825	39,26
Edebiyat Fakültesi	Tarih		1.250	26,89
Fen-Edebiyat Fak.	Tarih		1.560	33,56
Yüksek Öğrt. Okulu	Tarih-Coğrafya		11	0,24
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		3	0,06
TOPLAM			4.649	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, tarih/millî tarih öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri (% 39,26) ile edebiyat fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümlerince (% 60,45) karşılanmaktadır. Yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri kapatıldığı için 14 öğretmen daha önceden görevinden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir.

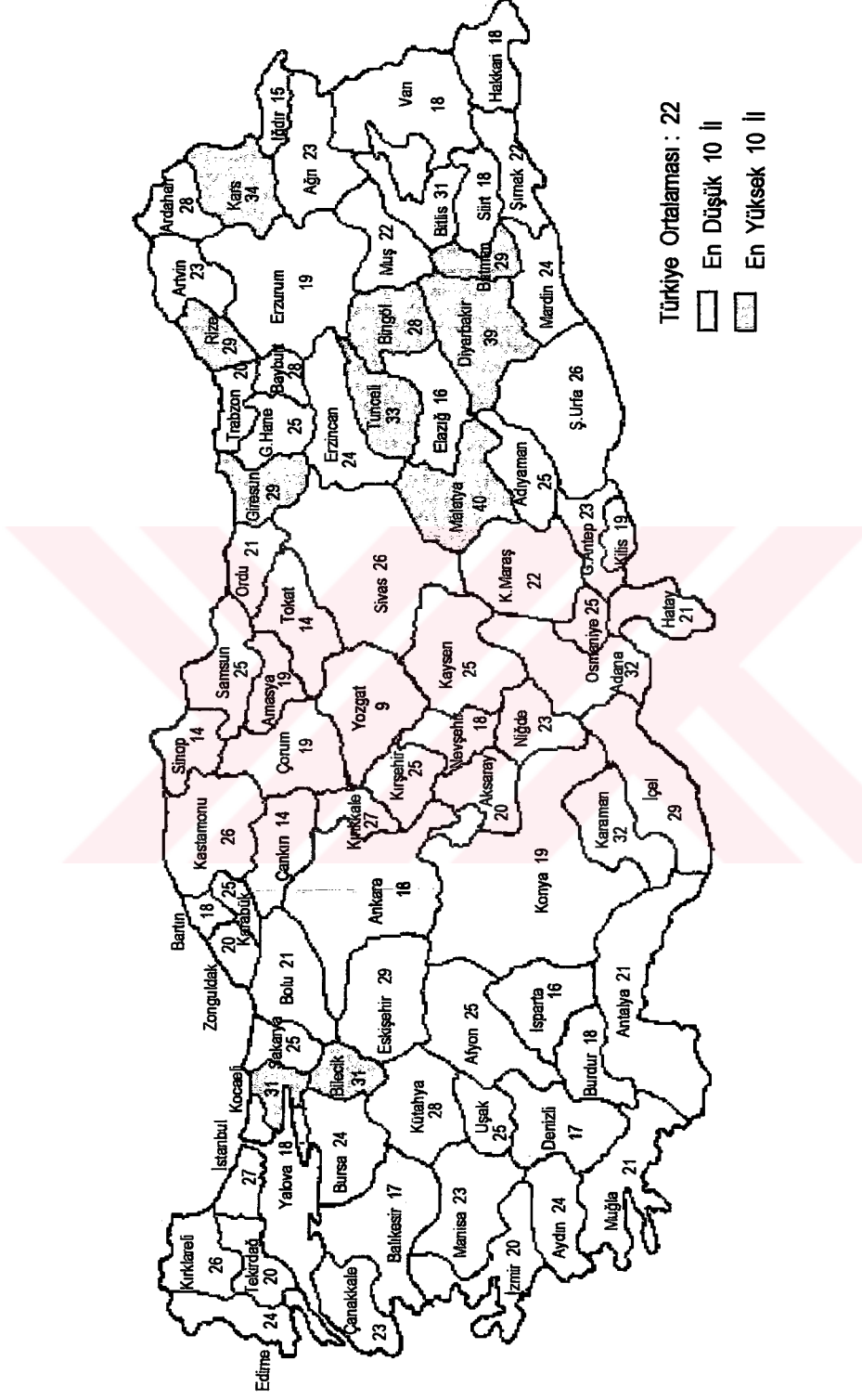
Çizelgede görülen tarih/millî tarih öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, 308 tarih/millî tarih öğretmeni de sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir. Böylelikle, önceki yıllarda olduğu gibi günümüzde de YÖK-MEB arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programları şeklindeki yeni öğretmen yetiştirme modeli, tarih öğretmeni olmak isteyen öğrencilerin ÖYS'deki tercihlerini olumsuz yönde etkileyebilir, bu öğrencilerin farklı alanlara kaymalarına neden olabilir. Bunun dışında, edebiyat ve fen-edebiyat fakülteleri mezunlarından tarih öğretmeni olmak isteyenlerin de tercihlerini etkileyebilir, mezun olduktan sonra iş bulamayanların tercih ettikleri programlar haline gelebilir. Bu da, nitelikli öğretmen yetiştirilmesini önleyebilir. Böylece, tarih öğretmeni gereksiniminin % 60,45'ini karşılayan edebiyat fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümlerinin sınırlı sayıda mezun vermesi, ilerleyen yıllarda gereksinimin yüksek düzeylere ulaşmasına neden olabilir.

Tarih/Millî Tarih Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Türkiye'de, tarih/millî tarih dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 5'te görülmektedir.

Bir tarih/millî tarih öğretmenine haftada ortalama 22 saat ders düşmektedir. Bu dalda ders yükünün normale yakın düzeyde olduğu ve dolayısıyla öğretmen gereksiniminin olmadığı söylenebilir, ancak iller arasındaki öğretmen dağılımında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bir öğretmen haftada 39-40 saat derse giremeyeceğine göre, Diyarbakır ve Malatya'daki dersler ya boş geçmekte ya da alan dışındaki öğretmenlerce doldurulmaktadır. Oysa komşu iller Elazığ ve Siirt'te 16-18 saat arasında derse girmekte olan öğretmenler "gizli işsiz" durumundadır. Yalova'da bir öğretmen haftada 18 saat derse girerken komşu il Kocaeli'de 31, Sinop'ta 14 saat derse girerken komşu il Kastamonu'da 26, Yozgat'ta 9 saat derse girerken komşu il Kırıkkale'de 27, Konya'da 19 saat derse girerken Karaman'da 32, Van'da 18 saat derse girerken Bitlis'te 31, Iğdır'da 15 saat derse

Şekil 5. Tarih / Millî Tarih Dalında Öğretmen Ders Yükünün İler İtibariyle Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli (1996-1997 Öğretim Yılı)

girerken komşu il Kars'ta 34 saat derse girmesi aynı olayın diğer örnekleridir. Dağılımdaki bu dengesizlik bir yandan eğitimdeki fırsat ve olanak eşitliğini bozarken diğer yandan niteliği düşürmekte ve aynı zamanda kaynak savurganlığının yüksek boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. En düşük ve en yüksek 10 il arasında Türkiye'nin hemen hemen bütün coğrafi bölgelerinden iller yer almaktadır. Bu nedenle öğretmen dağılımında bölgelerarası dengesizlik değil, yörelerarası dengesizlik vardır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Yozgat	:	9	Malatya	:	40
Çankırı	:	14	Diyarbakır	:	39
Sinop	:	14	Kars	:	34
Tokat	:	14	Tunceli	:	33
İğdır	:	15	Kocaeli	:	31
Elazığ	:	16	Bilecik	:	31
İsparta	:	16	Rize	:	29
Balıkesir	:	17	Batman	:	29
Denizli	:	17	Giresun	:	29
Ankara	:	18	Bingöl	:	28

Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenliği

Bu alt bölümde; coğrafya/millî coğrafya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan coğrafya/millî coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibarıyla istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Coğrafya/millî coğrafya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 10'da görülmektedir.

Coğrafya/millî coğrafya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmektedir (% 63,41). İmam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 15,02), öğretmen lisesi mezunları ise 3. sırada (% 6,86) yer almaktadır.

Çizelge 10. Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	1.026	63,41
Öğretmen Lisesi	111	6,86
İmam-Hatip Lisesi	243	15,02
Ticaret Lisesi	70	4,33
Teknik Lise	13	0,80
Endüstri Meslek Lisesi	84	5,19
Kız Meslek Lisesi	14	0,87
Sağlık Meslek Lisesi	44	2,72
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	1	0,06
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	11	0,68
Astsubay Hazırlama Okulu	1	0,06
TOPLAM	1.618	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Coğrafya öğretmenliği ve coğrafya" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Yerleşen öğrencilerin % 14,71'ini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu; % 15,02'sini de imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim programlarıyla uyumlu yükseköğretim programlarına yerleşmediklerini, böylelikle ortaöğretim düzeyinde yeterli rehberlik ve mesleki yönlendirmenin yapılamadığını göstermektedir. Çünkü, bir sosyal bilimler alanı olan coğrafya dalına tüm meslekî ve teknik ortaöğretim okullarından öğrenci yerleşmektedir.

Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Coğrafya/millî coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 11'de görülmektedir.

Mevcut coğrafya/millî coğrafya öğretmenlerinin % 36,00'ı eğitim fakültesi, % 34,19'u edebiyat fakültesi ve fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümü, % 0,72'si yüksek öğretmen okulu, % 27,70'si eğitim enstitüsü ve % 1,40'ı yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

**Çizelge 11. Coğrafya / Millî Coğrafya Öğretmenlerinin
Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)**

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Coğrafya Öğrt.	3.412	36,00
Edebiyat Fakültesi	Coğrafya		2.792	29,46
Fen-Edebiyat Fak.	Coğrafya		448	4,73
Yüksek Öğretmen Okulu	Coğrafya-Tarih		68	0,72
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		2.625	27,70
Yurtdışı Üniversiteleri			133	1,40
TOPLAM			9.478	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Çizelgede görülen coğrafya/millî coğrafya öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 833 coğrafya/millî coğrafya öğretmeni ise anılan tarih itibariyle sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan coğrafya/millî coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 12'de görülmektedir.

Çizelge 12. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Coğrafya Öğrt.	1.675	59,57
Edebiyat Fakültesi	Coğrafya		912	32,43
Fen-Edebiyat Fak.	Coğrafya		210	7,47
Yüksek Öğretmen Okulu	Coğrafya-Tarih		11	0,39
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		4	0,14
TOPLAM			2.812	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, coğrafya/millî coğrafya öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri (% 59,57) ve edebiyat fakülteleriyle fen-edebiyat fakültelerinin edebiyat bölümleri (% 39,90) olmak üzere iki kaynaktan karşılanmaktadır.

Çizelgede görülen coğrafya/millî coğrafya öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 231 coğrafya/millî coğrafya öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir. Mevcut coğrafya/millî coğrafya öğretmenlerinden bir kısmı (833) sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmişken, bu yanlış istihdamın günümüzde de devam etmesi MEB'nin kararlı bir istihdam politikasının olmadığını göstermektedir.

Yeni öğretmen yetiştirme modeli; coğrafya/millî coğrafya dalını, gerek ortaöğretim mezunlarının (ÖYS'de), gerekse edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi mezunlarının tercih etmesini önleyebilir.

Coğrafya/Millî Coğrafya Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Türkiye'de, coğrafya/millî coğrafya dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 6'da görülmektedir.

Türkiye'de bu daldaki bir öğretmene haftada ortalama 23 saat ders düşmektedir. Bu ders yükünün normale yakın düzeyde olduğu ve böylelikle öğretmen gereksiniminin yüksek olmadığı söylenebilir. Ancak dağılımda büyük farklılıklar bulunmakta ve bu farklılığın bölgeler arasında değil, yöreler arasında olduğu görülmektedir. Şöyle ki; bir öğretmenin haftalık ders yükü Yalova'da 13 saat iken komşu il Kocaeli'de 36, Çankırı'da 16 saat iken komşu il Kırıkkale'de 33, Mardin'de 16 saat iken komşu il Diyarbakır'da 37 saattir. İki komşu ilden birinde öğretmen fazlalığı ve dolayısıyla "gizli işsizlik" varken diğerinde dersler ya boş geçmekte ya da alan dışındaki öğretmenlerce doldurulmaktadır. Böylelikle, bir yandan nitelikli insangücü verimsiz kullanılmakta ve parasal savurganlığa izin verilmekte; diğer yandan da eğitim olanaklarından farklı illerdeki öğrenciler farklı düzeylerde yararlanabilmekte, ancak, bir üst eğitim düzeyine geçişte aynı sınav sonuçlarına göre değerlendirilmektedirler. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Yozgat	: 12	Malatya	: 44
Yalova	: 13	Muş	: 40
Erzurum	: 15	Diyarbakır	: 37
Çankırı	: 16	Kocaeli	: 36
Mardin	: 16	Kırşehir	: 34
Muğla	: 16	Gümüşhane	: 33
Balıkesir	: 17	Kırıkkale	: 33
Sinop	: 17	Adana	: 30
Uşak	: 17	Niğde	: 30
Isparta	: 18	Bilecik	: 29

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Bu alt bölümde; sosyal bilgiler öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 13'te görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 60,09), imam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 12,68) ve öğretmen lisesi mezunları 3. sırada (% 7,98) yer almaktadır.

Yerleşen öğrencilerin % 19,25'ini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu; % 12,68'ini de imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte ilkesizliklerin olduğunu, para ve insangücü kaynaklarının savurganca kullanıldığını ve böylelikle gereksinimin yüksek olduğu alanlara yapılması gereken harcamaların gereksiz yere ertelendiğini göstermektedir.

Çizelge 13. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	128	60,09
Öğretmen Lisesi	17	7,98
İmam-Hatip Lisesi	27	12,68
Ticaret Lisesi	16	7,51
Teknik Lise	2	0,94
Endüstri Meslek Lisesi	13	6,10
Kız Meslek Lisesi	3	1,41
Sağlık Meslek Lisesi	7	3,29
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	--	--
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	213	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Sosyal bilgiler öğretmenliği" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 14'te görülmektedir.

Çizelge 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Coğrafya Öğrt.	37	1,05
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Tarih Öğrt.	26	0,74
Edebiyat Fakültesi	Tarih		42	1,20
Edebiyat Fakültesi	Coğrafya		47	1,34
Yüksek Öğretmen Okulu	Tarih		29	0,83
Yüksek Öğretmen Okulu	Coğrafya		28	0,80
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		3.302	94,05
TOPLAM			3.511	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BILGEM).

3.511 sosyal bilgiler öğretmenin % 1,79'u eğitim fakültesi, % 2,54'ü edebiyat fakültesi, % 1,63'ü yüksek öğretmen okulu ve % 94,05'i de eğitim enstitüsü mezunudur. Görüldüğü gibi, eğitim enstitüleri mezunları dışındaki öğretmenler tarih ve coğrafya

dalından mezunlardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden 75'i de anılan tarih itibariyle sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 15'te görülmektedir.

Çizelge 15. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

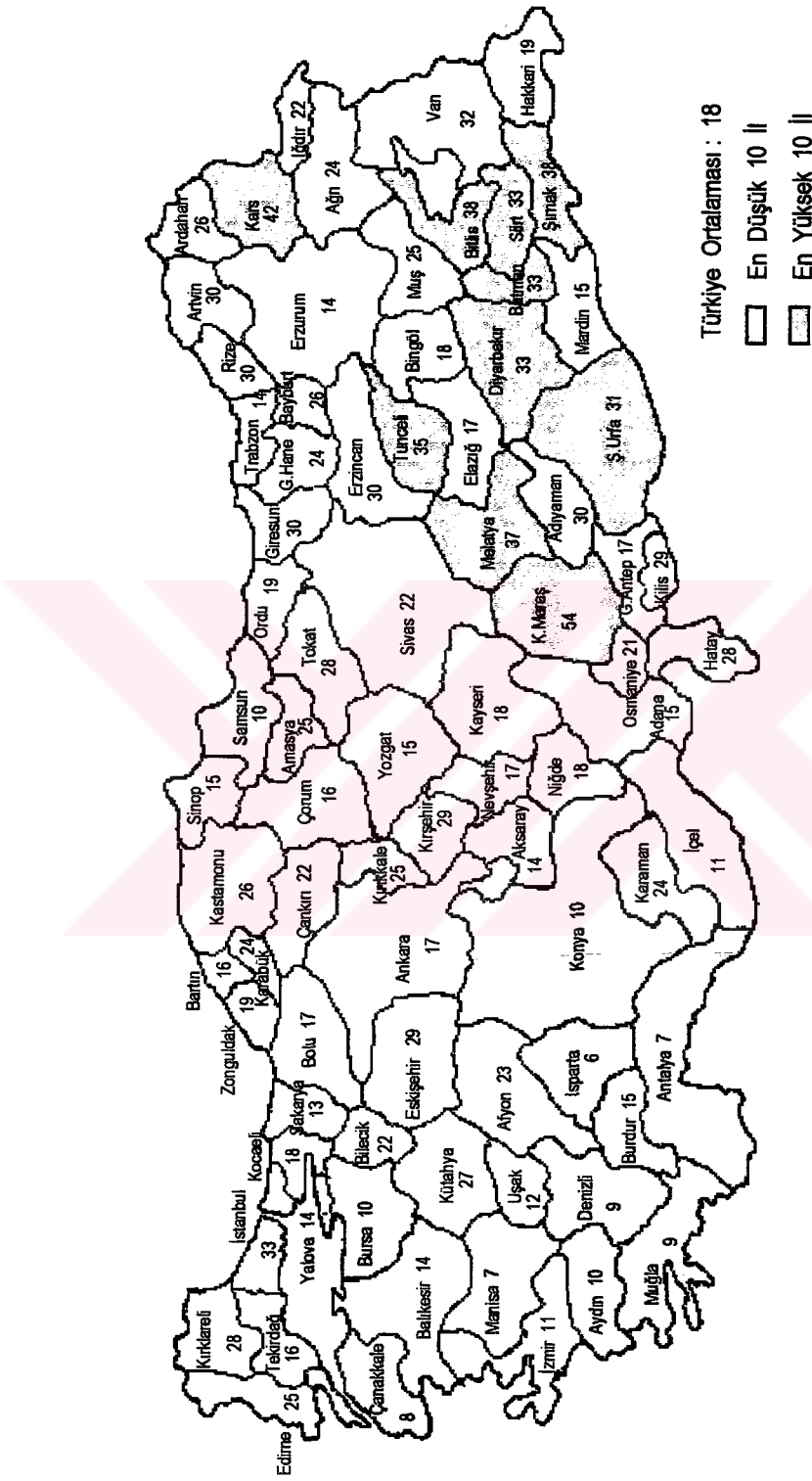
Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Sosyal Bilimler Eğt.	Coğrafya Öğrt.	3	4,84
Eğitim Enstitüsü	Sosyal Bilgiler		59	95,16
TOPLAM			62	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, sosyal bilgiler öğretmeni gereksinimi sadece eğitim fakültelerince karşılanmaktadır. Eğitim enstitüleri kapatıldığı için çizelgede görülen 59 sosyal bilgiler öğretmeni daha önceden görevinden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir. Ancak, eğitim fakültelerinde sosyal bilgiler öğretmenliği programları 1992-1993 öğretim yılından itibaren açılmaya başlandığından bu gereksinim coğrafya ve tarih öğretmenlerince karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra, bu dönemde 59 sosyal bilgiler öğretmeni de sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir. Bu daldaki öğretmen ders yükünün düşük (18 saat) olmasından dolayı, atanan ve göreve başlayan öğretmen sayısı 62'dir. Ancak Türkiye'de, 16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı Yasayla "sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim"e geçilmesi sosyal bilgiler dalında öğretmen gereksinimini yüksek düzeye ulaştıracaktır. Eğitim fakültelerinin mevcut sosyal bilgiler öğretmenliği programlarıyla bu gereksinimin kısa sürede karşılanması olanaksız olabilir. Bu yüzden eğitim fakültelerinin bu daldaki mevcut kontenjanlarını artırması bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Türkiye'de, sosyal bilgiler dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 7'de görülmektedir.

Şekil 7. Sosyal Bilgiler Dalında Öğretmen Ders Yükünün İler İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl
(1996-1997 Öğretim Yılı)

Bir sosyal bilgiler öğretmenine Türkiye genelinde haftada ortalama 18 saat ders düşmektedir. Bu ders yükünden hareketle, bu dalda öğretmen gereksiniminin olmadığı söylenebilir, ancak istihdamdaki dengesizlik yüksek düzeydedir. Görüldüğü gibi, öğretmen başına düşen ortalama ders saati sayısının 31-54 arasında değiştiği tüm iller Giresun-Hatay arasında çizilecek hattın doğusunda; 6-10 arasında değişen, başka bir deyişle bu dal öğretmenlerinin “gizli işsiz” olduğu iller bu hattın batısında bulunmaktadır. Bu düşündürücüdür. Gözlenen bu farklılık, aynen iller arasında da vardır. Şöyle ki, öğretmen ders yükü Manisa'da 7 saat iken komşu il Kütahya'da 27, Konya'da 10 saat iken komşu il Eskişehir'de 29, Elazığ'da 17 saat iken komşu il Tunceli'de 35, Mardin'de 15 saat iken komşu il Şırnak'ta 38 saattir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
İsparta	:	6	Kahramanmaraş	:	54
Antalya	:	7	Kars	:	42
Manisa	:	7	Bitlis	:	38
Çanakkale	:	8	Şırnak	:	38
Denizli	:	9	Malatya	:	37
Muğla	:	9	Tunceli	:	35
Aydın	:	10	Diyarbakır	:	33
Bursa	:	10	Siirt	:	33
Konya	:	10	Batman	:	33
Samsun	:	10	Şanlıurfa	:	31

Matematik Öğretmenliği

Bu alt bölümde; matematik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan matematik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Matematik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Matematik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 16'da görülmektedir.

Çizelge 16. Matematik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	4.466	82,32
Öğretmen Lisesi	330	6,08
İmam-Hatip Lisesi	345	6,36
Ticaret Lisesi	27	0,50
Teknik Lise	61	1,12
Endüstri Meslek Lisesi	126	2,32
Kız Meslek Lisesi	12	0,22
Sağlık Meslek Lisesi	47	0,87
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	11	0,20
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	5.425	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Matematik öğretmenliği ve matematik" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Matematik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları (% 82,32), 2. sırada ise imam-hatip lisesi mezunları (% 6,36) yerleşmektedir. 3. sırada (% 6,08) yer alan öğretmen lisesi mezunlarının İngilizce, sınıf öğretmenliği ve Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği programlarından sonra 4. olarak matematik öğretmenliği programlarına yerleşmeleri, bu alana ilişkin yönlendirme hizmetinin yeterli düzeyde verildiğini göstermektedir.

Yerleşen öğrencilerin % 5,24'ünü ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu; % 6,36'sını da imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması; farklı programlarda farklı amaçlar için yetiştirilmiş olan öğrencilerin aynı yükseköğretim programlarının öğrencisi olduklarını ve böylelikle eğitimde niteliğin feda edildiğini göstermektedir.

Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Matematik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 17'de görülmektedir.

Çizelge 17. Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Matematik Öğrt. (*)	3.579	14,13
Fen Fakültesi	Matematik		2.065	8,15
Fen Fakültesi	Astronomi ve Uzay Bil.		3	0,01
Fen-Edebiyat Fak.	Matematik		3.467	13,68
Fen-Edebiyat Fak.	Matematik Müh.		11	0,04
Mühendislik Fakültesi	Matematik Müh.		4	0,02
Yüksek Öğretmen Okulu	Matematik-Astronomi		270	1,07
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Matematik		149	0,59
Eğitim Enstitüsü	Matematik		15.441	60,94
Yurtdışı Üniversiteleri	Matematik		349	1,38
TOPLAM			25.338	100,00

(*) Matematik öğretmenliği (Almanca), matematik öğretmenliği (Fransızca) ve matematik öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

25.338 matematik öğretmenin % 14,13'ü eğitim fakültesi, % 21,88'i fen ve fen-edebiyat fakültesi, % 1,66'sı yüksek öğretmen okulu, % 60,94'ü eğitim enstitüsü ve % 1,38'i de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Matematik öğretmenleri (astronomi ve uzay bilimleri, matematik mühendisliği mezunları çok düşük düzeyde oldukları için dikkate alınmazsa) mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 1.119 matematik öğretmeni ise anılan tarih itibariyle sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Bu da, gerek YÖK-MEB arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin sağlanamadığını, gerekse MEB'nin kararlı bir istihdam politikasının olmadığını göstermektedir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan matematik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 18'de görülmektedir.

Günümüzde, matematik öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri (% 30,96) ile fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümleri (% 63,47) olmak üzere iki kaynaktan karşılanmaktadır.

Çizelge 18. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Matematik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Matematik Öğrt. (*)	1.647	30,96
Fen Fakültesi	Matematik		961	18,06
Fen-Edebiyat Fak.	Matematik		2.416	45,41
Yüksek Öğretmen Okulu	Matematik		24	0,45
Eğitim Enstitüsü	Matematik		272	5,11
TOPLAM			5.320	100,00

(*) Matematik öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

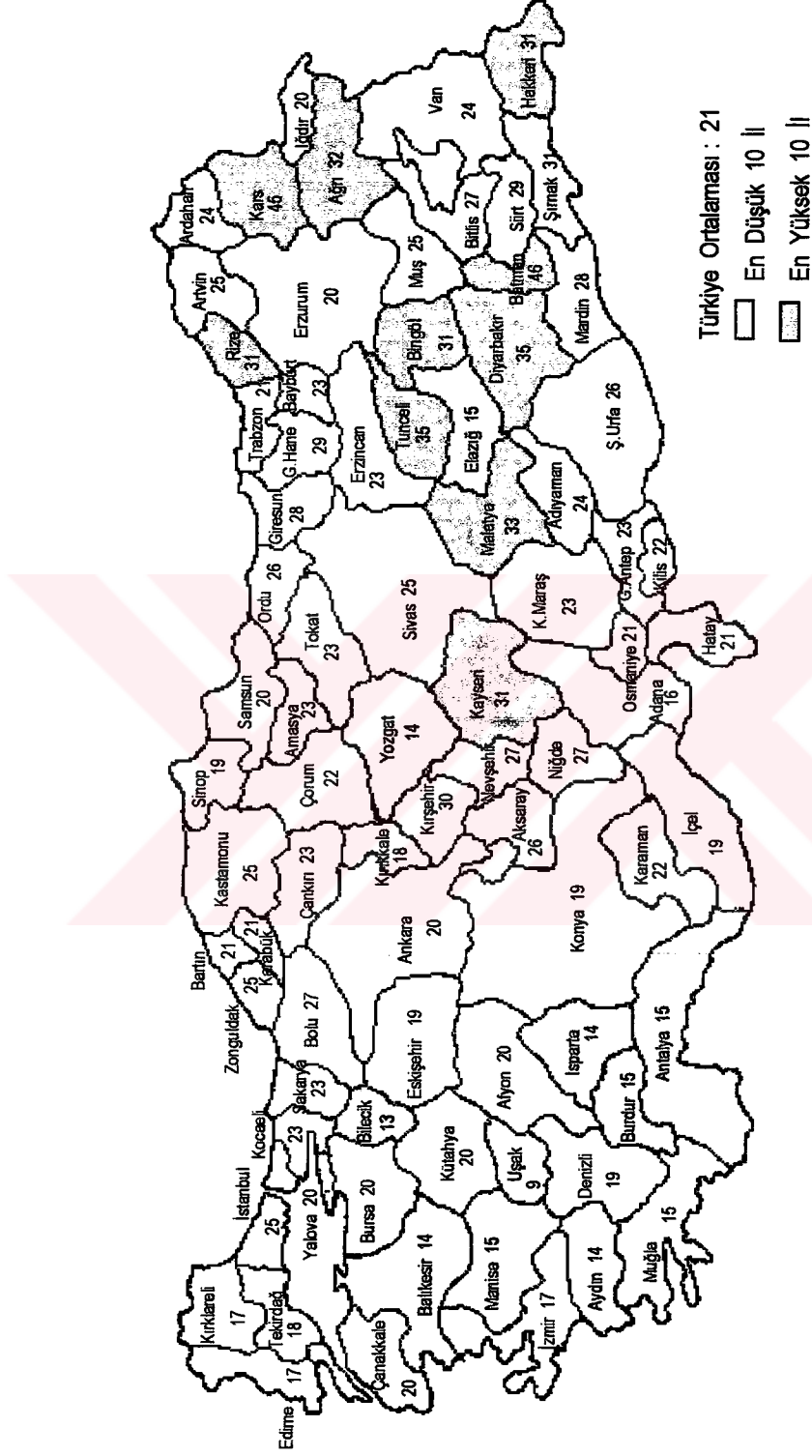
Çizelgede görülen matematik öğretmenleri, mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, 145 matematik öğretmeni de sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir.

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme modeli, nitelikli öğrencilerin ÖYS'de bu alanı tercih etmelerini önleyebileceği gibi aynı zamanda fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakülteleri mezunlarının lisans eğitimine ek olarak en az 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans eğitimi sonucunda matematik öğretmeni olabilmeleri nedeniyle öğretmen gereksiniminin karşılanmasını geciktirebilir. Ayrıca, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretimde gerçekleşen öğrenci artışı karşısında, mevcut yükseköğretim öğrenci kontenjanları bu kademedeki öğretmen gereksinimini karşılayamayabilir.

Matematik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Matematik dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 8'de görülmektedir.

Bu daldaki bir öğretmene haftada ortalama 21 saat ders düşmektedir. Bu ders yükünden hareketle, öğretmen gereksiniminin olmadığı söylenebilir. Ancak, matematik öğretmenleri batı illerinde yoğunlaşmakta ve bu yoğunlaşma daha çok, özel ders ve dershaneciliğin gelişmişliğinden dolayı öğretmenlerin bu illeri tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan doğu illerinde ise öğretmen ders yükü ve dolayısıyla öğretmen gereksinimi yüksektir. Bölgeler arasındaki bu dengesizlik aynı düzeyde iller arasında da gözlenmektedir. Şöyle ki; öğretmen ders yükü Bilecik'te 13 saat iken komşu il Sakarya'da 23, Yozgat'ta 14 saat iken komşu il Kayseri'de 31, Elazığ'da 15 saat iken

Şekil 8. Matematik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl (1996-1997 Öğretim Yılı)

Tunceli'de 35, Mardin'de 28 saat iken Batman'da 46 saattir. Dağılımdaki dengesizliğin bu kadar yüksek oluşu düşündürücüdür. Çünkü, bir yandan eğitimdeki fırsat ve olanak eşitliği bozulurken diğer yandan nitelik düşmekte ve kaynak savurganlığı yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Uşak	:	9	Batman	:	46
Bilecik	:	13	Kars	:	45
Aydın	:	14	Diyarbakır	:	35
Balıkesir	:	14	Tunceli	:	35
Isparta	:	14	Malatya	:	33
Yozgat	:	14	Ağrı	:	32
Antalya	:	15	Bingöl	:	31
Burdur	:	15	Hakkari	:	31
Elazığ	:	15	Kayseri	:	31
Manisa	:	15	Rize	:	31

Fizik Öğretmenliği

Bu alt bölümde; fizik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan fizik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Fizik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fizik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 19'da görülmektedir.

Fizik öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 80,61), imam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 7,94) ve öğretmen lisesi mezunları 3. sırada (% 5,82) yer almaktadır.

Yerleşen öğrencilerin % 5,63'ünü ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liseleri; % 7,94'ünü de imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, ortaöğretimde rehberlik hizmetlerinin yeterince

uygulanmadığını, diğer yandan para ve insangücü kaynaklarının savurganca kullanıldığını göstermektedir.

Çizelge 19. Fizik Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	3.338	80,61
Öğretmen Lisesi	241	5,82
İmam-Hatip Lisesi	329	7,94
Ticaret Lisesi	21	0,51
Teknik Lise	37	0,89
Endüstri Meslek Lisesi	112	2,70
Kız Meslek Lisesi	3	0,07
Sağlık Meslek Lisesi	56	1,35
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	4	0,10
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	4.141	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "fizik öğretmenliği ve fizik" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fizik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 20'de görülmektedir.

Çizelge 20. Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğitimi	Fizik Öğrt. (*)	2.848	43,29
Fen Fakültesi	Fizik		939	14,27
Fen Fakültesi	Fizik Müh.		21	0,32
Fen-Edebiyat Fak.	Fizik		2.336	35,51
Fen-Edebiyat Fak.	Fizik Müh.		9	0,14
Mühendislik Fakültesi	Fizik Müh.		23	0,35
Müh.-Mimarlık Fakültesi	Fizik Müh.		20	0,30
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Kimya		64	0,97
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Matematik		46	0,70
Yüksek Öğretmen Okulu	Astronomi-Fizik		10	0,15
Eğitim Enstitüsü	Fen ve Tabiat Bilgisi		234	3,56
Yurtdışı Üniversiteleri	Fizik		29	0,44
TOPLAM			6.579	100,00

(*) Fizik öğretmenliği (Almanca), fizik öğretmenliği (Fransızca) ve fizik öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BLGEM).

Mevcut fizik öğretmenlerinin % 43,29'u eğitim fakültesi, % 50,24'ü fen fakültesi ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümü, % 0,65'i mühendislik ve mühendislik-mimarlık fakültesi, % 1,95'i yüksek öğretmen okulu, % 3,56'sı eğitim enstitüsü ve % 0,44'ü yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Fizik öğretmenleri (fizik mühendisliği ile fen ve tabiat bilgisi mezunları çok düşük düzeyde oldukları için dikkate alınmazsa) mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, öğretmen ders yükü düşük düzeyde (15 saat) olduğundan anılan tarih itibariyle 1.377 fizik öğretmeni gereksinimin yüksek olduğu sınıf öğretmenliği dalında görev yapmaktadır. Bu da, YÖK-MEB arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin sağlanamadığını, yükseköğretim kurumlarının gereksinim olmayan/sınırlı olan alanlarda insangücü yetiştirdiğini göstermektedir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan fizik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 21'de görülmektedir.

Çizelge 21. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fizik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Fizik Öğrt. (*)	1.577	40,22
Fen Fakültesi	Fizik		428	10,92
Fen-Edebiyat Fak.	Fizik		1.896	48,36
Mühendislik Fakültesi	Fizik Müh.		1	0,03
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Kimya		14	0,36
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Matematik		5	0,13
TOPLAM			3.921	100,00

(*) Fizik öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BILGEM).

Günümüzde, fizik öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri (% 40,22) ile fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümleri (% 59,28) olmak üzere 2 kaynaktan karşılanmaktadır. Yeni öğretmen yetiştirme modeli gereğince fizik öğretmeni adayları lisans eğitimlerinin 1.-7. yarıyılı alan fakültelerinden, 8. yarıyılı ve tezsiz yüksek lisans

programlarını eğitim fakültesinden alacaklarından dolayı, ilerleyen yıllarda bu daldaki gereksinim yüksek boyutlara ulaşabilir.

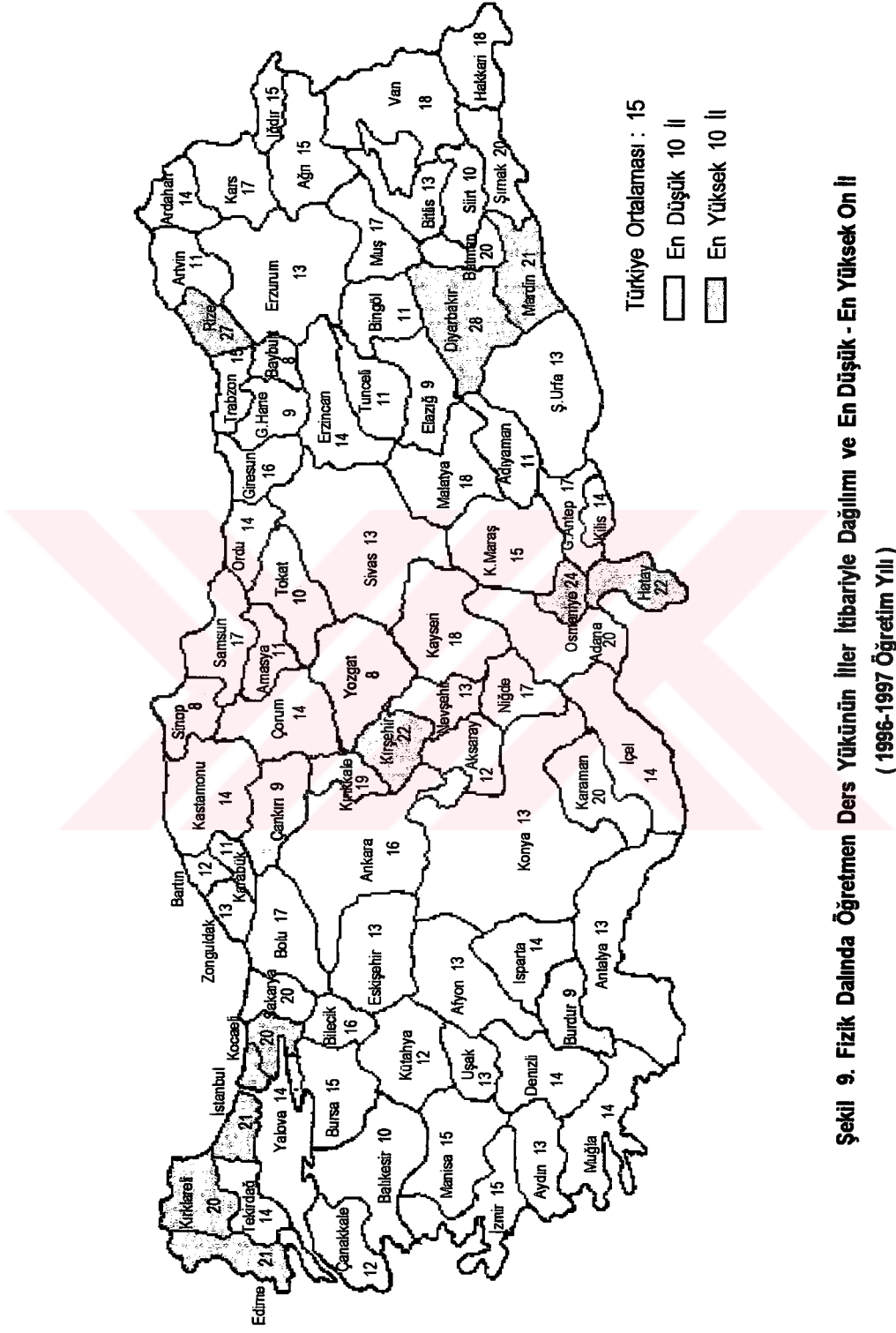
Fizik öğretmenleri, mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken (Oranı çok düşük olduğu için mühendislik fakülteleri dikkate alınmazsa), 210 fizik öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir.

Fizik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Fizik dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 9'da görülmektedir.

Türkiye genelinde bir fizik öğretmenine haftalık ortalama 15 saat ders düşmektedir ve bu dalda öğretmen gereksinimi yoktur. Çünkü, ders yükü, en yüksek 10 ilde bile 20-28 saat arasında değişmektedir. Bölgeler arasında dikkate değer bir dengesizlik görülmemektedir. Sinop, Çankırı, Yozgat, Bayburt, Elazığ, Burdur vb. illerdeki okulların standart kadroları yüksek düzeyde aşmıştır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Sinop	:	8	Diyarbakır	:	28
Yozgat	:	8	Rize	:	27
Bayburt	:	8	Osmaniye	:	24
Burdur	:	9	Hatay	:	22
Çankırı	:	9	Kırşehir	:	22
Elazığ	:	9	Edirne	:	21
Balıkesir	:	10	İstanbul	:	21
Tokat	:	10	Mardin	:	21
Siirt	:	10	Kırklareli	:	20
Adıyaman	:	11	Kocaeli	:	20

Şekil 9. Fizik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli
(1996-1997 Öğretim Yılı)

Kimya Öğretmenliği

Bu alt bölümde; kimya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan kimya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Kimya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Kimya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 22'de görülmektedir.

Çizelge 22. Kimya Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	3.520	82,11
Öğretmen Lisesi	219	5,11
İmam-Hatip Lisesi	312	7,28
Ticaret Lisesi	19	0,44
Teknik Lise	50	1,17
Endüstri Meslek Lisesi	98	2,29
Kız Meslek Lisesi	5	0,12
Sağlık Meslek Lisesi	55	1,28
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	9	0,21
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	4.287	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "kimya öğretmenliği ve kimya" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Kimya öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 82,11), imam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 7,28) yer almakta ve yerleşen öğrencilerin % 5,11'ini ise öğretmen lisesi mezunları oluşturmaktadır.

Yerleşen öğrencilerin % 5,50'sini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liseleri; % 7,28'ini de imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, farklı amaçlar için kurulmuş olan okulların aynı amaca

hizmet ettiklerini ve çok farklı düzeylerde yapılan harcamaların boşuna olduğunu göstermektedir.

Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Kimya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 23'te görülmektedir.

Çizelge 23. Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Kimya Öğrt. (*)	2.580	40,88
Fen Fakültesi	Kimya		501	7,94
Fen Fakültesi	Kimya Müh.		14	0,22
Fen-Edebiyat Fak.	Kimya		2.701	42,80
Kimya-Metalurji Fak.	Kimya Müh.		21	0,33
Mühendislik Fakültesi	Kimya		80	1,27
Mühendislik Fakültesi	Kimya Müh.		111	1,76
Müh.-Mimarlık Fakültesi	Kimya Müh.		98	1,55
Devlet Mimarlık-Müh. Akad.	Kimya Müh.		16	0,25
Yüksek Öğretmen Okulu	Kimya-Fizik		26	0,41
Eğitim Enstitüsü	Fen ve Tabiat Bilgisi		143	2,27
Yurtdışı Üniversiteleri	Kimya		20	0,32
TOPLAM			6.311	100,00

(*) Kimya öğretmenliği (Almanca), kimya öğretmenliği (Fransızca) ve kimya öğretmenliği (İngilizce) dahildir.
Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Mevcut kimya öğretmenlerinin % 40,88'i eğitim fakültesi, % 50,96'sı fen ve fen-edebiyat fakültesi, % 5,16'sı kimya-metalurji, mühendislik, mühendislik-mimarlık fakültesi ve devlet mimarlık-mühendislik akademisi, % 0,41'i yüksek öğretmen okulu, % 2,27'si eğitim enstitüsü ve % 0,32'si de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Kimya öğretmenlerinin % 4,11'i kimya mühendisliği mezunudur. Anılan tarih itibariyle 2.014 kimya öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Bu da, YÖK-MEB arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmadığını, yükseköğretim kurumlarının gereksinim olmayan/sınırlı olan alanlarda insangücü yetiştirdiğini göstermektedir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan kimya öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 24'te görülmektedir.

Çizelge 24. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Kimya Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Kimya Öğrt. (*)	1.944	41,33
Fen Fakültesi	Kimya		416	8,84
Fen-Edebiyat Fak.	Kimya		2.266	48,17
Mühendislik Fakültesi	Kimya		59	1,25
Mühendislik Fakültesi	Kimya Müh.		2	0,04
Müh.-Mimarlık Fak.	Kimya Müh.		2	0,04
Devlet Mimarlık-Müh. Akad.	Kimya Müh.		9	0,19
Yüksek Öğretmen Okulu	Kimya-Fizik		6	0,13
TOPLAM			4.704	100,00

(*) Kimya öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, kimya öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri (% 41,33) ile fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümleri (% 57,01) olmak üzere 2 kaynaktan karşılanmaktadır (Oranı çok düşük olduğu için mühendislik fakülteleri dikkate alınmazsa). Devlet mimarlık-mühendislik akademileri ve yüksek öğretmen okulları kapatıldığı için 15 öğretmen daha önceden görevinden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir.

Anılan yıllarda 314 kimya öğretmeni, sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmişken; kimya mühendislerinin kimya öğretmeni olarak istihdam edilmiş olması düşündürücüdür.

Yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme modeliyle, gereksinimin % 41,33'ünün karşılandığı eğitim fakültelerinin kimya öğretmeni yetiştirme işlevi yok edilmekte, % 57,01'ini karşılayan fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümlerinden % 100'ün karşılanması öngörülmektedir. Bu da, eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının yok sayılması anlamına gelmektedir. Oysa ki, özellikle gelişmiş ve köklü eğitim fakültelerinin öğretim elemanı kadrosu yeni açılan (1992) bir çok fen-edebiyat fakültesinin öğretim elemanı kadrosundan daha iyi durumdadır.

Kimya Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Kimya dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 10'da görülmektedir.

Türkiye genelinde bir kimya öğretmenine düşen haftalık ortalama ders saati sayısı 14'tür ve bu dalda öğretmen gereksinimi yoktur. Çünkü, ders yükü, en yüksek 10 ilde bile 20-29 saat arasında değişmektedir. Gereksinim olmamasına rağmen, okulların standart kadroları büyük ölçüde aşılmıştır. Bölgeler arasında dikkate değer bir dengesizlik görülmemektedir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Sinop	:	7	Rize	:	29
Burdur	:	8	Mardin	:	27
Çankırı	:	8	Diyarbakır	:	26
Elazığ	:	8	Şırnak	:	24
Gümüşhane	:	8	Kırşehir	:	22
Yozgat	:	8	Muş	:	21
Bayburt	:	8	Batman	:	21
Adıyaman	:	9	Edirne	:	20
Amasya	:	9	Eskişehir	:	20
Tokat	:	9	Gaziantep	:	20

Biyoloji Öğretmenliği

Bu alt bölümde; biyoloji öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan biyoloji öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Biyoloji Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Biyoloji öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 25'te görülmektedir.

Biyoloji öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 83,66), imam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 6,86), öğretmen lisesi mezunları ise 3. sırada (% 4,12) yer almaktadır. Yerleşen öğrencilerin

% 5,36'sını ise ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu mezunları oluşturmaktadır.

Çizelge 25. Biyoloji Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	3.575	83,66
Öğretmen Lisesi	176	4,12
İmam-Hatip Lisesi	293	6,86
Ticaret Lisesi	17	0,40
Teknik Lise	42	0,98
Endüstri Meslek Lisesi	74	1,73
Kız Meslek Lisesi	9	0,21
Sağlık Meslek Lisesi	84	1,97
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	2	0,05
Astsubay Hazırlama Okulu	1	0,02
TOPLAM	4.273	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "biyoloji öğretmenliği ve biyoloji" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Biyoloji öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 26'da görülmektedir.

Çizelge 26. Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Biyoloji Öğrt. (*)	2.240	38,49
Fen Fakültesi	Biyoloji		1.563	26,86
Fen-Edebiyat Fak.	Biyoloji		1.557	26,76
Yüksek Öğretmen Okulu	Biyoloji-Kimya		78	1,34
Eğitim Enstitüsü	Fen ve Tabiat Bilgisi		341	5,86
Yurtdışı Üniversiteleri	Biyoloji		40	0,69
TOPLAM			5.819	100,00

(*) Biyoloji öğretmenliği (Almanca), biyoloji öğretmenliği (Fransızca) ve biyoloji öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

5.819 biyoloji öğretmeninin % 38,49'u eğitim fakültesi, % 53,62'si fen ve fen-edebiyat fakültesi, % 1,34'ü yüksek öğretmen okulu, % 5,86'sı eğitim enstitüsü ve % 0,69'u de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Biyoloji öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 4.062 biyoloji öğretmeni ise anılan tarih itibarıyla sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan biyoloji öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 27'de görülmektedir.

Çizelge 27. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Biyoloji Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Biyoloji Öğrt. (*)	1.555	34,36
Fen Fakültesi	Biyoloji		1.241	27,42
Fen-Edebiyat Fak.	Biyoloji		1.722	38,05
Yüksek Öğretmen Okulu	Biyoloji-Kimya		8	0,18
TOPLAM			4.526	100,00

(*) Biyoloji öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

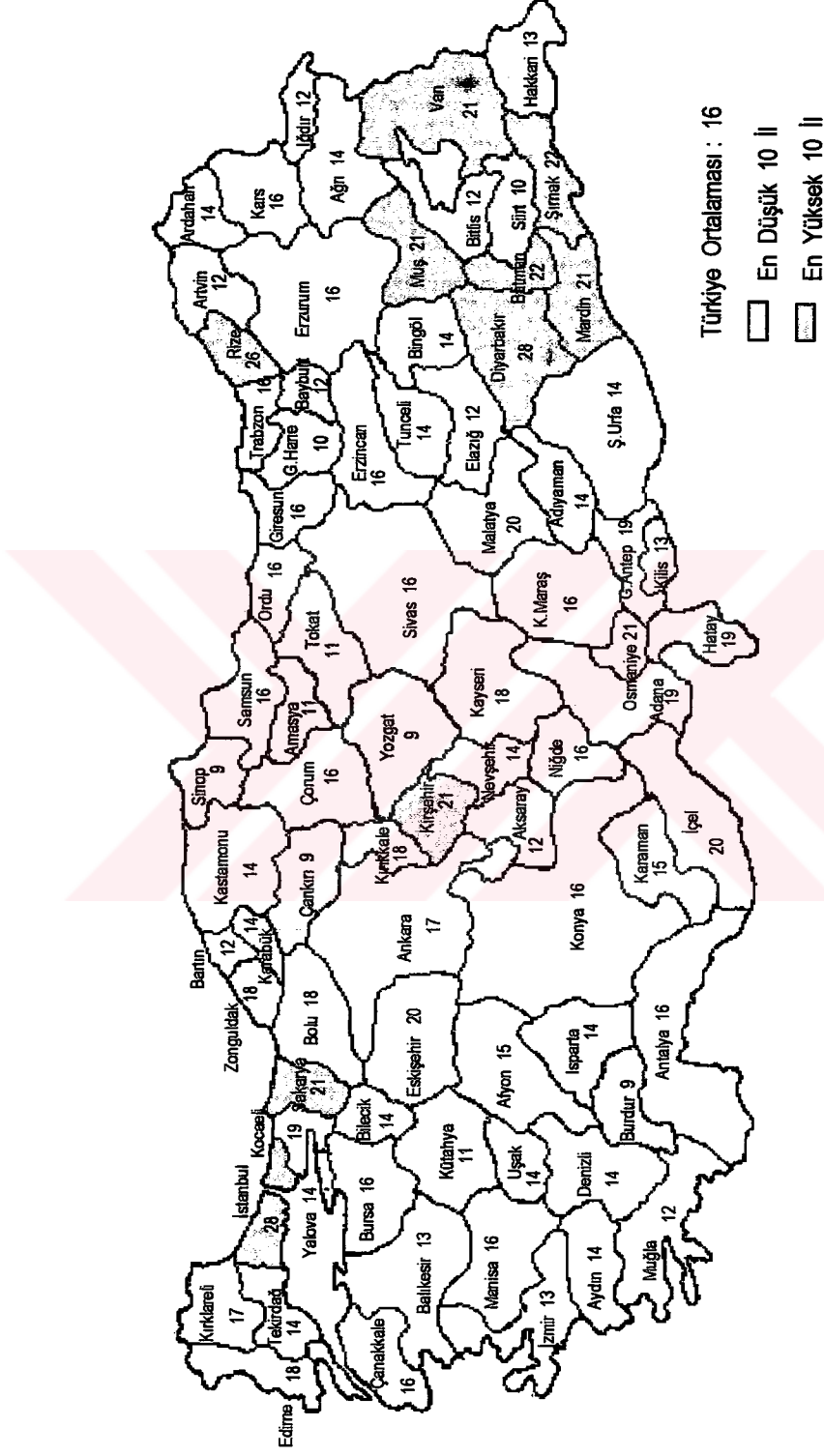
Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Görüldüğü gibi, günümüzde biyoloji öğretmeni gereksinimi, eğitim fakülteleriyle fen fakülteleri ve fen-edebiyat fakültelerinin fen bölümleri olmak üzere 2 kaynaktan karşılanmaktadır. 4.526 biyoloji öğretmeninin % 34,36'sı eğitim fakültesi, % 65,47'si fen ve fen-edebiyat fakültesi ve % 0,18'i de yüksek öğretmen okulu mezunudur.

Çizelgede görülen biyoloji öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 1.158 biyoloji öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir.

Biyoloji Öğretmenlerinin İller İtibarıyla Dağılımı

Biyoloji dalında öğretmen ders yükünün iller itibarıyla dağılımı Şekil 11'de görülmektedir.

Şekil 11. Biyoloji Dalında Öğretmen Ders Yükünün İler İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli (1996-1997 Öğretim Yılı)

Türkiye genelinde bir biyoloji öğretmenine düşen haftalık ortalama ders saati sayısı 16'dır ve bu dalda öğretmen gereksinimi yoktur. Çünkü, en yüksek düzeydeki 10 ilde bile ders yükü 21-28 saat arasında değişmektedir. Bölgeler ve iller arasında dikkate değer bir dengesizlik görülmemektedir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Burdur	:	9	Diyarbakır	:	28
Çankırı	:	9	İstanbul	:	28
Sinop	:	9	Rize	:	26
Yozgat	:	9	Batman	:	22
Gümüşhane	:	10	Şırnak	:	22
Siirt	:	10	Kırşehir	:	21
Amasya	:	11	Mardin	:	21
Kütahya	:	11	Muş	:	21
Tokat	:	11	Sakarya	:	21
Artvin	:	12	Van	:	21

Fen Bilgisi Öğretmenliği

Bu alt bölümde; fen bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan fen bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fen bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 28'de görülmektedir.

Fen bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmektedir (% 75,71). Özellikle "sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim"e geçildikten sonraki fen bilgisi öğretmeni gereksinimi dikkate alınırca, öğretmen lisesi mezunlarının bu programa 2. sırada (% 12,64) yerleşmeleri sevindiricidir. Ancak, bu

gereksinimin yılda ortalama 900 yükseköğretim öğrenci kontenjanıyla karşılanması olanaksız görülmektedir.

Çizelge 28. Fen Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	695	75,71
Öğretmen Lisesi	116	12,64
İmam-Hatip Lisesi	49	5,34
Ticaret Lisesi	3	0,33
Teknik Lise	12	1,31
Endüstri Meslek Lisesi	21	2,29
Kız Meslek Lisesi	--	--
Sağlık Meslek Lisesi	22	2,40
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	--	--
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	918	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "fen bilgisi öğretmenliği" programları esas alınmıştır; fizik, kimya ve biyoloji programları bu araştırmada başlı başına ele alındığı için kendi dallarında gösterilmiş olup bu çizelgeye dahil edilmemiştir.

Kaynak : ÖSYM.

Yerleşen öğrencilerin % 6,33'ünü ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi ve sağlık meslek lisesi; % 12,64'ünü de imam-hatip lisesi mezunlarının oluşturması, endüstriyel teknik ve din öğretiminin ortaöğretim düzeyinde kuruluş amaçlarından farklı alanlara hizmet ettiklerini, böylelikle gereksinimin yüksek olduğu alanlara yapılacak olan harcamaların yapılamadığını göstermektedir.

Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fen bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 29'da görülmektedir.

14.627 fen bilgisi öğretmenin % 10,58'i eğitim fakültesi, % 1,40'ı fen ve fen-edebiyat fakültesi, % 1,25'i yüksek öğretmen okulu, % 86,42'si eğitim enstitüsü ve % 0,35'i de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının YÖK'e devredilmesinden bu yana, ilköğretim 6.-8. sınıfların fen bilgisi öğretmeni gereksinimi, yükseköğretim kurumlarının ortaöğretime özgü derslerde yetişmiş fizik, kimya, biyoloji programları mezunlarının

karşlanmıştır. Böylece, gerek nicelik gerekse nitelik bakımından 1978 yılında eğitim enstitülerinde başlayan ve 1982'deki düzenleme ile belirgin hale gelen yeniden yapılandırma çalışmalarının bazı olumsuz sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Yükseköğretim kurumlarında fen bilgisi öğretmenliği programları ancak 1992-1993 öğretim yılından itibaren açılmaya başlanmıştır. Bu da YÖK'ün, gereksinim duyulan alanlara nitelikli öğretmen yetiştirme çabalarındaki yetersizliğinin bir göstergesidir.

Çizelge 29. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Fen Bilgisi Öğrt. (*)	86	0,59
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Biyoloji Öğrt.	734	5,02
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Fizik Öğrt.	314	2,15
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Kimya Öğrt.	413	2,82
Fen Fakültesi	Biyoloji		129	0,88
Fen-Edebiyat Fak.	Biyoloji		76	0,52
Yüksek Öğretmen Okulu	Fizik-Kimya		183	1,25
Eğitim Enstitüsü	Fen ve Tabiat Bilgisi		12.641	86,42
Yurtdışı Üniversiteleri			51	0,35
TOPLAM			14.627	100,00

(*) Fen bilgisi öğretmenliği (Almanca), fen bilgisi öğretmenliği (Fransızca) ve fen bilgisi öğretmenliği (İngilizce) dahildir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Anılan tarih itibariyle 167 fen bilgisi öğretmenin de sınıf öğretmeni olarak görev yapıyor olması, MEB'nin istihdam politikalarındaki kararsızlığının bir sonucudur.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan fen bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 30'da görülmektedir.

Çizelge 30. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Fen Bilgisi Öğrt.	52	37,41
Eğitim Enstitüsü	Fen ve Tabiat Bilgisi		87	62,59
TOPLAM			139	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

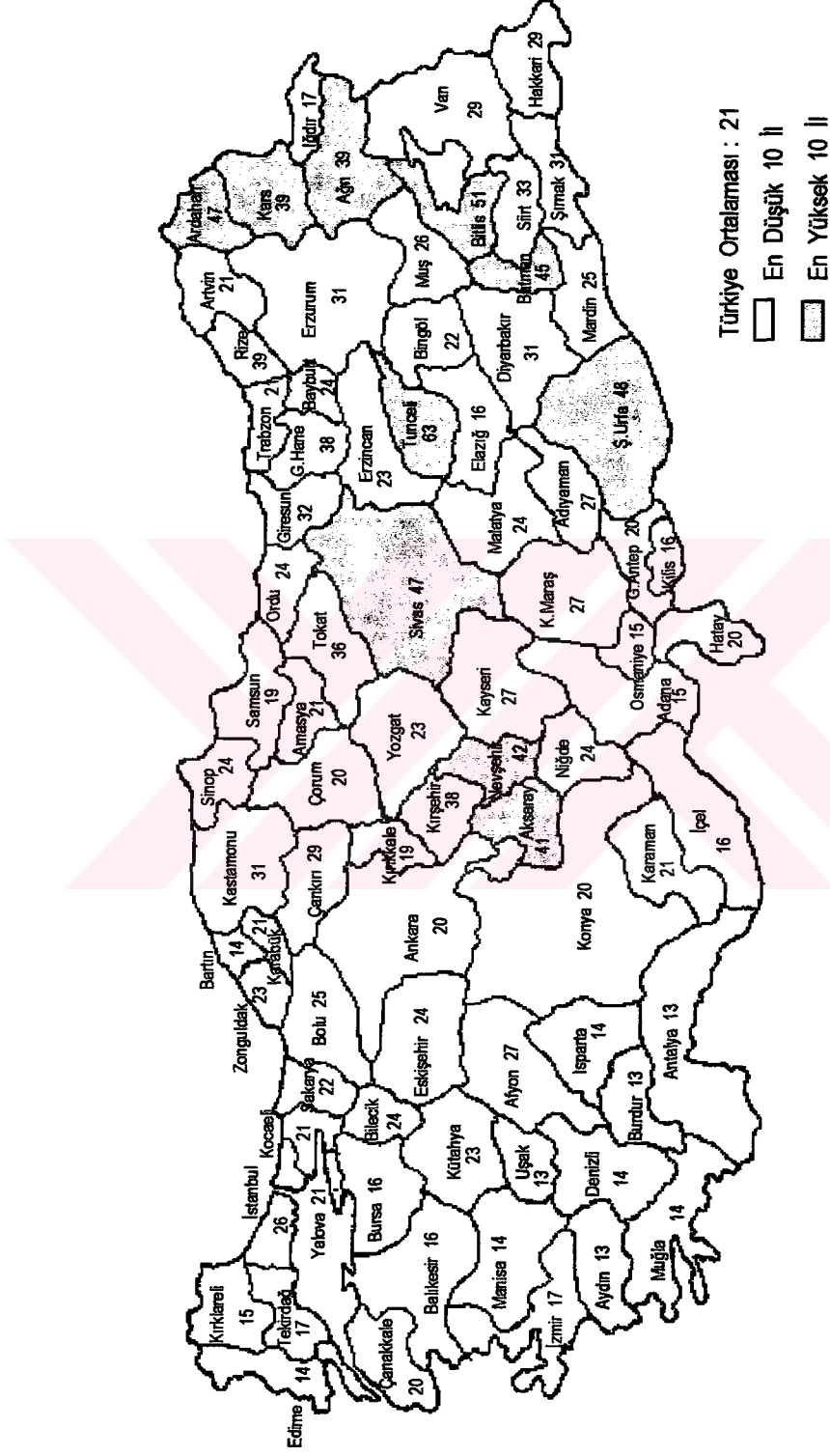
Günümüzde, gereksinim duyulan fen bilgisi öğretmenleri tamamıyla eğitim fakültelerince karşılanmaktadır. 139 fen bilgisi öğretmenin % 37,41'i eğitim fakültesi ve % 62,59'u da eğitim enstitüsü mezunudur. Eğitim enstitüleri kapatıldığı için 87 fen bilgisi öğretmeni daha önceden görevinden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir. Ancak, "sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim"e geçildikten sonraki fen bilgisi öğretmeni gereksinimi dikkate alınırca, uzun bir süre daha bu daldaki gereksinimin fizik, kimya ve biyoloji öğretmenlerince karşılanması zorunlu görülmektedir.

Çizelgede görülen fen bilgisi öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişken, 94 fen bilgisi öğretmeni de sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmiştir.

Fen Bilgisi Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Fen bilgisi dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 12'de görülmektedir.

Türkiye'de bir fen bilgisi öğretmenine haftada ortalama 21 saat ders düşmektedir. Bu ders yükünden hareketle, öğretmen gereksiniminin olmadığı söylenebilir. Fizik, kimya ve biyoloji dallarında ortalama ders yükü 15 saat iken fen bilgisi dalında 21 saat olması ve bazı illerde 39-63 saat arasında değişmesi, öğretmenlerin sadece bir alanda yetiştirilmelerinin olumsuz bir sonucudur. Fen bilgisi, öğretmen dağılımındaki dengesizliğin en yüksek olduğu dallardan biridir. Fen bilgisi öğretmenlerinin batı illerinde yoğunlaştığı, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan doğu illerinde ise öğretmen ders yükünün ve dolayısıyla öğretmen gereksiniminin yüksek olduğu görülmektedir. Şöyle ki, Antalya ilindeki bir öğretmen haftada ortalama 13 saat derse girerken Tunceli'deki 63, Bartın'daki 14 saat derse girerken Rize'deki 39 saat derse girmek durumundadır. Bölgeler arasında görülen bu dengesizlik iller arasında da benzer düzeydedir. Dağılımdaki dengesizliğin bu kadar yüksek oluşu düşündürücüdür. Çünkü, bir yandan eğitimdeki fırsat ve olanak eşitliği bozulurken diğer yandan da nitelik düşmekte ve kaynak savurganlığı yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

Şekil 12. Fen Bilgisi Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl (1996-1997 Öğretim Yılı)

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Antalya	: 13	Tunceli	: 63
Aydın	: 13	Bitlis	: 51
Burdur	: 13	Şanlıurfa	: 48
Uşak	: 13	Sivas	: 47
Denizli	: 14	Ardahan	: 47
Edirne	: 14	Batman	: 45
Isparta	: 14	Nevşehir	: 42
Manisa	: 14	Aksaray	: 41
Muğla	: 14	Ağrı	: 39
Bartın	: 14	Kars	: 39

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği

Bu alt bölümde; mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Beden eğitimi ve spor dalına özel yetenek sınavı ile öğrenci alınması ve sınavın bizzat ilgili fakülte ve yüksekokullarca yapılmasından dolayı, bu dala yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türüne ilişkin bilgiler ÖSYM kayıtlarında yer almadığı için verilememiştir.

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 31'de görülmektedir.

Çizelge 31. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Mezun Olduğu			Öğretmen	
Yükseköğretim Kurumu	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Beden Eğt. ve Spor	Beden Eğt.ve Sp.Öğrt.	4.019	50,73
Fen-Edebiyat Fak.	Beden Eğt. ve Sp.Öğrt.		508	6,41
Spor Bilimleri ve Tekn.Y.O.			33	0,42
Beden Eğt. ve Spor Y.O.			1.163	14,68
Yüksek Öğretmen Okulu	Beden Eğt.		166	2,10
Gençlik ve Spor Akad.			310	3,91
Eğitim Enstitüsü	Beden Eğt.		1.580	19,94
Yurtdışı Üniversiteleri	Beden Eğt. ve Spor		144	1,82
TOPLAM			7.923	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BILGEM).

1996-1997 öğretim yılı itibariyle 7.923 beden eğitimi ve spor öğretmeninin % 50,73'ü eğitim fakültesi, % 6,41'i fen-edebiyat fakültesi, % 15,10'u spor bilimleri ve teknolojisi yüksek okulu ile beden eğitimi ve spor yüksek okulu, % 3,91'i gençlik ve spor akademisi, % 2,10'u yüksek öğretmen okulu, % 19,94'ü eğitim enstitüsü ve %1,82'si de yurtdışı üniversiteleri mezunudur. Öğretmenlerin tamamı mezun oldukları alana uygun olarak istihdam edilmişlerdir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 32'de görülmektedir.

Çizelge 32. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Beden Eğt. ve Spor	Beden Eğt. ve Spor Öğrt.	1.556	54,37
Fen-Edebiyat Fak.	Beden Eğt. ve Sp.Öğrt.		226	7,90
Beden Eğt. ve Spor Y.O.			996	34,80
Spor Bilimleri ve Tek. Y.O.			22	0,77
Gençlik ve Spor Akad.			17	0,59
Yüksek Öğretmen Okulu	Beden Eğitimi		4	0,14
Eğitim Enstitüsü	Beden Eğitimi		41	1,43
TOPLAM			2.862	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BILGEM).

Günümüzde, beden eğitimi ve spor öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri, fen-edebiyat fakülteleri ve beden eğitimi ve spor yüksek okulları (Spor bilimleri ve teknolojisi yüksek okulu dahil) olmak üzere 3 kaynaktan karşılanmaktadır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişlerdir. Zaten bu dalda öğretmen gereksinimi yüksek düzeyde olup mevcut yükseköğretim kontenjanlarınca karşılanamamaktadır.

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Beden eğitimi ve spor dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 13'te görülmektedir.

Türkiye’de, bir beden eğitimi ve spor öğretmenine haftada ortalama 27 saat ders düşmekte ve bu dalda öğretmen gereksiniminin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Gereksinimin yüksekliğinin yanı sıra, dağılımdaki dengesizlik de çarpıcıdır. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri batı illerinde yoğunlaşmakla birlikte gereksinim devam etmekte, doğu illerinde ise daha yüksek düzeyde bulunmaktadır. Bir öğretmen haftada 45-62 saat derse giremeyeceğine göre derslerin alan dışındaki öğretmenlerce doldurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak, özel yetenek sınavı ile öğrenci alan beden eğitim ve spor öğretmenliğinin derslerinin alan dışındaki öğretmenlerce doldurulması, öğrencilere kazandırılması gereken davranışlar ve uygulanması gereken etkinlikler konusunda düşündürücüdür. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Sinop	:	15	Bingöl	:	62
Muğla	:	16	Hakkari	:	55
Ankara	:	18	Malatya	:	55
Manisa	:	18	Bitlis	:	49
Amasya	:	19	Şırnak	:	48
Antalya	:	19	Kütahya	:	47
Aydın	:	19	Şanlıurfa	:	47
Balıkesir	:	20	Afyon	:	46
Bursa	:	20	Ardahan	:	46
Çankırı	:	20	Siirt	:	45

Resim/Resim-İş Öğretmenliği

Bu alt bölümde; mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan resim/resim-iş öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Resim/resim-iş dalına özel yetenek sınavı ile öğrenci alınması ve sınavın bizzat ilgili fakülte ve yüksekokullarca yapılmasından dolayı, bu dala yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türüne ilişkin bilgiler ÖSYM kayıtlarında yer almadığı için verilememiştir.

Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Resim/resim-iş öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 33’te görülmektedir.

**Çizelge 33. Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin
Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)**

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Resim-İş Eğt.	Resim-İş Öğrt.	3.495	49,16
Meslekî Eğitim Fakültesi	Uyg. Sanatlar Eğt.	Uyg. Resim Öğrt.	88	1,24
Meslekî Yaygın Eğt. Fak.	Resim-İş Eğt.	Resim-İş Öğrt.	36	0,51
Güzel Sanatlar Fakültesi	Resim		353	4,97
Devlet Güzel Sanatlar Akad.	Resim		14	0,20
Tatbiki Güzel San. Y.O.	Dekoratif Resim		17	0,24
Kız Teknik Yük. Öğrt. Ok.	Resim		31	0,44
Kız Sanat Yük. Öğrt. Ok.	Resim		82	1,15
Kız Sanat Eğitimi Y.O.	El Sanatları	Resim	80	1,13
Uyg. Endüstri Sanatları Y.O.	Dekoratif Resim		30	0,42
Yüksek Öğretmen Okulu	Resim-İş		152	2,14
Eğitim Enstitüsü	Resim-İş		2.626	36,94
Yurtdışı Üniversiteleri	Resim		105	1,48
TOPLAM			7.109	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

1996-1997 öğretim yılı itibariyle görev yapmakta olan 7.109 resim/resim-ış öğretmeninin % 50,91'i eğitim, meslekî eğitim ve meslekî yaygın eğitim fakültesi, % 5,17'si güzel sanatlar fakültesi ile devlet güzel sanatlar akademisi, % 0,66'sı tatbiki güzel sanatlar ile uygulamalı endüstri sanatları yüksek okulu, % 2,72'si kız teknik ve kız sanat yüksek öğretmen okulu ile kız sanat eğitimi yüksek okulu, % 2,14'ü yüksek öğretmen okulu, % 36,94'ü eğitim enstitüsü ve % 1,48'i de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan resim/resim-ış öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 34'te görülmektedir.

Görüldüğü gibi, günümüzde resim/resim-ış öğretmenleri eğitim fakülteleri, meslekî eğitim fakülteleri (meslekî yaygın eğitim fakültesi dahil) ve güzel sanatlar fakülteleri olmak üzere 3 kaynaktan yetiştirilmektedir. 2.215 resim/resim-ış öğretmeninin % 90,43'ü eğitim, meslekî eğitim ve meslekî yaygın eğitim fakültesi, % 6,19'u güzel sanatlar fakültesi, % 0,63'ü yüksek öğretmen okulu ve % 2,75'i de eğitim enstitüsü mezunudur.

**Çizelge 34. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan
Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına
Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı**

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Resim-İş Eğt.	Resim-İş Öğrt.	1.927	87,00
Meslekî Eğitim Fakültesi	Uyg. Sanatlar Eğt.	Uyg. Resim Öğrt.	60	2,71
Meslekî Yaygın Eğt. Fak.	Resim-İş Eğt.	Resim-İş Öğrt.	16	0,72
Güzel Sanatlar Fakültesi	Resim		137	6,19
Yüksek Öğretmen Okulu	Resim-İş		14	0,63
Eğitim Enstitüsü	Resim-İş		61	2,75
TOPLAM			2.215	100,00

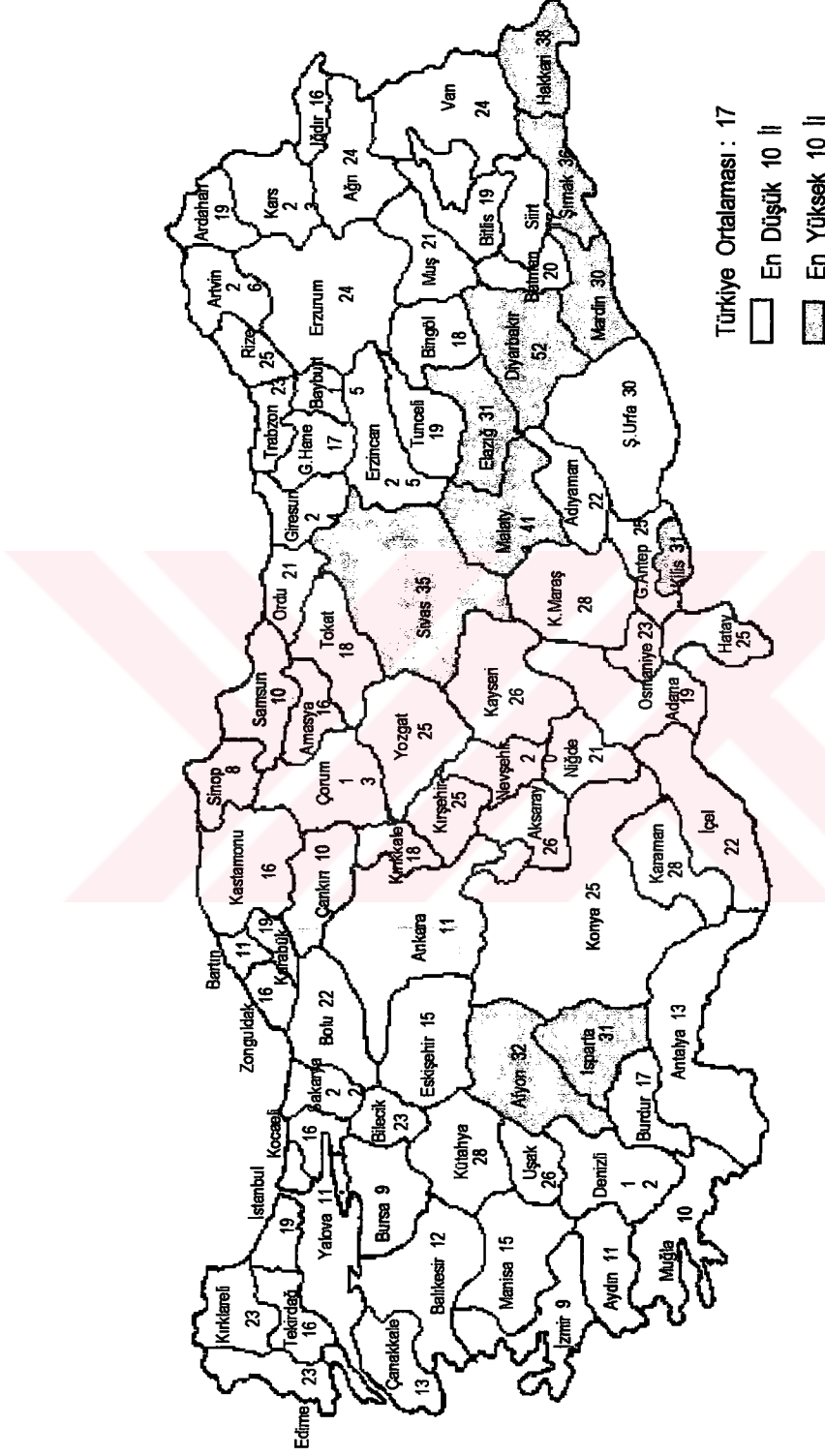
Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Resim/resim-iş öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişlerdir.

Resim/Resim-İş Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Resim/resim-iş dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 14'te görülmektedir.

Türkiye'de bir resim/resim-iş öğretmenine haftada ortalama 17 saat ders düşmektedir. Ders yükünün düşük olması, ortaöğretimdeki "seçmeli ders" uygulamasında bazı okullarda resim/resim-iş öğretmeni olmadığı için öğrencilerin bu dersi seçmeleri mümkün olmadığından kaynaklanmaktadır. Bu ders yükünden hareketle, öğretmen gereksiniminin olmadığı söylenebilir ancak iller arasındaki farklılıklar yüksek boyutlardadır. Şöyle ki; Sinop ilindeki bir öğretmen haftada 8 saat derse girerken Diyarbakır'daki 52 saat derse girmek durumundadır. Bölgeler arasındaki dengesizliğin yanı sıra iller arasındaki dengesizlikler daha çarpıcıdır. Ders yükü Antalya'da 13 saat iken komşu il Isparta'da 31, Siirt'te 17 saat iken komşu il Şırnak'ta 36 saattir. Böylelikle özel yetenek gerektiren resim/resim-iş dersleri bazı illerde ya boş geçmekte ya da alan dışından öğretmenlerce doldurulmaktadır. Bu işleyiş, öğrencilerde varolan özel yeteneklerin tespit edilmesi ve yönlendirilmesi konusunda düşündürücüdür. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

Şekil 14. Resim / Resim-iş Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl (1996-1997 Öğretim Yılı)

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Sinop	:	8	Diyarbakır	:	52
Bursa	:	9	Malatya	:	41
İzmir	:	9	Hakkari	:	38
Çankırı	:	10	Şırnak	:	36
Muğla	:	10	Sivas	:	35
Samsun	:	10	Afyon	:	32
Ankara	:	11	Elazığ	:	31
Aydın	:	11	Isparta	:	31
Bartın	:	11	Kilis	:	31
Yalova	:	11	Mardin	:	30

Müzik Öğretmenliği

Bu alt bölümde; mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan müzik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Müzik dalına özel yetenek sınavı ile öğrenci alınması ve sınavın bizzat ilgili fakülte ve konservatuvarlarca yapılmasından dolayı, bu dala yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türüne ilişkin bilgiler ÖSYM kayıtlarında yer almadığı için verilememiştir.

Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Müzik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 35'te görülmektedir.

Çizelge 35. Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Mezun Olduğu			Öğretmen	
Yükseköğretim Kurumu	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Müzik Eğitimi	Müzik Öğrt.	1.585	49,70
Güzel Sanatlar Fakültesi	Müzik		86	2,70
Müzik ve Sahne San. Fak.	Müzik		14	0,44
Türk Musikisi Devlet Kons.	Müzikoloji		8	0,25
Türk Musikisi Devlet Kons.	Temel Bilimler		361	11,32
Türk Musikisi Devlet Kons.	Ses Eğitimi		103	3,23
Türk Musikisi Devlet Kons.	Kompozisyon		56	1,76
Yüksek Öğretmen Okulu	Müzik		86	2,70
Eğitim Enstitüsü	Müzik		864	27,09
Yurtdışı Üniversiteleri	Müzik		26	0,82
TOPLAM			3.189	100,00

Not: Devlet konservatuvarı, Türk musikisi devlet konservatuvarı içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Mevcut 3.189 müzik öğretmenin % 49,70'i eğitim fakültesi, % 3,14'ü güzel sanatlar ile müzik ve sahne sanatları fakültesi, % 16,56'sı Türk musikisi devlet konservatuarı, % 2,70'i yüksek öğretmen okulu, % 27,09'u eğitim enstitüsü ve % 0,82'si yurtdışı üniversiteleri mezunudur. Öğretmenler mezun oldukları alana uygun olarak istihdam edilmiştir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan müzik öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 36'da görülmektedir.

Çizelge 36. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Müzik Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

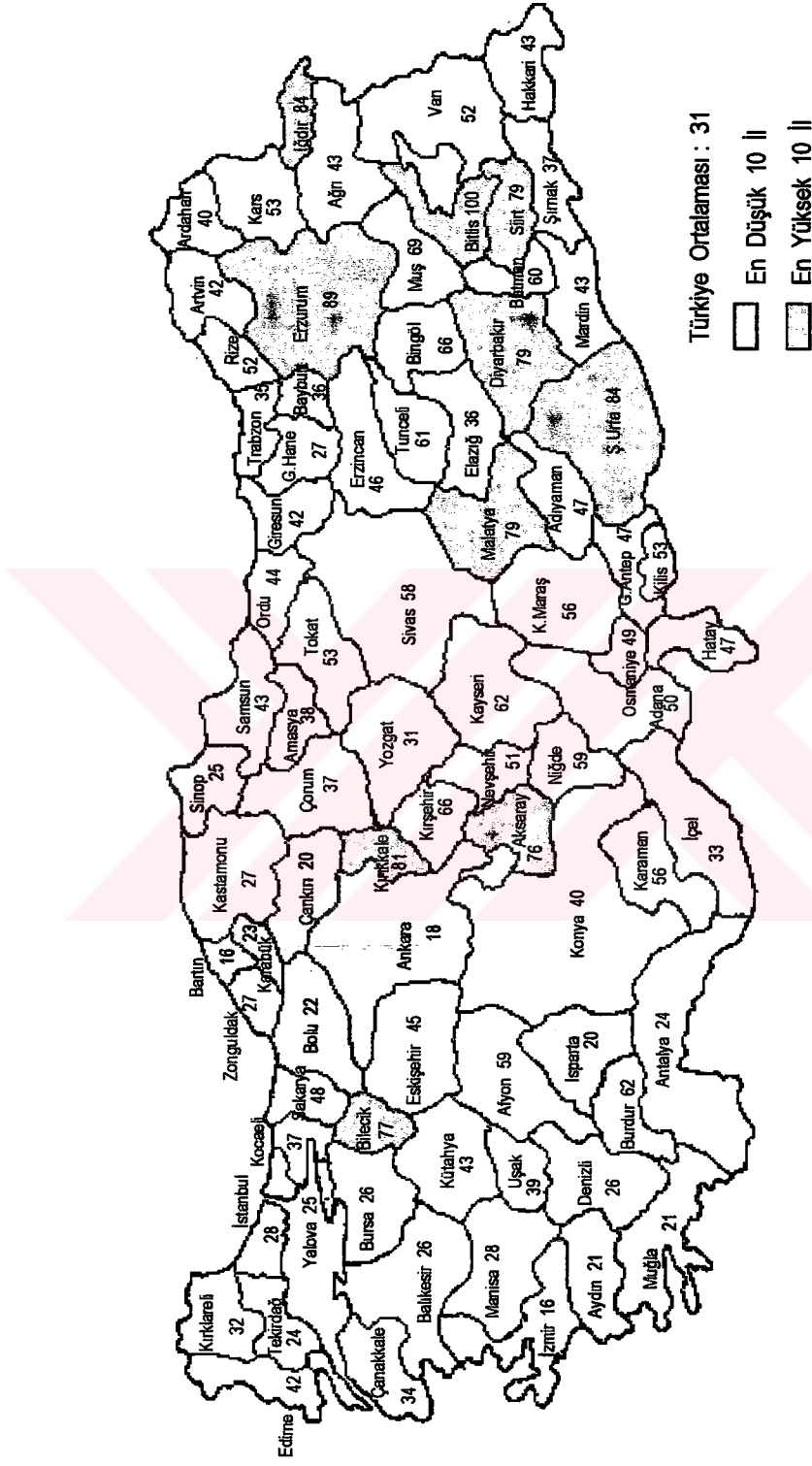
Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Müzik Eğitimi	Müzik Öğrt.	652	64,75
Güzel Sanatlar Fakültesi	Müzik		25	2,48
Müzik ve Sahne San. Fak.	Müzik		1	0,10
Türk Musikisi Devlet Kons.	Temel Bilimler		240	23,83
Türk Musikisi Devlet Kons.	Ses Eğitimi		62	6,16
Türk Musikisi Devlet Kons.	Müzikoloji		1	0,10
Türk Musikisi Devlet Kons.	Kompozisyon		4	0,40
Yüksek Öğretmen Okulu	Müzik		4	0,40
Eğitim Enstitüsü	Müzik		18	1,79
TOPLAM			1.007	100,00

Not: Devlet konservatuarı, Türk musikisi devlet konservatuarı içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, müzik öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri, güzel sanatlar fakülteleri (Müzik ve sahne sanatları fakültesi dahil) ve Türk musikisi devlet konservatuarları olmak üzere 3 kaynaktan karşılanmaktadır. 1.007 müzik öğretmenin % 64,75'i eğitim fakültesi, % 2,58'i güzel sanatlar ile müzik ve sahne sanatları fakültesi, % 30,49'u Türk musikisi devlet konservatuarı, % 0,40'ı yüksek öğretmen okulu ve % 1,79'u de eğitim enstitüsü mezunudur.

Müzik öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişlerdir. Zaten bu dalda öğretmen gereksinimi yüksek düzeyde olup mevcut yükseköğretim kontenjanlarınca karşılanamamaktadır.

Şekil 15. Müzik Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli
(1996-1997 Öğretim Yılı)

Müzik Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Müzik dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 15'te görülmektedir.

Türkiye'de bir müzik öğretmenine haftada ortalama 31 saat ders düşmektedir ve gereksinim çok yüksektir. Özel yetenek gerektiren müzik dersleri illerin büyük çoğunluğunda ya boş geçmekte ya da alan dışından öğretmenlerce doldurulmaktadır. Çünkü bir öğretmenin haftada 76-100 saat derse girmesi mümkün değildir. Bu işleyiş, öğrencilerde varolan özel yeteneklerin tespit edilmesi ve yönlendirilmesi konusunda düşündürücüdür. Aslında, müzik öğretmenlerinin ders yükü burada görüldüğünden daha fazla olacaktır. Çünkü, ortaöğretim okullarındaki "seçmeli dersler" uygulamasında bazı okullarda müzik öğretmeni olmadığı için öğrencilerin bu dersi seçmeleri mümkün olamamaktadır. Gereksinimin yüksek oluşunun yanı sıra, bölgeler ve iller arasındaki öğretmen dağılımındaki dengesizlik de çarpıcıdır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
İzmir	: 16	Bitlis	: 100
Bartın	: 16	Erzurum	: 89
Ankara	: 18	Şanlıurfa	: 84
Çankırı	: 20	Iğdır	: 84
Isparta	: 20	Kırıkkale	: 81
Aydın	: 21	Diyarbakır	: 79
Muğla	: 21	Malatya	: 79
Bolu	: 22	Siirt	: 79
Karabük	: 23	Bilecik	: 77
Sinop	: 25	Aksaray	: 76

İngilizce Öğretmenliği

Bu alt bölümde; İngilizce öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan İngilizce öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

İngilizce Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

İngilizce öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 37'de görülmektedir.

Çizelge 37. İngilizce Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	3.402	71,29
Öğretmen Lisesi	639	13,39
İmam-Hatip Lisesi	57	1,19
Ticaret Lisesi	240	5,03
Teknik Lise	35	0,73
Endüstri Meslek Lisesi	120	2,51
Kız Meslek Lisesi	155	3,25
Sağlık Meslek Lisesi	29	0,61
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	48	1,01
Sekreterlik Meslek Lisesi	13	0,27
Diğer Meslek Liseleri	31	0,65
Astsubay Hazırlama Okulu	3	0,06
TOPLAM	4.772	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "İngilizce öğretmenliği, İngiliz dili ve edebiyatı, İngiliz dili ve kültürü, İngilizce mütercimlik-tercümanlık, İngiliz dil bilimi ve Amerikan kültürü ve edebiyatı" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

İngilizce öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmektedir (% 71,29). Öğretmen lisesi mezunlarının 2. sırada yer alması (% 13,39), bu okullarda İngilizce öğretim yapıldığından mezunlarının özellikle bu alanı tercih ettiklerini göstermektedir. İngilizce öğretim yapan meslekî-teknik lise mezunları da aynı özelliğe sahiptir. Öğretmen lisesi mezunlarının yerleştiği öğretmenlik programları içinde İngilizce en yüksek olanıdır. Türkiye'de öğretmen gereksinimin en yüksek düzeyde olduğu İngilizce dalına, öğretmen lisesi mezunlarının tüm lise mezunları içinde 2. sırada yerleşmeleri bu alana ilişkin yeterli rehberliğin yapıldığını göstermektedir. Oysa ki, istihdam alanı olmayan/sınırlı olan Almanca ve Fransızca öğretmenliği programlarına yerleşme oranında en son sıralarda yer almaktadırlar.

Yerleşen öğrencilerin % 15,32'sini ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, imam hatip lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu mezunları oluşturmaktadır.

İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

İngilizce öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 38'de görülmektedir.

Çizelge 38. İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Yabancı Diller Eğt.	İngilizce Öğrt.	5.220	46,55
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Biyoloji Öğrt. (İng.)	20	0,18
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Fizik Öğrt. (İng.)	12	0,11
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Kimya Öğrt. (İng.)	19	0,17
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Matematik Öğrt. (İng.)	11	0,10
Eğitim Fakültesi	Eğitim Bilimleri	Reh. ve Psiko.Dan.(İng)	15	0,13
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	İngilizce Öğrt.	89	0,79
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	İngiliz Dili ve Ed.	396	3,53
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Amerikan Kül. ve Ed.	129	1,15
Edebiyat Fakültesi	İngiliz Dil Bilimi		152	1,36
Edebiyat Fakültesi	Müt.-Tercümanlık	İng. Müt.-Tercümanlık	6	0,05
Fen-Edebiyat Fak.	Batı Dilleri ve Ed.	İngiliz Dili ve Ed.	471	4,20
Fen-Edebiyat Fak.	Biyoloji (İng.)		20	0,18
Fen-Edebiyat Fak.	Felsefe (İng.)		18	0,16
Fen-Edebiyat Fak.	Fizik (İng.)		46	0,41
Fen-Edebiyat Fak.	İstatistik (İng.)		12	0,11
Fen-Edebiyat Fak.	Kimya (İng.)		46	0,41
Fen-Edebiyat Fak.	Matematik (İng.)		28	0,25
Fen-Edebiyat Fak.	Sosyoloji (İng.)		32	0,29
Fen-Edebiyat Fak.	Psikoloji (İng.)		45	0,40
Fen-Edebiyat Fak.	Tarih (İng.)		18	0,16
İktisadi ve İdari Bil. Fak.	İktisat (İng.)		18	0,16
İktisadi ve İdari Bil. Fak.	İşletme (İng.)		68	0,61
İktisadi ve İdari Bil. Fak.	Uluslararası İlişkiler (İng.)		11	0,10
İktisadi ve İdari Bil. Fak.	Kamu Yönetimi (İng.)		41	0,37
İkt. İdarî ve Sos. Bil. Fak.	Siy.Bil.ve Kamu Yön.(İng.)		2	0,02
İktisat Fakültesi	İktisat (İng.)		4	0,04
İşletme Fakültesi	İşletme (İng.)		5	0,04
İnsani Bilimler ve Ed. Fak.	İngiliz Dili ve Ed.		4	0,04
İnsani Bilimler ve Ed. Fak.	Ark. ve Sanat Tarihi (İng.)		2	0,02
Sosyal ve İdari Bil. Fak.	İngiliz Dili ve Ed.		23	0,21
Mimarlık Fakültesi	Mimarlık (İng.)		4	0,04

Çizelge 38. (Devamı)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Mimarlık Fakültesi	Şehir ve Bölge Plan.(İng.)		10	0,09
Mühendislik Fakültesi	İnşaat Müh. (İng.)		10	0,09
Mühendislik Fakültesi	Elk.-Elektronik Müh. (İng.)		5	0,04
Mühendislik Fakültesi	Bilgisayar Bil. Müh. (İng.)		3	0,03
Mühendislik Fakültesi	Gıda Müh. (İng.)		56	0,50
Mühendislik Fakültesi	Çevre Müh. (İng.)		16	0,14
Mühendislik Fakültesi	Fizik Müh. (İng.)		10	0,09
Mühendislik Fakültesi	Makine Müh. (İng.)		11	0,10
Mühendislik Fakültesi	Endüstri Müh. (İng.)		8	0,07
Mühendislik Fakültesi	Jeoloji Müh.(İng.)		33	0,29
Mühendislik Fakültesi	Kimya Müh. (İng.)		11	0,10
Mühendislik Fakültesi	Maden Müh. (İng.)		32	0,29
Mühendislik Fakültesi	Metaller Müh. (İng.)		23	0,21
Mühendislik Fakültesi	Petrol Müh. (İng.)		12	0,11
Teknik Eğitim Fakültesi	El. ve Bilgisayar Öğrt.(İng)		2	0,02
Yabancı Diller Y.O.	İngilizce		743	6,63
Yabancı Diller Y.O.	Müt.-Tercümanlık (İng.)		10	0,09
Temel Bil.veYab.DillerY.O.	İngilizce		1	0,01
İletişim Bilimleri Fak.	Eğt. İlet. ve Plan. (İng.)		16	0,14
Yüksek Öğretmen Okulu	İngiliz Dili ve Ed.		106	0,95
Eğitim Enstitüsü	İngilizce		3.091	27,57
Yurtdışı Üniversiteleri			17	0,15
TOPLAM			11.213	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

1996-1997 öğretim yılı itibariyle 11.213 İngilizce öğretmenin % 47,24'ü eğitim fakültesi, % 13,72'si edebiyat, fen-edebiyat, insani bilimler ve edebiyat ile sosyal ve idari bilimler fakültesi, % 2,19'u mimarlık ve mühendislik fakültesi, % 6,73'ü yabancı diller ile temel bilimler ve yabancı diller yüksek okulu, % 0,14'ü iletişim bilimleri yüksek okulu, % 0,95'i yüksek öğretmen okulu, % 27,57'si eğitim enstitüsü ve % 0,15'i de yurtdışı üniversiteleri mezunudur. İngilizce öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programları gereksinimi karşılayamadığı için, İngilizce ile öğretim yapan tüm yükseköğretim programları mezunları İngilizce öğretmeni olarak istihdam edilmiştir (% 6,73). Bunlar arasında, biyoloji, felsefe, işletme, arkeoloji ve sanat tarihi, şehir ve bölge planlama, gıda mühendisliği, maden mühendisliği, metalurji mühendisliği vb. yer almaktadır.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan İngilizce öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 39'da görülmektedir.

Çizelge 39. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan İngilizce Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Yabancı Diller Eğt.	İngilizce Öğrt.	1.831	70,23
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Biyoloji Öğrt.(İng.)	2	0,08
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Kimya Öğrt.(İng.)	6	0,23
Eğitim Fakültesi	Fen Bilimleri Eğt.	Matematik Öğrt.(İng.)	5	0,19
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	İngilizce Öğrt.	38	1,46
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	İngiliz Dili ve Ed.	220	8,44
Edebiyat Fakültesi	İngiliz Dil Bilimi		93	3,57
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Amerikan Kül. ve Ed.	66	2,53
Edebiyat Fakültesi	Müt.-Tercümanlık	İng. Müt.-Tercümanlık	2	0,08
Fen-Edebiyat Fak.	Batı Dilleri ve Ed.	İngiliz Dili ve Ed.	167	6,41
Fen-Edebiyat Fak.	Kimya (İng.)		12	0,46
Fen-Edebiyat Fak.	Biyoloji (İng.)		5	0,19
Fen-Edebiyat Fak.	Fizik (İng.)		7	0,27
Fen-Edebiyat Fak.	Matematik (İng.)		3	0,12
Yabancı Diller Y.O.	İngilizce		21	0,81
Yabancı Diller Y.O.	Müt.-Tercümanlık (İng.)		3	0,12
Yüksek Öğretmen Okulu	İngiliz Dili ve Ed.		3	0,12
Eğitim Enstitüsü	İngilizce		123	4,72
TOPLAM			2.607	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat Fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Görüldüğü gibi günümüzde, İngilizce öğretmeni gereksinimi eğitim fakülteleri, edebiyat ve fen-edebiyat fakülteleri ve yabancı diller yüksekokulları olmak üzere 3 kaynaktan karşılanmaktadır. Ancak, anılan fakültelerin bölümleri ne olursa olsun İngilizce öğretim yapması yeterli görülüp bu daldaki gereksinim karşılanmaya çalışılmakta; buna rağmen karşılanamamaktadır. 2.607 İngilizce öğretmenin % 70,73'ü eğitim fakültesi, % 23,53'ü edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi, % 0,93'ü yabancı diller yüksek okulu, % 0,12'si yüksek öğretmen okulu ve % 4,72'si eğitim enstitüsü mezunudur.

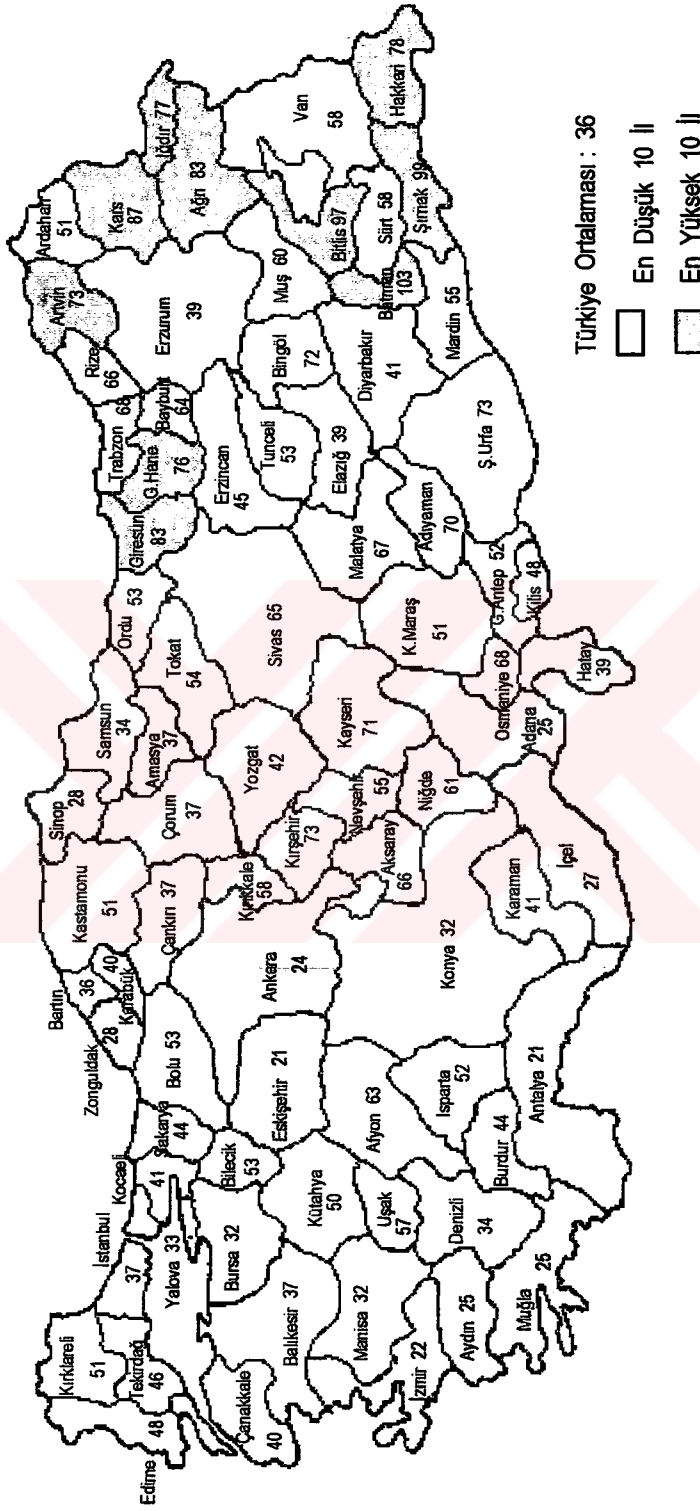
Mevcut İngilizce öğretmenlerinin % 6,73'ü İngilizce öğretmenliği dışındaki farklı programlardan mezun iken 1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanarak göreve başlayan öğretmenlerin yalnızca % 1,53'ünün farklı programlardan mezun olması sevindiricidir. Ancak, 1997-1998 öğretim yılından itibaren İngilizce derslerinin ilköğretim 4. ve 5. sınıf programlarında yer alması, bir süre daha çok değişik kaynaklardan İngilizce öğretmeni istihdamını gerektirmektedir.

İngilizce Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

İngilizce dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 16'da görülmektedir.

Türkiye'de bir İngilizce öğretmenine haftada ortalama 36 saat ders düşmekte ve illerin büyük çoğunluğunda (72 ilde) öğretmen gereksinimi bulunmaktadır. Son yıllarda yükseköğretim kurumlarının İngilizce öğretmenliği mezunlarının yanı sıra İngilizce öğretim yapan her yükseköğretim kurumu mezunlarının da atanmış olmasına rağmen bu gereksinim karşılanamamıştır. Her dalda olduğu gibi bu dalda da iller arasındaki öğretmen dağılımında büyük dengesizlikler bulunmaktadır ve dengesizlik daha çok doğu illeri aleyhinedir. Yoğunlaşma ise daha çok sahil kentlerindedir. Antalya'daki bir İngilizce öğretmenine haftada ortalama 21 saat ders düşerken, Batman'dakine 103, Artvin'dekine ise 73 saat ders düşmektedir. Bir öğretmen haftada 73-103 saat derse giremeyeceğine göre, İngilizce dersleri ya boş geçmekte ya da alan dışından öğretmen ve/veya öğretmen olmayanlarca karşılanmaktadır. Böylece, yıllarca İngilizce eğitimi alan öğrenciler bu dili öğrenemeden mezun olmaktadır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Antalya	:	21	Batman	:	103
Eskişehir	:	21	Şırnak	:	99
İzmir	:	22	Bitlis	:	97
Ankara	:	24	Kars	:	87
Adana	:	25	Ağrı	:	83
Aydın	:	25	Giresun	:	83
Muğla	:	25	Hakkari	:	78
İçel	:	27	İğdır	:	77
Sinop	:	28	Gümüşhane	:	76
Zonguldak	:	28	Artvin	:	73

Şekil 16. İngilizce Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl (1996-1997 Öğretim Yılı)

Fransızca Öğretmenliği

Bu alt bölümde; Fransızca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, Fransızca öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Fransızca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fransızca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 40'ta görülmektedir.

Çizelge 40. Fransızca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	912	78,28
Öğretmen Lisesi	6	0,52
İmam-Hatip Lisesi	78	6,70
Ticaret Lisesi	42	3,61
Teknik Lise	8	0,69
Endüstri Meslek Lisesi	82	7,04
Kız Meslek Lisesi	12	1,03
Sağlık Meslek Lisesi	17	1,46
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	6	0,52
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	2	0,17
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	1.165	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Fransızca öğretmenliği ile Fransız dili ve edebiyatı" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Fransızca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 78,28), endüstri meslek lisesi mezunları % 7,04 ile 2. sırada, imam-hatip lisesi mezunları ise % 6,70 ile 3. sırada yer almaktadır. Yerleşen öğrencilerin ancak % 0,52'sini öğretmen lisesi mezunlarının oluşturması, istihdam alanı çok sınırlı olan/hiç olmayan Fransızca öğretmenliği için öğretmen lisesi öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden yeterince faydalandığını, diğer lise öğrencilerinin ise faydalanamadığını göstermektedir.

Ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liseleri mezunlarının bu programa yerleşmeleri (% 14,50), endüstriyel teknik ortaöğretimde harcanan para ve insangücü kaynaklarının amacına ulaşmadığını, eğitim-ekonomi dengesinin kurulamadığını göstermektedir.

Fransızca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Fransızca öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 41'de görülmektedir.

Çizelge 41. Fransızca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Yabancı Diller Eğt.	Fransızca Öğrt.	403	18,12
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Fransız Dili ve Ed.	153	6,88
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Fransızca Öğrt.	40	1,80
Fen-Edebiyat Fak.	Batı Dilleri ve Ed.	Fransız Dili ve Ed.	231	10,39
Sosyal ve İdari Bil. Fak.	Fransız Dili ve Ed.		58	2,61
Yabancı Diller Y.O.	Fransızca		36	1,62
Yüksek Öğretmen Okulu	Fransız Dili ve Ed.		86	3,87
Eğitim Enstitüsü	Fransızca		1.194	53,69
Yurtdışı Üniversiteleri			23	1,03
TOPLAM			2.224	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

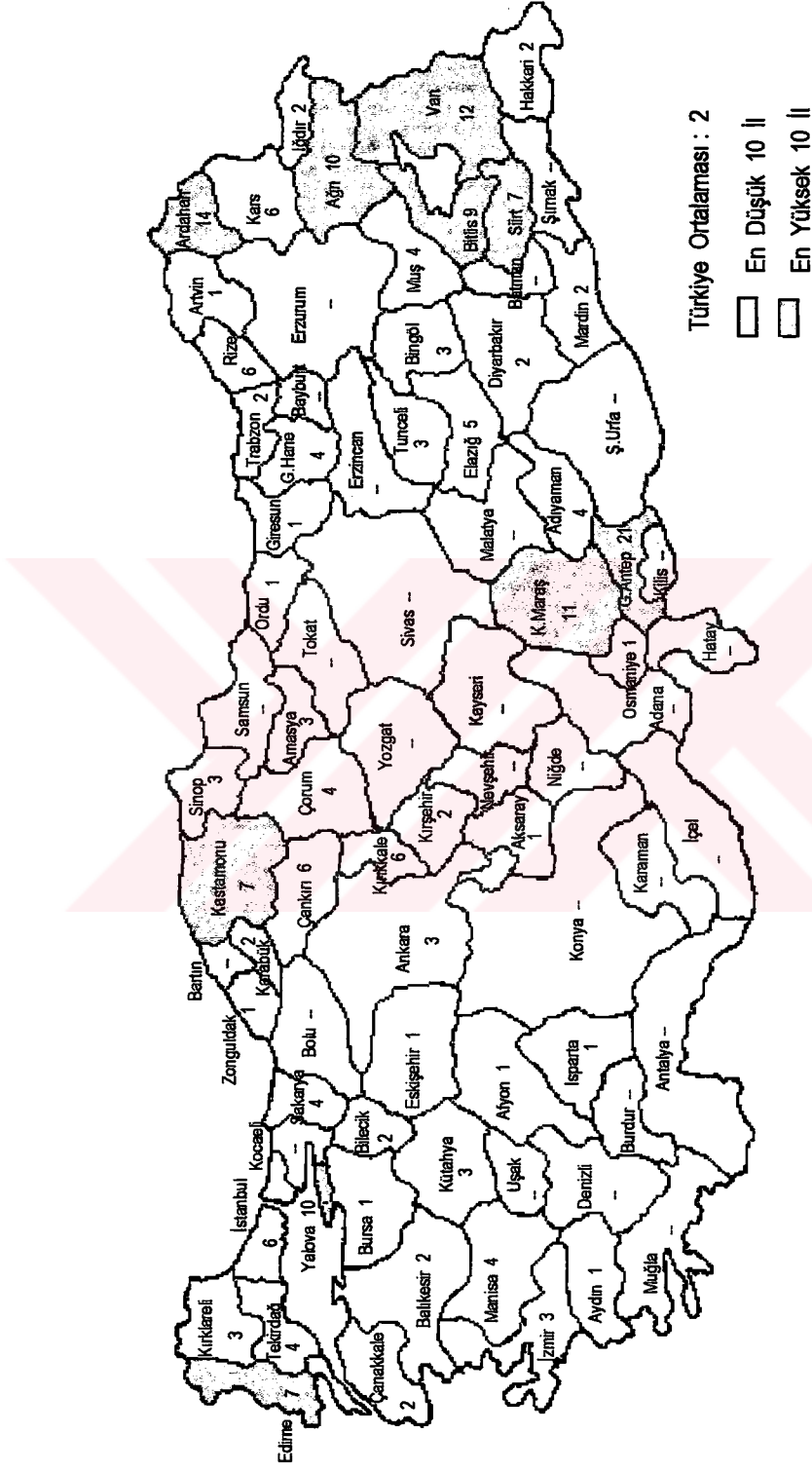
1996-1997 öğretim yılı itibariyle toplam 2.224 Fransızca öğretmenin % 18,12'si eğitim fakültesi, % 21,68'i edebiyat, fen-edebiyat ve sosyal ve idari bilimler fakültesi, % 1,62'si yabancı diller yüksek okulu, % 3,87'si yüksek öğretmen okulu, % 53,69'u eğitim enstitüsü ve % 1,03'ü yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Çizelgede yer alan Fransızca öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişlerdir. Ancak, anılan öğretim yılı itibariyle 2.037 Fransızca öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Fransızca Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Fransızca dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 17'de görülmektedir.

Türkiye genelinde bir Fransızca öğretmenine haftada ortalama 2 saat ders düşmektedir. Erzincan, Erzurum, Kayseri, Şanlıurfa, Bayburt, Batman, Şırnak, Bartın ve

Şekil 17. Fransızca Dalında Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İli (1996-1997 Öğretim Yılı)

Kilis illerinde bu dalda hiç ders yokken Adana, Antalya, Bolu, Burdur, Denizli, Hatay, İçel, Kocaeli, Konya, Malatya, Muğla, Nevşehir, Samsun, Tokat ve Yozgat illerinde bir öğretmene haftada ortalama 1 saat bile ders düşmemektedir. Dolayısıyla Türkiye’de Fransızca öğretmen gereksinimi bulunmamakta ve mevcut öğretmenler de büyük ölçüde “gizli işsiz” durumundadır. Fransızca öğretmenlerinin büyük çoğunluğu da ders yokluğu yüzünden okul yönetiminde görev yapmaktadırlar. Kuşkusuz bu nedenle 1994, 1995 ve 1996 yıllarında yeni hiçbir Fransızca öğretmeni ataması yapılmamış, alanlarında istihdam edilemediklerinden 1.137 yeni Fransızca öğretmeni sınıf öğretmeni olarak atanmış ve göreve başlamıştır. Buna karşılık, Fransızca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarının öğrenci kontenjanı 1994 yılında 1.056, 1995 yılında 1.097 ve 1996 yılında 1.042’dir (ÖSYM II. Basamak Sınav Kılavuzları) ve bu programlara öğrenci alımı sürdürülmektedir. Bu da ciddi bir yükseköğretim planlamasının yapılmadığını kanıtlamaktadır. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

En Düşük	:	En Yüksek	:
Erzincan	: --	Gaziantep	: 21
Erzurum	: --	Ardahan	: 14
Kayseri	: --	Van	: 12
Ş.Urfa	: --	K.Maraş	: 11
Bayburt	: --	Ağrı	: 10
Batman	: --	Yalova	: 10
Şırnak	: --	Bitlis	: 9
Bartın	: --	Edirne	: 7
Kilis	: --	Kastamonu	: 7
Nevşehir	: --	Siirt	: 7

Almanca Öğretmenliği

Bu alt bölümde; Almanca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, Almanca öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Almanca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Almanca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 42’de görülmektedir.

Çizelge 42. Almanca Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	1.453	76,27
Öğretmen Lisesi	17	0,89
İmam-Hatip Lisesi	139	7,30
Ticaret Lisesi	79	4,15
Teknik Lise	18	0,94
Endüstri Meslek Lisesi	118	6,19
Kız Meslek Lisesi	21	1,10
Sağlık Meslek Lisesi	18	0,94
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	36	1,89
Sekreterlik Meslek Lisesi	1	0,05
Diğer Meslek Liseleri	5	0,26
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	1.905	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "Almanca öğretmenliği, Alman dili ve edebiyatı, Alman dili ve kültürü, Almanca mütercimlik-tercümanlık" programları esas alınmıştır.

Kaynak : ÖSYM.

Almanca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 76,27), imam-hatip lisesi mezunları 2. sırada (% 7,30) ve endüstri meslek lisesi mezunları 3. sırada (% 6,19) yer almaktadır. Yerleşen öğrencilerin ancak % 0,89'unu öğretmen lisesi mezunları oluşturmaktadır.

Ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liseleri mezunlarının, yapılan harcamalara rağmen, istihdam olanağı sınırlı olan/olmayan Almanca öğretmenliği programlarına yerleşmeleri (% 15,54) yükseköğretime geçişin ortaöğretime uygun olarak gerçekleşmediğini göstermektedir.

Almanca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Almanca öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 43'te görülmektedir.

1996-1997 öğretim yılında çalışmakta olan toplam 2.517 Almanca öğretmenin % 23,68'i eğitim fakültesi, % 21,77'si edebiyat, fen-edebiyat ve sosyal ve idari bilimler fakültesi, % 3,22'si yabancı diller yüksek okulu, % 4,05'i yüksek öğretmen okulu, % 46,80'i eğitim enstitüsü ve % 0,48'i yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

Çizelge 43. Almanca Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Mezun Olduğu		Öğretmen	
	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
Eğitim Fakültesi	Yabancı Diller Eğt.	Almanca Öğrt.	596	23,68
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Alman Dili ve Ed.	225	8,94
Edebiyat Fakültesi	Batı Dilleri ve Ed.	Almanca Öğrt.	42	1,67
Fen-Edebiyat Fak.	Batı Dilleri ve Ed.	Alman Dili ve Ed.	213	8,46
Sosyal ve İdari Bil. Fak.	Alman Dili ve Ed.		68	2,70
Yabancı Diller Y.O.	Almanca		81	3,22
Yüksek Öğretmen Okulu	Alman Dili ve Ed.		102	4,05
Eğitim Enstitüsü	Almanca		1.178	46,80
Yurtdışı Üniversiteleri			12	0,48
TOPLAM			2.517	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat fakültesi içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Çizelgede yer alan Almanca öğretmenlerinin tamamı mezun oldukları yükseköğretim programına uygun olarak istihdam edilmişken, anılan öğretim yılı itibariyle 3.274 Almanca öğretmeni ise sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Almanca Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Almanca dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 18'de görülmektedir.

Türkiye'de bir Almanca öğretmenine haftada ortalama 10 saat ders düşmektedir. Bayburt ve Kilis'te bu dalda hiç ders bulunmazken en yüksek ilde haftada bir öğretmene ortalama 29 saat ders düşmektedir (İngilizce için bu sayı 103'tür). En yüksek 10 ilde bile haftada ortalama 17-29 saat ders düşmesine rağmen bu daldaki ders saati sayısı çok düşük olup öğretmen gereksinimi bulunmamakta ve "gizli işsizlik" olduğu görülmektedir. Kuşkusuz bu nedenle 1994, 1995 ve 1996 yıllarında bu dalda öğretmen ataması yapılmamış ve yeni mezun 1.894 Almanca öğretmeni sınıf öğretmeni olarak atanmış ve göreve başlamıştır. Buna karşılık, Almanca öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarının öğrenci kontenjanı 1994 yılında 1.325, 1995 yılında 1.447 ve 1996 yılında 1.560'tır (ÖSYM II. Basamak Sınav Kılavuzları) ve bu programlara öğrenci alımı sürdürülmektedir. Bu da YÖK'ün ciddi, bilimsel, ülkemiz gereksinimlerine göre yükseköğretimi planlamadığını kanıtlamaktadır. Çünkü, bir yandan İngilizce, beden eğitimi, müzik dallarında ve özellikle sınıf öğretmenliğinde çok büyük öğretmen açığı varken; diğer

yandan Fransızca ve Almanca öğretmenliği dallarında "diplomalı işsiz" yetiştirilmektedir. Bu kadar kamusal kaynak israfına karşın ne YÖK, ne MEB, ne de Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) bu plansız duruma son vermemesi düşündürücüdür. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Bayburt	:	Tunceli	: 29
Kilis	:	Bitlis	: 27
Kars	:	Ağrı	: 26
Malatya	:	Siirt	: 26
Hakkari	:	Rize	: 24
Denizli	:	Şanlıurfa	: 24
Kayseri	:	Van	: 24
Bilecik	:	Karaman	: 24
Elazığ	:	Bingöl	: 20
İçel	:	Kocaeli	: 20

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği

Bu alt bölümde; din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 44'te görülmektedir.

Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde imam-hatip lisesi mezunları yerleşmektedir (% 77,29). İlk bakışta bu oran, sevindirici olarak görülse de, imam-hatip lisesi mezunlarının 2.563'ü din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliğine yerleşirken 4.020'si ise diğer öğretmenlik dallarına (13 dal) yerleşmektedir. Bu durum, imam-hatip liselerinin amaçlarına hizmet etmekten uzak olduğunu, gereksinimin çok üstünde öğrenci yetiştirdiklerini göstermektedir. İkinci sırada

lise mezunları yer alırken (% 17,64), öğretmen lisesi mezunlarının yerleşme oranı % 0,21'dir.

Çizelge 44. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	585	17,64
Öğretmen Lisesi	7	0,21
İmam-Hatip Lisesi	2.563	77,29
Ticaret Lisesi	29	0,87
Teknik Lise	6	0,18
Endüstri Meslek Lisesi	42	1,27
Kız Meslek Lisesi	15	0,45
Sağlık Meslek Lisesi	67	2,02
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	--	--
Sekreterlik Meslek Lisesi	--	--
Diğer Meslek Liseleri	2	0,06
Astsubay Hazırlama Okulu	--	--
TOPLAM	3.316	100,00

Not : Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı uyarınca yükseköğretim kurumlarının "ilahiyat" programları esas alınmış; eğitim fakültelerinin "Arapça öğretmenliği" programları dahil edilmemiştir.
Kaynak : ÖSYM.

Ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liseleri mezunlarının da bu programlara yerleşmeleri (% 4,86) düşündürücüdür.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 45'te görülmektedir.

Çizelge 45. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Mezun Olduğu			Öğretmen	
Yükseköğretim Kurumu	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
İlahiyat Fakültesi			7.879	82,55
İslamî İlimler Fak.			185	1,94
Yüksek İslam Enstitüsü			1.347	14,11
Yüksek Öğretmen Okulu	İlahiyat		22	0,23
Yurtdışı Üniversiteleri	Din Öğretimi		112	1,17
TOPLAM			9.545	100,00

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Edebiyat fakültesi içinde gösterilmiştir.
Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

1996-1997 öğretim yılı itibariyle görev yapmakta olan 9.545 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeninin % 98,60'ı ilahiyat fakültesi, İslamî ilimler fakültesi ve yüksek İslam enstitüsü; % 0,23'ü yüksek öğretmen okulu ve % 1,17'si de yurtdışı üniversiteleri mezunudur.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 46'da görülmektedir.

Çizelge 46 . 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Programlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Mezun Olduğu			Öğretmen	
Yükseköğretim Kurumu	Bölüm	Ana Bilim Dalı	Sayısı	%
İlahiyat Fakültesi			4.084	98,46
Yüksek İslam Enstitüsü			60	1,45
İslamî İlimler Fakültesi			2	0,05
Yurtdışı Üniversiteleri			2	0,05
TOPLAM			4.148	100,00

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni gereksinimi sadece ilahiyat fakültelerince karşılanmaktadır. 4.148 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni ilahiyat fakültesi, yüksek İslam enstitüsü, İslamî ilimler fakültesi ve yurtdışındaki üniversitelerden mezundur. Yüksek İslam enstitüleri ve İslamî ilimler fakülteleri kapatıldığı için 62 öğretmen daha önceden görevden ayrılmış olup tekrar göreve dönenlerdir.

Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri mezun oldukları yükseköğretim programlarına uygun olarak istihdam edilmişlerdir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Din kültürü ve ahlak bilgisi dalında öğretmen ders yükünün iller itibariyle dağılımı Şekil 19'da görülmektedir.

Türkiye'de bir din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenine haftada ortalama 20 saat ders düşmektedir ve bu dalda öğretmen gereksinimi yoktur. Ancak, din kültürü ve ahlak bilgisi dalında da öğretmen dağılımında dengesizlikler bulunmakta, bu dengesizlik,

bölgeler arasında çok iller arasında gözlenmektedir. Şöyle ki; öğretmen ders yükü Sivas'ta 11 saat iken komşu il Kayseri'de 30, Çorum'da 9 saat iken komşu il Kırıkkale'de 26, Bitlis'te 13 saat iken komşu il Batman'da 29 saattir. Öğretmen ders yükünün en düşük ve en yüksek olduğu 10 il şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:		<u>En Yüksek</u>	:	
Çorum	:	9	Rize	:	43
Konya	:	10	Diyarbakır	:	40
Sinop	:	10	Gaziantep	:	35
Yozgat	:	10	İstanbul	:	33
Iğdır	:	10	Tekirdağ	:	33
Sivas	:	11	Malatya	:	31
Adıyaman	:	12	Kayseri	:	30
Burdur	:	12	Eskişehir	:	29
Samsun	:	12	Hatay	:	29
Bitlis	:	13	Batman	:	29

Tüm Dal Öğretmenleri (17 Dal Toplamı)

Bu alt bölümde; ilk ve ortaöğretim kültür derslerine öğretmen yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre dağılımı, mevcut ve 1994, 1995, 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim programlarına göre dağılımı ve iller itibariyle istihdamı incelenmeye çalışılmıştır.

Dal Öğretmeni Yetiştiren Tüm Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Dal öğretmeni yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim okul türlerine göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 47'de görülmektedir.

Türkiye'de dal öğretmeni yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 70,32), bunu 2. sırada imam-hatip lisesi mezunları izlemektedir (% 14,81). Yerleşen öğrencilerin ancak % 5,49'unu öğretmen lisesi mezunları oluşturmaktadır.

430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Yasası'nın 4. maddesi ile 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasası'nın 32. maddesine göre imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, ortaöğretim sistemi

içinde hem mesleğe, hem de yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı imam-hatip lisesi mezunlarının dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşen öğrenciler içinde 2. sırada yer almasından hareketle imam-hatip liselerinin kendi kuruluş amaçlarını gerçekleştiremedikleri ve gereksinimin çok üstünde öğrenci yetiştirdikleri söylenebilir.

Çizelge 47. Dal Öğretmeni Yetiştiren Tüm Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Öğrencilerin Mezun Oldukları Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı (1997 ÖYS)

Ortaöğretim Okul Türü	Öğrenci	
	Sayısı	%
Lise	31.256	70,32
Öğretmen Lisesi	2.442	5,49
İmam-Hatip Lisesi	6.583	14,81
Ticaret Lisesi	965	2,17
Teknik Lise	364	0,82
Endüstri Meslek Lisesi	1.453	3,27
Kız Meslek Lisesi	380	0,85
Sağlık Meslek Lisesi	765	1,72
Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	108	0,24
Sekreterlik Meslek Lisesi	19	0,04
Diğer Meslek Liseleri	100	0,22
Astsubay Hazırlama Okulu	14	0,03
TOPLAM	44.449	100,00

Not : 1) Çizelgenin oluşturulmasında, 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı "öğretmenliğe atanacakların atanmalarına esas olan branşlarıyla mezun oldukları yükseköğretim programları ve aylık karşılığı okutacakları dersler" konulu Talim ve Terbiye Kurulu kararı esas alınmıştır.

2) ÖSYM ek yerleştirme dahildir.

3) Beden eğitimi ve spor, resim/resim-iş ve müzik dallarına özel yetenek sınavı ile öğrenci alınması ve sınavın bizzat üniversiteler tarafından yapılmasından dolayı bu dallara yerleşen öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim türüne ilişkin bilgiler ÖSYM kayıtlarında yer almamaktadır. Bu nedenle, yukarıdaki verilere bu üç dal dahil değildir.

Kaynak : ÖSYM.

Ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu mezunlarının da dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşmeleri (%9,38) Türkiye'de ortaöğretimden yükseköğretime geçişte ilkesizliklerin olduğunu, öğrencilere "rehberlik ve meslekî yönlendirme" hizmeti sunmada yetersiz kaldığını göstermektedir. Böylelikle, bir yandan endüstriyel teknik ortaöğretim düzeyinde kalkınma planlarında öngörülen hedeflere ulaşamazken diğer yandan bu alanda yetişen öğrenciler de yetiştirilme amaçlarından çok daha farklı alanlara kaymaktadırlar.

1996 yılı fiyatlarıyla öğrenci başına ortalama liselerde 26, öğretmen liselerinde 90, imam-hatip liselerinde 25, ticaret liselerinde 27, teknik lise ve endüstri meslek liselerinde 42, kız meslek liselerinde 62, otelcilik ve turizm meslek liseleriyle sekreterlik meslek liselerinde 27 milyon TL harcanırken (Ek 19), çok farklı harcama yapılan bu öğrencilerin aynı yükseköğretim programlarına yerleşmeleri varolan para ve insangücü kaynaklarının verimli kullanılmadığını göstermektedir.

1997 ÖYS'de tüm lisans programlarına (açıköğretim ve özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlar hariç) lise mezunlarından 112.754, imam-hatip lisesi mezunlarından 11.940, öğretmen lisesi mezunlarından ise 3.909 öğrenci yerleşmiştir. Bu öğrenciler içinde tüm öğretmenlik programlarına yerleşme oranı; lise mezunlarında % 27,72 , imam-hatip lisesi mezunlarında % 55,13 , öğretmen lisesi mezunlarında ise % 62,47'dir.

Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

Tüm dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim kurumlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 48'de görülmektedir.

Türkiye'de 1996-1997 öğretim yılı itibariyle 155.443 ilk ve ortaöğretim kültür dersleri dal öğretmeni görev yapmaktadır ve bu öğretmenler 39 farklı yükseköğretim kurumundan mezun olmuştur. Dal öğretmenleri içinde % 37,69'luk bir oranla eğitim enstitüsü mezunları ilk sırada yer alırken -ki bunların en az kıdemli olanı 16 yıllık öğretmen ve yöneticidir- bunu % 26,93'lük bir oranla eğitim fakültesi (meslekî ve meslekî yaygın eğitim fakülteleri dahil) mezunları takip etmektedir. % 24,36'lık bir oranla fen-edebiyat fakültesi (fen fakülteleri, edebiyat fakülteleri ile dil ve tarih coğrafya fakültesi dahil) mezunları üçüncü sırada, % 6,05'lik bir oranla ilahiyat fakültesi, İslamî ilimler fakültesi ve yüksek İslam enstitüsü mezunları dördüncü sırada ve % 1,35'lik bir oranla yüksek öğretmen okulu mezunları beşinci sıradadır. Geriye kalan % 3,62'si de diğer yükseköğretim kurumlarından mezundur.

Çizelge 48. Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı (1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

Yükseköğretim Kurumu	Öğretmen		Yükseköğretim Kurumu	Öğretmen	
	Sayısı	%		Sayısı	%
Eğitim Fak.	41.740	26,85	Tatbikî Güzel San. Y.O.	17	0,01
Teknik Eğt. Fak.	2	0,00	Kız Teknik Yük. Öğrt. Ok.	31	0,02
Meslekî Eğt. Fak.	88	0,06	Kız Sanat Yük. Öğrt. Ok.	82	0,05
Meslekî Yaygın Eğt. Fak.	36	0,02	Kız Sanat Eğt. Y.O.	80	0,05
Edebiyat Fak.	12.588	8,10	Uyg. Endüstri San. Y.O.	30	0,02
İnsanî Bil. ve Edebiyat Fak.	6	0,00	Türk Musikisi Devlet Kons.	528	0,34
Fen Fak.	5.235	3,37	İktisat Fak.	4	0,00
Fen-Edebiyat Fak.	19.852	12,77	İşletme Fak.	5	0,00
Sosyal ve İdarî Bil. Fak.	179	0,12	İktisadî ve İdarî Bil. Fak.	138	0,09
Mühendislik Fak.	448	0,29	İktisadî, İdarî ve Sos.Bil. Fak.	2	0,00
Mimarlık Fak.	14	0,01	Yabancı Diller Y.O.	870	0,56
Müh.-Mimarlık Fak.	118	0,08	Temel Bil. ve Yab.Diller Y.O.	1	0,00
Kimya-Metalurji Fak.	21	0,01	İletişim Bilimleri Fak.	16	0,01
Devlet Mim.- Müh. Akad.	16	0,01	İlahiyat Fak.	7.879	5,07
Spor Bil. ve Tek. Y.O.	33	0,02	İslamî İlimler Fak.	185	0,12
Beden Eğt. ve Spor Y.O.	1.163	0,75	Yüksek İslam Enstitüsü	1.347	0,87
Gençlik ve Spor Akad.	310	0,20	Yüksek Öğretmen Okulu	2.095	1,35
Güzel Sanatlar Fak.	439	0,28	Eğitim Enstitüsü	58.579	37,69
Müzik ve Sahne San. Fak.	14	0,01	Yurtdışı Üniversiteleri	1.238	0,80
Devlet Güzel San. Akad.	14	0,01	TOPLAM	155.443	100,0

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Edebiyat Fakültesi içinde, Devlet Konservatuvarı Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Bu durumda ilk ve ortaöğretime dal öğretmeni yetiştirmek, bu alanda planlama yapmak için bu verilerin temel alınması gerekmektedir. Bu şema, 1982 tarih ve 41 sayılı kanun hükmünde kararname (KHK) ile daha da basitleştirilmiştir. Çünkü bu KHK ile yüksek öğretmen okulları, eğitim enstitüleri, islami ilimler fakültesi, yüksek islam enstitüleri ile erkek teknik, kız teknik ve endüstriyel sanatlar yüksek öğretmen okulları; eğitim fakülteleri, fen, edebiyat ve fen-edebiyat ve ilahiyat, teknik eğitim, meslekî eğitim, meslekî yaygın eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. Buna göre Türkiye'nin gereksinim duyduğu dal öğretmenleri, eğitim fakülteleri ile fen-edebiyat fakültelerinde yetiştirilmek durumundadır. Bu durumda eğitim ve fen-edebiyat fakültelerinden birinin dışlanarak Türkiye'nin öğretmen sorununun çözümlenmesi olanaklı değildir. Nitekim 1990'lı yıllarda, fen-edebiyat fakülteleri mezunlarının öğretmen olarak istihdam edilmeyeceği düşünülmüş ise de sonuçsuz kalmıştır. 04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu Kararına göre de, fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmenlerinin yalnızca fen-edebiyat fakültelerinde

yetiŖeceđi, eğitim fakültelerinde bu ğretmen adaylarına “tezsiz yüksek lisans” adı altında “ğretmenlik formasyonu” verileceği uygun grlmŖtr. Bu kararın uygulanabilirliği halen ilgili akademik çevrelerce tartiŖılmaktadır. Öğretmen yetiŖtirmedeki bu yeni yapılanmanın özellikle planlama açısından birçok sakıncası olacağı ileri sürülmektedir. Bunlar Ŗunlardır:

1) Bugün kimi eğitim fakülteleri ğretim yesi yönünden, yeni açılan birçok fen-edebiyat fakültesinden daha iyi konumda bulunmaktadır.

2) Eğitim fakültelerindeki mevcut lisans düzeyindeki formasyon derslerinin bir anda yüksek lisans düzeyine yükseltilmesi ve adlarının deđiŖtirilmesiyle, alan ğretiminde hedeflenen etkilige ulaŖılamayabilir.

3) Fen-edebiyat fakültelerinin lisans programları 4 yıl olarak dzenlenmiŖtir. Bunun 3,5 yıla indirilmesi dŖnldđ kadar kolay olmayabilir.

4) Bu 3,5 ya da 4 yıl üzerine 1,5 yıl tezsiz yüksek lisans programı, umulandan daha uzun süre alabilir. Örneğin, hiç eğitim bilimi öğrenimi grmemiŖ fen fakültesi kimya bölümü ya da edebiyat fakültesi coğrafya bölümü vb. mezunu ğretmen adayı, tezsiz yüksek lisans programında yönetmelik gereği 1 yıl “bilimsel hazırlık” programına alınır, sonra da tezsiz yüksek lisans programında her 3 yarıyıda birer dersten baŖarısız olur, bu dersleri tekrarlama durumunda kalırsa, dal ğretmeni yetiŖtirme 3,5 ya da 4 yıl + 1 yıl + 3 yıl toplam 7,5-8 yıl sürebilir. Bu durumda gereksinim duyulan dal ğretmeni yetiŖtirilmesi gecikmelere yol açabilir ve ğretmen gereksinimi yüksek boyutlara ulaŖabilir.

5) 7,5-8 yılda ğretmen olmak için adayların tercihleri deđiŖebilir. Zeki ğrencilerin öğretmenlik programlarına geiŖi sınırlanabilir, bu alanda kullanılacak tercihler, öğretmenlik dıŖındaki programlara kayabilir.

6) oğu eğitim fakültesinde, halen lisans programı ile btnleŖtirilmiŖ ve 3-4 yıla yayılmıŖ öğretmenlik formasyonu derslerini verebilecek yeterli sayıda ğretim yesi bulunmazken, ğretim yöntemleri ağırlıklı ve 1,5 yılda sıkıŖtırılmıŖ tezsiz yüksek lisans derslerini verebilecek yeterli sayıda ğretim yesi sağlanması olanaksız olabilir. Bir ğretim üyesinin yetiŖme süresi dikkate alınırsa, öngörülen yapılanma ancak 10 yıl sonra amacına ulaŖabilir. Böylece de, eğitimde niteliğin artırılması amacıyla dŖnlmŖ olan düzenleme sonucunda yıllarca niteliksiz eğitim yapılabilir.

7) Farklı eğitim sürelerinden mezun, ancak kazandığı meslek ve ünvanları aynı olan öğretmenler arasında uyum güçlükleri doğabilir.

8) Bu durumda verilecek tezsiz yüksek lisans derecesi, uluslararası düzeyde Türkiye'nin yararlarını zedeler nitelikte olabilir.

1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayısı ve Yüzde Dağılımı

1994, 1995 ve 1996 yıllarında atanan ve göreve başlayan tüm dal öğretmenlerinin mezun oldukları yükseköğretim kurumlarına göre sayısı ve yüzde dağılımı Çizelge 49'da görülmektedir.

Çizelge 49. 1994, 1995 ve 1996 Yıllarında Atanan ve Göreve Başlayan Tüm Dal Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Sayıları ve Yüzde Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Öğretmen		Yükseköğretim Kurumu	Öğretmen	
	Sayısı	%		Sayısı	%
Eğitim Fak.	18.275	39,93	Gençlik ve Spor Akad.	17	0,04
Meslekî Eğt. Fak.	60	0,13	Güzel Sanatlar Fak.	162	0,35
Meslekî Yaygın Eğt. Fak.	16	0,03	Müzik ve Sahne San. Fak.	1	0,00
Edebiyat Fak.	4.371	9,55	Türk Musikisi Devlet Kons.	307	0,67
Fen Fak.	3.046	6,65	Yabancı Diller Y.O.	24	0,05
Fen-Edebiyat Fak.	13.296	29,05	İlahiyat Fak.	4.084	8,92
Mühendislik Fak.	62	0,14	İslamî İlimler Fak.	2	0,00
Müh.-Mimarlık Fak.	2	0,00	Yüksek İslam Enstitüsü	60	0,13
Devlet Mim.- Müh. Akad.	9	0,02	Yüksek Öğretmen Okulu	127	0,28
Spor Bil. ve Tek. Y.O.	22	0,05	Eğitim Enstitüsü	830	1,81
Beden Eğt. ve Spor Y.O.	996	2,18	Yurtdışı Üniversiteleri	2	0,00
			TOPLAM	45.771	100,0

Not: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Edebiyat Fakültesi içinde, Devlet Konservatuarı Türk Musikisi Devlet Konservatuarı içinde gösterilmiştir.

Kaynak : MEB Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü (BİLGEM).

Günümüzde ilk ve ortaöğretim kültür dersleri öğretmeni gereksinimi 15 farklı yükseköğretim kurumundan karşılanmaktadır. Bu öğretmenler içinde % 45,25'lik bir oranla fen-edebiyat fakültesi (fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakülteleri) mezunları ilk sırada yer alırken, % 40,09'luk bir oranla eğitim fakültesi (eğitim, meslekî eğitim ve meslekî yaygın eğitim fakülteleri) mezunları ikinci sırada ve % 8,92'lik bir oranla ilahiyat fakültesi mezunları üçüncü sırada yer almaktadır. Halen eğitim enstitüsü, yüksek öğretmen okulu, yüksek İslam enstitüsü, İslamî ilimler fakültesi, gençlik ve spor akademisi ve devlet

mühendislik-mimarlık akademisi olmadığından bu 1.045 öğretmen, daha önceden görevinden ayrılmış olup yeniden göreve dönenlerdir.

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme modeliyle; ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmeni yetiştirmede % 60,72'lik bir orana sahip bulunan fen-edebiyat fakültelerinden % 100'ün karşılanması, eğitim fakültelerinde ise tezsiz yüksek lisans adı altında öğretmenlik formasyonu verilmesi öngörülmektedir. Bu gerçekleşmesi çok güç olan bir girişimdir. Çünkü, gereksinimin % 37,40'ını karşılayan eğitim fakülteleri 2. plana itilmekte, bu fakültelerdeki öğretim elemanları yok sayılmaktadır. Fen-edebiyat fakültelerinin öğretim üyesi, fiziki ortam, araç-gereç vb. olanakları dikkate alınmadan böyle bir karara ulaşılmıştır.

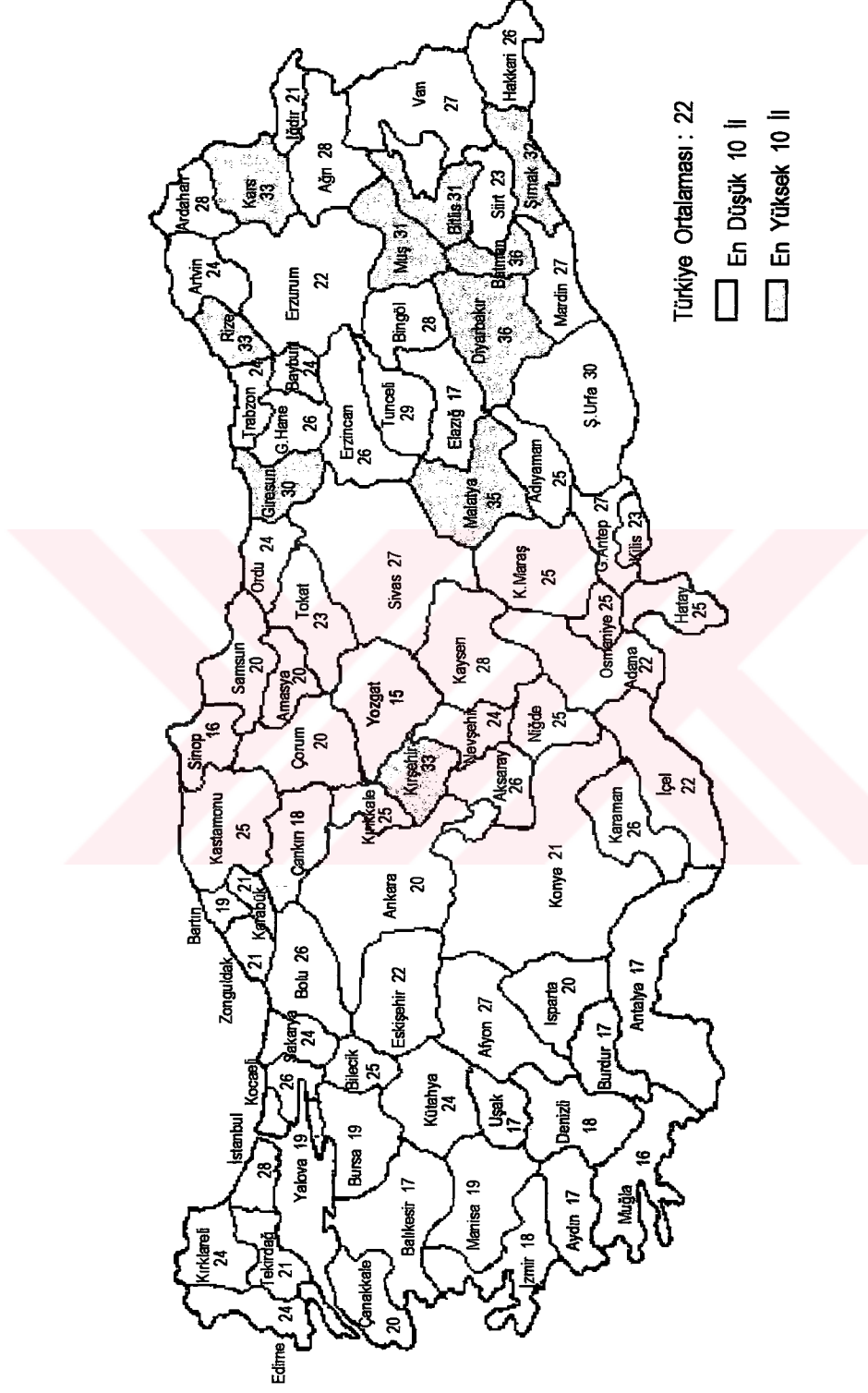
Tüm Dal Öğretmenlerinin İller İtibariyle Dağılımı

Tüm dal öğretmenlerine düşen haftalık ortalama ders saati sayısı (öğretmen ders yükü) iller itibariyle Şekil 20'de görülmektedir.

Türkiye'de bir öğretmene haftada ortalama 22 saat ders düşmektedir. Bu rakamdan hareketle Türkiye'de öğretmen gereksiniminin yüksek düzeyde olmadığı söylenebilir, ancak iller arasındaki öğretmen dağılımında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Öğretmen ders yükü itibariyle gözlenen bu farklılıklar en düşük ve en yüksek 10 ilde şöyledir:

<u>En Düşük</u>	:	<u>En Yüksek</u>	:
Yozgat	: 15	Diyarbakır	: 36
Muğla	: 16	Batman	: 36
Sinop	: 16	Malatya	: 35
Antalya	: 17	Kars	: 33
Aydın	: 17	Kırşehir	: 33
Burdur	: 17	Rize	: 33
Elazığ	: 17	Şırnak	: 32
Uşak	: 17	Bitlis	: 31
Çankırı	: 18	Muş	: 31
Denizli	: 18	Giresun	: 30

Şekilde de görüldüğü gibi, Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde dal öğretmenlerinin ders yükü fazladır ve öğretmen gereksinimi yüksektir. Ancak, Doğu Anadolu Bölgesindeki Elazığ ili, ders yükü en düşük iller içerisinde 7. sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra İç Anadolu, Ege, Orta ve Batı Karadeniz ve Akdeniz

Şekil 20. Tüm Dallarda Öğretmen Ders Yükünün İller İtibarıyla Dağılımı ve En Düşük - En Yüksek On İl (1996-1997 Öğretim Yılı)

Bölgelerinde öğretmen ders yükünün düşük olduğu ve bu bölgelerde öğretmen gereksiniminin olmadığı gözlenmektedir. Dolayısıyla bu bölgelerdeki okulların “standart (norm) kadroları” farklı nedenler ve etkiler yüzünden aşılmış durumdadır. Dal öğretmenlerinin dağılımında gözlenen bölgelerarası dengesizlik, iller arasında daha çarpıcıdır. Bu yüzden, dağılımı bölgeler itibariyle değerlendirmek yerine yöreler itibariyle değerlendirmek daha gerçekçi olacaktır. “Eğitimde Yörelerarası Dengesizliğin Neresindeyiz” isimli yayınında Cemal Mıhçıoğlu da **bölgelerarası dengesizliğin değil yörelerarası dengesizliğin** daha gerçekçi olacağını savunmaktadır. Şöyle ki; Sinop’taki bir öğretmen haftada ortalama 16 saat derse girerken komşu il Kastamonu’da 25; Trabzon ve Artvin illerinde 24 saat derse girerken komşu il Rize’de bu sayı 33’e yükselmektedir. Aynı sayı Elazığ için 17, Malatya için 35, Diyarbakır için 36 olmasına karşın Uşak’ta 17, Afyon’da 27, Yozgat’ta 15, Sivas’ta 27’dir. Ancak bu genel bir ortalama olup, her dal için durumu yansıtmamakta, yöreler arasındaki dengesizlik konusunda genel bir görüş vermektedir.

Görüldüğü gibi Türkiye’de, öğretmen istihdamında plansız bir politika izlenmektedir. Dağılımdaki dengesizlik bir yandan eğitimin niteliğini düşürmekte, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini bozmakta diğer yandan da parasal kaynakların savurganlığını artırmaktadır. Çünkü, birçok ilde ve birçok dalda dersler ya boş geçmekte ya da farklı dallardaki öğretmenlerce karşılanmaktadır. Bazı dallarda öğretmenlerin sayısal yetersizliği yanında istihdamdaki dengesizlikten kaynaklanan sorunların çözülemeyişi, varolan gereksinimi daha yüksek boyutlara ulaştırmaktadır. Dallar, iller ve bölgeler arasındaki bu dengesizliğin ilçeler ve hâтта okullar arasında daha da fazla olduğu bilinen bir gerçektir.

Sonuç olarak; Türkiye genelinde İngilizce, Türkçe/Türk dili ve edebiyatı, beden eğitimi-spor ve müzik dallarında öğretmene yüksek düzeyde gereksinim; kimya, biyoloji, fizik, sosyal bilgiler, resim/resim-iş, Fransızca ve Almanca dallarında ise fazlalığın olduğu görülmektedir. Ancak, öğretmenlerin iller itibariyle dağılımındaki dengesizlik sonucu her dalda bir yandan fazlalık varken diğer yandan gereksinim büyük boyutlara ulaşmaktadır. Türkiye genelinde bir öğretmene düşen haftalık ortalama ders saati sayısı (öğretmen ders yükü) dallar itibariyle aşağıda verilmektedir.

<u>Dal</u>	<u>Ders Saati</u>	<u>Dal</u>	<u>Ders Saati</u>
Türkçe/Türk Dili ve Ed.	27	Fen Bilgisi	21
Felsefe Grubu	22	Beden Eğitimi ve Spor	27
Tarih/Millî Tarih	22	Resim/Resim-İş	17
Coğrafya/Millî Coğrafya	23	Müzik	31
Sosyal Bilgiler	18	İngilizce	36
Matematik	21	Fransızca	2
Fizik	15	Almanca	10
Kimya	14	Din Kül. ve Ahlak Bil.	20
Biyoloji	16	Türkiye Ortalaması	22

Öğretmen Lisesi Mezunlarının Yerleştiği Yükseköğretim Programları

Öğretmen lisesi mezunlarının yerleştiği yükseköğretim programları Çizelge 50'de görülmektedir.

Görüldüğü gibi, öğretmen lisesi mezunlarının % 53,33'ü öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına yerleşmektedir. Bu orana, mezunları öğretmen olarak istihdam edilebilen fen-edebiyat fakülteleri vb. ilgili bölümleri dahildir. Sadece eğitim fakülteleri olarak incelendiğinde, bu oran daha da düşmektedir. Asıl kuruluş amacı, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak olan öğretmen liselerinin kuruluş amaçlarına yeterince ulaşamadıkları söylenebilir. Ancak, öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına yerleşme oranının, lise mezunlarında % 15,63 , imam-hatip lisesi mezunlarında ise % 25,28 olması, öğretmen lisesi mezunlarının başarılı olduklarını göstermektedir.

Mezunlarının % 15,20'sinin öğretmenlik dışındaki lisans programlarına yerleşmeleri, bu öğrencilere "öğretmenlik ruhu aşılama" ve "öğretmenlik mesleğini sevdirmeye"de, öğretmen liselerinin yeterince başarılı olamadıklarını göstermektedir.

Mezunların % 12,15'i önlisans programlarına, % 19,32'si ise açıköğretim programlarına yerleşmektedir.

**Çizelge 50. Öğretmen Lisesi Mezunlarının Yerleştiği Yükseköğretim Programları
(1997 ÖSYM)**

Program	Sayısı	Oranı (%)	Program	Sayısı	Oranı (%)
Lisans Programları			Lisans Programları		
Okulöncesi Eğitimi / Anaokulu Öğretmenliği	90	1,58	Hungaroloji - İspanyol-İtalyan-Slav-Fars-Urdu Dilleri ve Edebiyatları	16	0,28
Sınıf Öğretmenliği	404	7,08	Astronomi ve Uzay Bilimleri	3	0,05
Özel Eğitim Öğretmenliği	1	0,02	İstatistik	5	0,09
Türkçe/Türk Dili ve Ed. Öğrt.(*)	344	6,03	Tıp	113	1,98
Felsefe Grubu Öğretmenliği (*)	25	0,44	Tıbbi Biyolojik Bilimler	2	0,04
Psikoloji Öğretmenliği (*)	5	0,09	Dış Hekimliği	14	0,25
Sanat Tarihi Öğretmenliği (*)	6	0,11	Eczacılık	21	0,37
Tarih Öğretmenliği (*)	194	3,40	Veterinerlik	16	0,28
Sosyal Bil. Öğretmenliği (*)	17	0,30	Hemşirelik/Ebelik	47	0,82
Coğrafya Öğretmenliği (*)	111	1,95	Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	4	0,07
Matematik Öğretmenliği (*)	330	5,79	Sağlık Eğitimi/Teknolojisi/İdaresi	4	0,07
Fizik Öğretmenliği (*)	241	4,23	İktisat/İşletme	101	1,77
Kimya Öğretmenliği (*)	219	3,84	Hukuk	109	1,91
Biyoloji Öğretmenliği (*)	176	3,09	Siyaset Bilimi	70	1,23
Fen Bilgisi Öğretmenliği (*)	116	2,03	İktisadi Bilimler	25	0,44
Almanca Öğretmenliği (*)	17	0,30	Kitle İletişimi ve Araçları	23	0,40
Fransızca Öğretmenliği (*)	6	0,11	Sosyal Hizmetler	1	0,02
İngilizce Öğretmenliği (*)	639	11,20	Kütüphanecilik	2	0,04
Japonca Öğretmenliği (*)	5	0,09	Çevre Müh.	14	0,25
Din Kül. ve Ah. Bil. Öğrt. (*)	7	0,12	Havacılık Elektrik ve Elektronik	1	0,02
Arapça Öğretmenliği (*)	17	0,30	Jeoloji/Jeofizik/Jeodezi ve Fot. Müh.	23	0,40
Rehberlik Öğretmenliği	10	0,18	Maden/Metalurji Müh.	17	0,30
Öğretmenlik Mes. Bil. Der. Öğrt.(*)	26	0,46	Makine Müh.	25	0,44
Metal Öğretmenliği	7	0,12	Nükleer Enerji Müh.	2	0,04
Yapı Öğretmenliği	4	0,07	Elektrik/Elektronik/Bilgisayar Müh.	69	1,21
Ağaç İşleri Öğretmenliği	1	0,02	İnşaat Müh./Mimarlık/Şehir ve Böl. Pl.	32	0,56
Elektrik/Elektronik/Bilgisayar Öğrt.	13	0,23	Endüstri Müh.	15	0,26
Model Öğretmenliği	1	0,02	Tekstil Müh.	10	0,18
Matbaacılık Öğretmenliği	1	0,02	Ağaç İşleri End. Müh.	1	0,02
Makine Resmi ve Konst. Öğrt.	1	0,02	Gıda Müh.	16	0,28
Tekstil Öğretmenliği	1	0,02	Kimya Müh.	10	0,18
Enerji Öğretmenliği	5	0,09	Seramik Müh.	5	0,09
Otomotiv Öğretmenliği	1	0,02	Peyzaj Mimarlığı	1	0,02
Kuaförlük Öğretmenliği	1	0,02	Ziraat Müh./Su Ürün. Müh./Tütün Eks.	39	0,68
Öğretmenlik Toplamı	3.042	53,33	Orman/Orman End. Müh.	11	0,19
			Lisans Programları	3.909	68,53
			Önlisans Programları	693	12,15
			Açıköğretim Programları	1.102	19,32
			GENEL TOPLAM	5.704	100,00

Not: Beden eğitimi ve spor, resim / resim-iş ve müzik programlarına özel yetenek sınavı ile öğrenci alınması ve sınavların bizzat ilgili fakülte ve yüksekokullarca yapılmasından dolayı, bu programlara hangi ortaöğretim kurumu mezunlarının yerleştiğine ilişkin veriler ÖSYM kayıtlarında yer almadığı için çizelgeye dahil değildir.

(*) MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 21.06.1996 tarih ve 218 sayılı kararı uyarınca, mezunları öğretmen olarak atanabilen fakülte ve yüksekokulların (fen-edebiyat fakülteleri, yabancı diller yüksekokulları vb.) ilgili bölümleri dahildir.

Kaynak : ÖSYM.

Dal Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları

Bu alt bölümde, ilk ve ortaöğretime (kültür dersleri) dal öğretmeni yetiştiren eğitim fakülteleri, meslekî eğitim fakülteleri, meslekî yaygın eğitim fakülteleri, fen fakülteleri, edebiyat fakülteleri, fen-edebiyat fakülteleri, ilahiyat fakülteleri, beden eğitimi ve spor yüksekokulları, spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokulu, güzel sanatlar fakülteleri ve devlet konservatuarlarında öğrenci ve öğretim üyesi sayısı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama incelenmeye, böylelikle bu yükseköğretim kurumları arasındaki nitelik farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Eğitim Fakülteleri

Eğitim fakültelerinde öğrenci ve öğretim üyesi sayı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama Çizelge 51'de görülmektedir.

1995-1996 öğretim yılı itibariyle Türkiye'de 34 eğitim fakültesinde (mesleki eğitim ve mesleki yaygın eğitim fakülteleri dahil) dal öğretmeni yetiştirilmektedir. 89.895 öğrenci ve 979 öğretim üyesi bulunan bu fakültelerde bir öğretim üyesine ortalama 92 öğrenci düşmekte ve öğrenci başına 1996 yılı fiyatlarıyla ortalama 87.403.853 TL harcanmaktadır.

Ancak, öğretim üyelerinin fakülteler itibariyle dağılımındaki dengesizlik, dal öğretmenlerinin iller itibariyle dağılımındaki dengesizliğe benzerdir. Şöyle ki; bir öğretim üyesine Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi'nde 85 öğrenci düşerken, Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesi'nde 689 öğrenci düşmektedir. Her iki üniversite de 1992 yılında kurulmuş olmasına rağmen farklılığın bu kadar yüksek olması düşündürücüdür. Farklı üniversitelerin eğitim fakültelerinde görülen bu dengesizlik, aynı üniversitelerin eğitim fakültelerinde daha çarpıcıdır. Şöyle ki; bir öğretim üyesine Atatürk Üniversitesi'nin Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde 63 öğrenci düşerken, Erzincan Eğitim Fakültesi'nde 1095; Gazi Üniversitesi'nin Gazi Eğitim Fakültesi'nde 40 öğrenci düşerken Kastamonu Eğitim Fakültesi'nde 265; Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin Samsun Eğitim Fakültesi'nde 121 öğrenci düşerken, Amasya Eğitim Fakültesi'nde 758 öğrenci düşmektedir. 1992'den önce kurulmuş olan bu üniversitelerde öğretim üyesi dağılımındaki dengesizlik, 1992'de kurulmuş olan üniversitelerdeki dağılımdaki dengesizlikten daha düşündürücüdür.

Çizelge 51. Eğitim Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1995-1996 Öğretim Yılı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Afyon Kocatepe	Uşak Eğitim Fak.	255	3	85	138.767.323
Anadolu	Eğitim Fak.	1.510	47	32	60.224.705
Atatürk	K. Karabekir Eğitim Fak.	4.644	74	63	108.410.204
	Ağrı Eğitim Fak.	1.447	3	482	114.335.072
	Erzincan Eğitim Fak.	1.095	1	1.095	120.999.392
Balıkesir	Necatibey Eğitim Fak.	2.609	21	124	68.726.048
Boğaziçi	Eğitim Fak.	952	12	79	130.873.230
Celal Bayar	Demirci Eğitim Fak.	1.377	2	689	86.950.150
Çanakkale Onsekiz Mart	Eğitim Fak.	1.959	11	178	68.008.658
Çukurova	Eğitim Fak.	2.586	18	144	111.054.166
Dicle	Eğitim Fak.	3.827	27	142	102.623.751
Dokuz Eylül	Buca Eğitim Fak.	5.369	70	77	79.685.152
Gazi	Gazi Eğitim Fak.	5.491	138	40	84.456.310
	Kastamonu Eğitim Fak.	1.323	5	265	66.329.013
	Kırşehir Eğitim Fak.	1.210	8	151	74.116.875
	Mesleki Eğitim Fak.	2.715	38	71	82.389.535
	Mesleki Yaygın Eğt. Fak.	1.148	20	57	73.414.266
Hacettepe	Eğitim Fak.	2.871	56	51	126.406.543
İnönü	Eğitim Fak.	2.256	29	78	87.186.243
KTÜ	Fatih Eğitim Fak.	4.141	33	125	69.473.272
	Giresun Eğitim Fak.	1.110	7	159	90.477.280
Marmara	Atatürk Eğitim Fak.	6.327	98	65	63.263.197
Mustafa Kemal	Eğitim Fak.	1.357	4	339	90.360.016
Niğde	Eğitim Fak.	2.493	8	312	64.272.358
Ondokuz Mayıs	Eğitim Fak.	7.167	59	121	62.531.578
	Amasya Eğitim Fak.	2.273	3	758	63.196.638
ODTÜ	Eğitim Fak.	2.181	31	70	139.386.843
Pamukkale	Eğitim Fak.	2.292	16	143	93.941.688
Selçuk	Eğitim Fak.	4.785	52	92	59.505.928
	Mesleki Eğitim Fak.	2.172	13	167	55.836.984
Süleyman Demirel	Burdur Eğitim Fak.	2.523	11	229	66.477.654
Trakya	Eğitim Fak.	1.315	19	69	69.474.502
Uludağ	Eğitim Fak.	2.949	32	92	84.678.671
Yüzüncü Yıl	Eğitim Fak.	2.166	10	217	113.897.744
TOPLAM / ORTALAMA		89.895	979	92	87.403.853

Not : 1) Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakültesi araştırma kapsamındaki dallara öğretmen yetiştirmedikleri için bu çizelgede gösterilmemiştir.

2) Cari harcamalara; YÖK harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri ile özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Kaynak: ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı). Ankara ÖSYM Yayınları. 1996; Maliye Bakanlığı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı. Ankara 1996.

Nitekim, Güçlüol'un da belirttiği gibi, Türkiye'de eğitim fakülteleri için öğretim üyesi yetiştirmede başarılı bir eğilim bulunmamakta, öğretim üyesi yetiştirilmek üzere yurt dışı burslarından en az eğitim fakülteleri yararlanmakta, bunun sonucunda da, gereksinimlerle öğretim üyesi yetiştirme politika ve uygulamaları arasında bir tutarsızlık ortaya çıkmaktadır (Güçlüol, 1992, 79).

Fen-Edebiyat Fakülteleri

Fen-edebiyat fakültelerinde öğrenci ve öğretim üyesi sayı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama Çizelge 52'de görülmektedir.

Çizelge 52. Fen-Edebiyat Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1995-1996 Öğretim Yılı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Abant İzzet Baysal	Fen-Ed. Fak.	270	16	17	194.123.271
Adnan Menderes	Fen-Ed. Fak.	207	10	21	268.958.402
Afyon Kocatepe	Fen-Ed. Fak.	181	7	26	278.396.195
Akdeniz	Fen-Ed. Fak.	756	31	24	145.084.995
Anadolu	Edebiyat Fak.	1.894	9	210	20.612.989
	Fen Fak.	938	34	28	60.625.580
Ankara	Dil ve Tarih Coğ. Fak.	6.162	174	35	111.196.220
	Fen Fak.	5.575	166	34	121.712.101
Atatürk	Fen-Ed. Fak.	4.150	116	36	122.628.941
Balıkesir	Fen-Ed. Fak.	443	2	222	147.774.549
Başkent	Fen-Ed. Fak.	51	---	---	*
Bilkent	Fen Fak.	135	32	4	*
	İnsani Bil. ve Ed. Fak.	913	8	114	*
Boğaziçi	Fen-Ed. Fak.	2.491	70	36	167.198.246
Celal Bayar	Fen-Ed. Fak.	584	16	37	174.743.821
Cumhuriyet	Fen-Ed. Fak.	2.481	57	44	118.701.525
Çanakkale Onsekiz Mart	Fen-Ed. Fak.	622	5	124	96.567.000
Çukurova	Fen-Ed. Fak.	1.536	61	25	141.125.827
Dicle	Fen-Ed. Fak.	1.063	40	27	165.685.796
Dokuz Eylül	Fen-Ed. Fak.	393	9	44	134.126.624
Dumlupınar	Fen-Ed. Fak.	1.835	5	367	78.178.176
Ege	Edebiyat Fak.	2.765	84	33	106.354.702
	Fen Fak.	2.808	125	22	145.204.537
Erciyes	Fen-Ed. Fak.	2.748	46	60	73.899.668
	Yozgat Fen-Ed. Fak.	41	---	---	346.853.377
Fırat	Fen-Ed. Fak.	2.265	85	27	136.091.614
Gazi	Fen-Ed. Fak.	2.327	108	22	106.704.811
Gaziantep	Fen-Ed. Fak.	217	4	54	391.792.525
Gaziosmanpaşa	Fen-Ed. Fak.	510	13	39	203.513.924

Çizelge 53. (Devamı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Hacettepe	Edebiyat Fak.	4.198	121	35	138.073.239
	Fen Fak.	2.063	108	19	185.675.146
Harran	Fen-Ed. Fak.	599	1	599	213.903.084
İnönü	Fen-Ed. Fak.	1.823	39	47	100.365.270
İstanbul	Edebiyat Fak.	10.830	162	67	67.536.044
	Fen Fak.	3.863	80	48	92.998.516
İTÜ	Fen-Ed. Fak.	1.344	103	13	201.802.823
Kafkas	Fen-Ed. Fak.	169	1	169	498.356.850
K.Maraş Sütçü İmam	Fen-Ed. Fak.	460	11	42	273.332.937
KTÜ	Fen-Ed. Fak.	1.885	45	42	99.144.297
Kırıkkale	Fen-Ed. Fak.	275	22	13	421.343.548
Kocaeli	Fen-Ed. Fak.	385	28	14	227.230.142
Koç	Fen, İnsani Bil. ve Ed. F.	170	4	43	*
Marmara	Fen-Ed. Fak.	1.841	50	37	84.190.669
Mersin	Fen-Ed. Fak.	704	25	28	230.635.250
Mimar Sinan	Fen-Ed. Fak.	1.495	34	44	115.369.922
Muğla	Fen-Ed. Fak.	356	10	36	271.047.108
Mustafa Kemal	Fen-Ed. Fak.	128	3	43	205.342.749
Niğde	Fen-Ed. Fak.	743	13	57	115.306.997
Ondokuz Mayıs	Fen-Ed. Fak.	2.948	46	64	75.769.967
ODTÜ	Fen-Ed. Fak.	3.692	174	21	198.783.368
Osmangazi	Fen-Ed. Fak.	1.463	44	33	133.687.025
Pamukkale	Fen-Ed. Fak.	400	20	20	183.265.126
Sakarya	Fen-Ed. Fak.	684	35	20	167.772.013
Selçuk	Fen-Ed. Fak.	4.734	78	61	62.192.553
Süleyman Demirel	Fen-Ed. Fak.	1.184	28	42	91.561.658
Trakya	Fen-Ed. Fak.	2.245	50	45	74.217.571
Uludağ	Fen-Ed. Fak.	2.608	50	52	77.254.390
Yıldız Teknik	Fen-Ed. Fak.	2.160	75	29	104.338.640
Yüzüncü Yıl	Fen-Ed. Fak.	1.846	39	47	141.545.636
Zonguldak Karaelmas	Devrek Fen-Ed. Fak.	195	14	14	311.248.184
TOPLAM / ORTALAMA		103.851	2.846	36	164.663.324

Not : Cari harcamalara; YÖK harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri ile özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

(*) Özel sektöre ait üniversiteler olup harcama rakamları, Maliye Bakanlığı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabında yer almadığından ve bu üniversitelerde harcamalar öğrenciler tarafından karşılandığından verilememiştir.

Kaynak : ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı). Ankara ÖSYM Yayınları. 1996; Maliye Bakanlığı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı. Ankara 1996.

1995-1996 öğretim yılı itibariyle 60 fen-edebiyat fakültesinde (edebiyat, dil ve tarih coğrafya fakültesi, insani bilimler ve edebiyat fakültesi dahil) 103.851 öğrenci ve 2.846

öğretim üyesi bulunmakta, bir öğretim üyesine ortalama 36 öğrenci düşerken öğrenci başına ortalama 164.663.324 TL harcanmaktadır.

Öğretim üyelerinin fakülteler itibariyle dağılımındaki dengesizlik yüksek düzeydedir. Şöyle ki; bir öğretim üyesine Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde 13 öğrenci düşerken, Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde 367, Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde 599 öğrenci düşmektedir. Erciyes Üniversitesi Yozgat Fen-Edebiyat Fakültesinde ise hiç öğretim üyesi bulunmamaktadır. Böylelikle, aynı diplomaya sahip mezunlar arasında büyük nitelik farkları olduğu söylenebilir. Bu da plansız bir yükseköğretim örneğidir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bir öğretim üyesine eşit sayıda (35) öğrenci düşerken, öğrenci başına birinde 111.196.220, diğerinde ise 138.073.239 TL harcanması öğrencilerin eğitim materyalleri, beslenme, kültürel ve sportif faaliyetler ve diğer gereksinimlerinin farklı düzeylerde karşılandığını göstermektedir. Aynı ildeki ve aynı türdeki iki fakülte arasında görülen bu farklılık düşündürücüdür.

İlahiyat Fakülteleri

İlahiyat fakültelerinde öğrenci ve öğretim üyesi sayı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama Çizelge 53'te görülmektedir.

1995-1996 öğretim yılı itibariyle, Türkiye'de 20 ilahiyat fakültesi ve bu fakültelerde 10.889 öğrenci ve 322 öğretim üyesi bulunmaktadır. Bir öğretim üyesine ortalama 34 öğrenci düşmekte ve 1996 yılı fiyatlarıyla bir öğrenciye ortalama 189.566.814 TL harcanmaktadır.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde hiç öğretim üyesi bulunmamakta, dersler öğretim görevlileri ve araştırma görevlileriyle işlenmektedir. Bunun yanı sıra, bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 13 iken Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 91'dir. Bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısının çok farklı olduğu Erciyes Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültelerinde öğrenci başına benzer harcamaların yapılması (ortalama 88 milyon TL), öğrencilerin beslenme, kültürel ve sosyal faaliyetler ile diğer sosyal gereksinimlerinin farklı düzeylerde karşılandığını göstermektedir.

Çizelge 53. İlahiyat Fakültelerinde Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1995-1996 Öğretim Yılı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Ankara	İlahiyat Fak.	873	40	22	162.784.541
Atatürk	İlahiyat Fak.	882	34	26	163.266.762
Cumhuriyet	İlahiyat Fak.	117	9	13	375.462.441
Çanakkale Onsekiz Mart	İlahiyat Fak.	32	---	---	148.378.299
Çukurova	İlahiyat Fak.	93	2	47	247.069.589
Dicle	İlahiyat Fak.	91	1	91	208.645.333
Dokuz Eylül	İlahiyat Fak.	1.017	27	38	105.349.224
Erciyes	İlahiyat Fak.	1.115	18	62	88.088.012
Fırat	İlahiyat Fak.	132	2	66	294.644.958
Gazi	Çorum İlahiyat Fak.	119	3	40	231.638.811
Harran	İlahiyat Fak.	351	7	50	228.452.638
İnönü	Darende İlahiyat Fak.	162	---	---	269.557.133
Karadeniz Teknik	Rize İlahiyat Fak.	112	3	37	230.189.964
Marmara	İlahiyat Fak.	1.818	59	31	88.152.960
Ondokuz Mayıs	İlahiyat Fak.	875	19	46	88.118.144
Sakarya	İlahiyat Fak.	254	11	23	202.171.496
Selçuk	İlahiyat Fak.	1.201	34	35	88.588.210
Süleyman Demirel	İlahiyat Fak.	369	12	31	127.325.414
Uludağ	İlahiyat Fak.	1.056	36	29	94.903.133
Yüzüncü Yıl	İlahiyat Fak.	220	5	44	348.549.222
TOPLAM / ORTALAMA		10.889	322	34	189.566.814

Not: Cari harcamalara; YÖK harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri ile özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Kaynak: ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı). Ankara ÖSYM Yayınları. 1996; Maliye Bakanlığı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı. Ankara 1996.

Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Devlet Konservatuarları

Güzel sanatlar fakülteleri ve devlet konservatuarlarında öğrenci ve öğretim üyesi sayı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama Çizelge 54'te görülmektedir.

1995-1996 öğretim yılı itibarıyla Türkiye'de, 20 güzel sanatlar fakültesi ve devlet konservatuarında 8.207 öğrenci ve 367 öğretim üyesi bulunmakta, bir öğretim üyesine 22 öğrenci düşerken öğrenci başına ortalama 1996 yılı fiyatlarıyla 463.184.670 TL harcanmaktadır. Bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı ve öğrenci başına cari harcamalar fakülteye göre farklılık göstermektedir. Her ikisi de İstanbul'da bulunan Marmara ve Mimar Sinan Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültelerinde bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı eşit iken (17) öğrenci başına farklı harcamaların yapılması, öğrencilere sunulan eğitim materyalleri ve sosyal hizmetlerin fakülteye göre farklılık

gösterdiğini kanıtlamaktadır. Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumları içinde öğrenci/öğretim üyesi oranının en düşük, öğrenci başına ortalama cari harcamanın ise en yüksek olduğu yükseköğretim kurumları devlet konservatuarlarıdır. Şöyle ki; Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarındaki bir öğrenciye ortalama 896.709.160 TL harcanırken Güzel Sanatlar Fakültesindeki bir öğrenciye 139.609.666 TL harcanmaktadır.

Çizelge 54. Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Devlet Konservatuarlarında Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1995-1996 Öğretim Yılı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Anadolu	Devlet Konservatuarı	52	3	17	896.709.160
	Güzel Sanatlar Fak.	497	30	17	139.609.666
Atatürk	Güzel Sanatlar Fak.	175	3	58	346.205.796
Bilkent	Müzik ve Sahne San. Fak.	144	8	18	*
Çukurova	Devlet Konservatuarı	10	---	---	2.107.931.583
Dokuz Eylül	İzmir Devlet Konservatuarı	169	13	13	603.277.238
	Güzel Sanatlar Fak.	1.148	33	35	126.729.687
Ege	Türk Musikisi Devlet Kons.	627	1	627	132.913.654
Erciyes	Güzel Sanatlar Fak.	58	4	15	275.973.581
Gaziantep	Türk Musikisi Devlet Kons.	146	1	146	259.418.903
Hacettepe	Ankara Devlet Kons.	290	14	21	834.854.168
	Güzel Sanatlar Fak.	419	19	22	216.879.508
İstanbul	İst. Devlet Konservatuarı	215	14	15	1.194.745.934
İstanbul Teknik	Türk Musikisi Devlet Kons.	1.063	12	89	208.838.452
Marmara	Güzel Sanatlar Fak.	1.203	72	17	143.548.052
Mersin	Güzel Sanatlar Fak.	117	3	39	253.208.761
Mimar Sinan	Devlet Konservatuarı	264	59	4	722.313.491
	Güzel Sanatlar Fak.	1.275	76	17	162.773.741
Selçuk	Devlet Konservatuarı	95	---	---	60.182.354
Süleyman Demirel	Güzel Sanatlar Fak.	240	2	120	114.395.002
TOPLAM / ORTALAMA		8.207	367	22	463.184.670

Not : Cari harcamalara; YÖK harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri ile özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

(*) Özel sektöre ait üniversite olup harcama rakamları, Maliye Bakanlığı Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabında yer almadığından ve bu üniversitede harcamalar öğrenciler tarafından karşılandığından verilememiştir.

Kaynak: ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı). Ankara ÖSYM Yayınları. 1996; Maliye Bakanlığı, Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı. Ankara 1996.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları

Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında öğrenci ve öğretim üyesi sayı ve oranları ile öğrenci başına ortalama cari harcama Çizelge 55'te görülmektedir.

Çizelge 55. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Öğrenci-Öğretim Üyesi Sayı ve Oranları İle Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1995-1996 Öğretim Yılı)

Üniversite	Fakülte	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Öğrenci / Öğr.Üyesi	Öğrenci Başına Cari Harcama (1996 Fiyatlarıyla)
Akdeniz	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	141	4	35	147.344.696
Anadolu	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	313	---	---	42.929.144
Ankara	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	88	2	44	207.930.554
Atatürk	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	210	1	210	151.616.445
Celal Bayar	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	843	10	84	101.477.532
Ege	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	44	1	44	455.151.450
Gazi	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	914	9	102	71.520.178
	Kastamonu Bed. Eğ. ve Sp.Y.O.	120	---	---	65.613.990
Gaziosmanpaşa	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	74	---	---	112.330.837
Hacettepe	Spor Bil. ve Tek. Y.O.	193	3	64	179.648.325
Kafkas	Sarıkamış Bed. Eğt. ve Sp.Y.O.	78	---	---	345.062.892
Marmara	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	1.857	11	169	59.562.230
Muğla	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	46	---	---	244.077.966
Mustafa Kemal	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	244	---	---	120.170.506
Niğde	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	594	---	---	74.562.403
Selçuk	Beden Eğt. ve Spor Y.O.	406	3	135	77.636.924
TOPLAM / ORTALAMA		6.165	44	140	153.539.755

Not : Cari harcamalara; YÖK harcamaları, genel yönetim ve destek hizmetleri ile özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Kaynak : ÖSYM, Yükseköğretim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı). Ankara ÖSYM Yayınları. 1996; Maliye Bakanlığı, Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı. Ankara 1996.

1995-1996 öğretim yılı itibariyle 16 beden eğitimi ve spor yüksekokulunda 6.165 öğrenci ve 44 öğretim üyesi bulunmakta, bir öğretim üyesine ortalama 140 öğrenci düşmekte ve öğrenci başına 1996 yılı fiyatlarıyla 153.539.755 TL harcanmaktadır.

Beden eğitimi ve spor yüksekokullarından 7'sinde hiç öğretim üyesi yokken, bir öğretim üyesine düşen öğrenci sayısı Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda 35, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda 169 ve Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda 210'dur. Ankara ve Ege Üniversiteleri Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı eşit iken (44) birindeki öğrenci başına ortalama cari harcama diğerindekinin 2 katından daha yüksektir. Bu da, aynı diplomaya sahip ancak farklı nitelikte beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirilmesi anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak; 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasıyla YÖK'e verilen "yükseköğretim kurumlarını planlama ve eşgüdümleme" görevi 16 yıldan bu yana yerine getirilememiştir. Çünkü, çizelgelerde de görüldüğü gibi, dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumları arasında gerek öğretim üyesi, gerek öğrenci başına ortalama cari harcamalar göz ardı edilemeyecek kadar farklılık göstermektedir. Aynı ülkenin öğrencilerine hizmet veren ve aynı ülkenin gelirleriyle finanse edilen bu yükseköğretim kurumlarında, farklılıkların bu düzeyde yüksek olmaması gerekir.

Yükseköğretim Yasası ile 20 Temmuz 1982'den itibaren öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim kurumlarının üniversite çatısı altına alınması; dağınıklığın önlenmesi, öğrenim sürelerinin yükseltilmesi vb. için olumlu olmuşsa da üniversiteler arasında işbirliğinin gerçekleştirilememesi ve koordinasyonun sağlanamaması, öğrenci alımlarındaki ilkesizlik, program birliğinin olmayışı vb. nedenlerle beklenen sonucu verememiştir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde çağın teknolojik gelişmesi ve yeni araç-gereçler ne olursa olsun temel unsurun öğretmen olduğu bir gerçektir. Millî Eğitim Temel Yasası'nda öğretmenlik, "devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmaktadır. Öğrenim sırasında genel kültür, alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile donatılan öğretmen, eğitim sisteminin odak noktasıdır.

1997 ÖYS'de tüm lisans programlarına (açıköğretim ve özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlar hariç) lise mezunlarından 112.754, öğretmen lisesi mezunlarından 3.909, imam-hatip lisesi mezunlarından ise 11.940 öğrenci yerleşmiştir. Bu öğrenciler içinde ilk ve ortaöğretim kültür dersleri öğretmenliği programlarına yerleşme oranı; lise mezunlarında % 27,72 , öğretmen lisesi mezunlarında % 62,47 , imam-hatip lisesi mezunlarında ise % 55,13'tür. İmam-hatip lisesi mezunlarının % 33,67'sinin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği dışındaki kültür dersleri öğretmenliği programlarına yerleşmesi, bu okulların gereksinimin çok üstünde öğrenci yetiştirdiklerini ve mezunlarının yetiştikleri alan dışındaki yükseköğretim programlarına yerleştiklerini göstermektedir.

Türkiye'de ilk ve ortaöğretim kültür derslerine dal öğretmeni yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına (1997 ÖYS) en yüksek düzeyde lise mezunları yerleşmekte (% 70,32), bunu ikinci sırada imam-hatip lisesi mezunları izlemektedir (% 14,81). Yerleşen öğrencilerin ancak % 5,49'unu öğretmen lisesi mezunları oluşturmakta ve üçüncü sırada yer almaktadırlar.

Ticaret lisesi, teknik lise, endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, diğer meslek liseleri ve astsubay hazırlama okulu mezunlarının dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim programlarına yerleşme oranı ise % 9,38'dir. Bu oran; Türkiye'de ortaöğretimden yükseköğretime geçişte ilkesizliklerin olduğunu, öğrencilere ortaöğretim

düzeyinde “rehberlik ve meslekî yönlendirme” hizmeti sunmada yetersiz kaldığını göstermektedir. Böylelikle, bir yandan endüstriyel teknik ortaöğretim düzeyinde kalkınma planlarında öngörülen hedeflere ulaşılamazken diğer yandan bu alanda yetişen öğrenciler de yetiştirilme amaçlarından çok daha farklı alanlara kaymaktadırlar.

1996 yılı fiyatlarıyla öğrenci başına ortalama liselerde 26, öğretmen liselerinde 90, imam-hatip liselerinde 25, ticaret liselerinde 27, teknik lise ve endüstri meslek liselerinde 42, kız meslek liselerinde 62, otelcilik ve turizm meslek liseleriyle sekreterlik meslek liselerinde 27 milyon TL harcanırken, çok farklı harcama yapılan bu öğrencilerin aynı yükseköğretim programlarına yerleşmeleri varolan para ve insangücü kaynaklarının verimli kullanılmadığını göstermektedir.

Öğretmen lisesi mezunlarının, öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim programlarına yerleşme oranı % 53,33'tür. Asıl kuruluş amacı, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci hazırlamak olan bu okullar için, mezunlarının % 53,33'lük yerleşme oranı düşüktür.

Türkiye'de, 1996-1997 öğretim yılı (31 Kasım 1996) itibariyle 155.443 ilk ve ortaöğretim kültür dersleri öğretmeni görev yapmaktadır ve bu öğretmenler 39 farklı yükseköğretim kurumundan mezun olmuşlardır. Bu öğretmenler içinde % 37,69'luk bir oranla eğitim enstitüsü mezunları ilk sırada yer almakta, bunu % 26,93'lük bir oranla eğitim fakültesi (meslekî eğitim ve meslekî yaygın eğitim fakülteleri dahil) mezunları izlemektedir. % 24,36'lık bir oranla fen-edebiyat fakültesi (fen fakülteleri, edebiyat fakülteleri, dil ve tarih coğrafya fakültesi dahil) mezunları üçüncü sırada, % 6,05'lik bir oranla ilahiyat fakültesi, İslamî ilimler fakültesi ve yüksek İslam enstitüsü mezunları dördüncü sırada ve % 1,35'lik bir oranla yüksek öğretmen okulu mezunları beşinci sırada yer almaktadır. Geriye kalan % 3,62 de diğer yükseköğretim kurumlarından mezundur.

155.443 öğretmenin 45.771'i (% 29,44) 1994, 1995 ve 1996 yıllarını içeren üç yıllık dönemde Millî Eğitim Bakanlığınca atanarak göreve başlayan öğretmenlerdir. Bu üç yıllık dönemde atanarak göreve başlayan dal öğretmenleri ise 22 farklı yükseköğretim kurumundan mezun olmuşlardır. Bu öğretmenler içinde % 45,25'lik bir oranla fen-edebiyat fakültesi (fen fakülteleri, edebiyat fakülteleri, dil ve tarih coğrafya fakültesi dahil) mezunları ilk sırada, % 40,09'luk bir oranla eğitim fakültesi (meslekî eğitim ve meslekî yaygın eğitim

fakülteleri dahil) mezunları ikinci sırada, % 9,06'lık bir oranla ilahiyat fakültesi (İslami ilimler fakültesi ve yüksek İslam enstitüsü dahil) mezunları üçüncü sırada, % 2,26'lık bir oranla beden eğitimi ve spor yüksekokulu (spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokulu dahil) dördüncü sırada ve % 1,81'lik bir oranla eğitim enstitüsü mezunları beşinci sırada yer almaktadır. Geriye kalan % 1,53 oranındaki öğretmenler de diğer yükseköğretim kurumlarından mezundur.

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla, yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları; mevcut dal öğretmenlerinin mezun olduğu yükseköğretim programlarına göre dağılımını ve günümüzde dal öğretmeni gereksiniminin hangi yükseköğretim programlarınca karşılandığını, eğitim ve alan fakültelerinin öğretim üyesi, fiziki altyapı-kapasite, öğretim materyalleri vb. konularda geniş çaplı araştırmalar yapılmadan uygulamaya konulmuştur. Kararın uygulanabilirliği çok düşüktür. Çünkü, günümüzde ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmeni yetiştirmede % 60,72'lik bir orana sahip bulunan alan fakültelerinden (fen-edebiyat vb.) % 100'ün karşılanması, eğitim fakültelerinde ise tezsiz yüksek lisans adı altında öğretmenlik formasyonu verilmesi öngörülmektedir. Bu gerçekleşmesi çok güç olan bir girişimdir. Gereksinimin % 37,40'ını karşılayan eğitim fakülteleri 2. plana itilmekte, bu fakültelerdeki öğretim elemanları yok sayılmaktadır.

Dal öğretmenliklerinin bir kısmında 6.-8. ve 9.-11. sınıf ayrımı yapılırken bazı dallarda ilköğretim 1. sınıftan ortaöğretim son sınıfa kadar görev alabilecek öğretmen yetiştirilebileceğini öngören bu modelin yeterince irdelenmediği açıktır. Aynı dalda öğretmenlik yapacakları halde, ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin farklı bölümlerden yetiştirilmesi; gerek verilen eğitim-öğretimin niteliğini, gerekse eğitim araştırmalarını olumsuz yönde etkileyecek unsurlar taşımaktadır.

Modeli hazırlayanların Türkiye ekonomik gerçeklerini göz ardı ettikleri söylenebilir. Dal öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunda 9.-11. sınıflarda öğretmenlik yapabilmek için tek yol olarak lisans sonrası öğretmenlik formasyonu programlarının geliştirilmesi, ortaöğretim öğretmeni olacakları tesadüfe bırakabilir. Alan fakültesi mezunlarının öğretmen olmak için en az 1,5 yılını isteyerek vermesi olası görünmemektedir. Bu programlara başvuracak potansiyel adayların, aldıkları diplomalarla hiç bir işe

yerleşemeyen ve çaresizlik içinde kalan kişilerden oluşacağını öngörmek hiç te zor olmasa gerek. Öğretmen yetiştiren programların ana hedefi; öğretmenlik mesleğini yüceltmek, cazibesini artırarak başarılı ve yetenekli öğrencilerin bu mesleğe yönelmelerini sağlamak olması gerekirken; önerilen en az 1,5 yıllık program, öğrencileri iş bulma olanağı kısıtlı olan alanlara teşvik eder mahiyettedir.

Öğretmenlik mesleğine motivasyonu artırmak, başarılı ve yetenekli öğrencileri bu mesleğe yöneltmek için geliştirilmiş uygulamalar bulunmaktadır. Bunlardan biri öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına asıl kaynak olması amacıyla kurulmuş olan Anadolu öğretmen liseleri, diğeri ise 1989 tarihli 3580 sayılı Yasadır. Bu Yasa, ÖYS'de ilk 5 tercihi arasında öğretmen yetiştiren kurumlara yer verip kazanan adaylara burs ve yatılılık olanağı vermektedir. Yeni öğretmen yetiştirme modeliyle, her iki teşvik unsuru da ağırlıklı olarak ilköğretim öğretmenliğine hizmet edecektir. Lisans programları kaldırılan ortaöğretim dal öğretmenlikleri ise gözden çıkarılmaktadır. Modelle getirilen değişikliklerin ortaöğretimi derinden etkileyeceği kesin gibidir.

Türkiye'de, ilk ve ortaöğretimdeki bir genel kültür dersleri dal öğretmenine haftada ortalama 22 saat ders düşmektedir, diğeri bir anlatımla öğretmen ders yükü 22 saattir. Ancak, öğretmen dağılımında yüksek düzeyde farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, Yozgat'taki bir öğretmenin ders yükü 15 saat iken Diyarbakır'daki bir öğretmenin ders yükü 36 saat; Denizli'deki bir öğretmenin ders yükü 18 saat iken Giresun'daki bir öğretmenin ders yükü 30 saattir. Öğretmen dağılımındaki farklılık, daha çok Doğu Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri aleyhinedir. Bölgelerin yanı sıra, iller arasındaki farklılık daha yüksektir. Şöyle ki, Elazığ ilindeki bir öğretmenin ders yükü 17 saat iken komşu il Malatya'da 35 ve Diyarbakır'da 36 saat; Yozgat'ta 15 saat iken komşu il Kırşehir'de 33 saattir. Bu yüzden, öğretmen dağılımını **bölgeler itibariyle** değerlendirmek yerine **yörelere itibariyle** değerlendirmek çok daha gerçekçidir. Öğretmenlerin iller hâтта ilçeler ve okullar dengesiz dağılımı sonucu bir yandan öğretmen fazlalığı varken diğeri yandan gereksinim yüksek boyutlara ulaşmaktadır.

1996-1997 öğretim yılı itibariyle ilk ve ortaöğretim kültür dersleri öğretmeni;

- Gereksiniminin olduğu dallar ve ders yükü:

<u>Dal</u>	<u>Ders Yükü</u>	<u>Gereksinim</u>
İngilizce	36	8.563
Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı	27	7.696
Beden Eğitimi ve Spor	27	2.501
Müzik	31	1.701
Coğrafya/Millî Coğrafya	23	1.413
Tarih/Millî Tarih	22	1.288
Matematik	21	608
Fen Bilgisi	21	465
Felsefe Grubu	22	258
Ortalama/Toplam	26	24.493

- Fazlalığının olduğu dallar ve ders yükü:

<u>Dal</u>	<u>Ders Yükü</u>	<u>Fazlalık</u>
Kimya	14	1.584
Fransızca	2	1.491
Fizik	15	1.371
Resim/Resim-İş	17	1.120
Almanca	10	1.035
Biyoloji	16	930
Sosyal Bilgiler	18	342
Ortalama/Toplam	16	7.873

Din kültürü ve ahlak bilgisi dalında ise, öğretmen ders yükü haftada 20 saattir ve gereksinim bulunmamaktadır.

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumları arasında, gerek öğrenci/öğretim üyesi gerekse öğrenci başına ortalama cari harcamalar bakımından büyük farklılıklar bulunmakta, bu farklılıklar 1992'de kurulan yükseköğretim kurumlarında olduğu gibi, 1992'den önce kurulmuş olan yükseköğretim kurumlarında da görülmektedir. Farklı üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokullarda görülen bu dengesizlikler, aynı üniversiteye bağlı iki fakülte ve yüksekokulda da yüksek düzeydedir.

Türkiye'de (kültür dersleri) dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarında 1995-1996 öğretim yılı itibariyle öğrenci/öğretim üyesi oranları ve öğrenci başına ortalama cari harcamalar (1996 fiyatlarıyla) şöyledir:

	<u>Öğrenci/Öğr.Üyesi</u>	<u>Cari Harcama</u>
Eğitim Fakülteleri	92	87.403.853
Fen-Edebiyat Fakülteleri	36	164.663.324
İlahiyat Fakülteleri	34	189.566.814
Güzel Sanatlar Fak. ve Devlet Konservatuarları	22	463.184.670
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları	140	153.539.755

Dal öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumları içinde; güzel sanatlar fakülteleri ve devlet konservatuarlarında öğrenci/öğretim üyesi oranı en düşük, ancak öğrenci başına ortalama cari harcama ise en yüksek düzeydedir. Öğrenci başına cari harcamanın en az olduğu yükseköğretim kurumları ise eğitim fakülteleridir.

YÖK, 1981 yılında 2547 sayılı Yasayla üstlendiği "yükseköğretim kurumlarını planlama ve eşgüdümleme" görevini 16 yıldır yerine getirememiştir. MEB-YÖK-Üniversiteler-DPT arasındaki yetersiz iletişim ve koordinasyon sorunları nedeniyle öğretmen arz ve talebinde ciddi dengesizlikler bulunmakta, MEB öğretmen gereksinimi ile öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları kontenjanları arasında plansızlık görülmektedir. Bu nedenle, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları dışındaki yükseköğretim kurumları mezunları da öğretmen olarak istihdam edilebilmiştir.

Türkiye'de, öğretmen yetiştirilmesi ve istihdamı plansızca yapılmakta, insangücü planlamasından uzak bir yaklaşım içinde bulunmaktadır.

Öneriler

Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte, ortaöğretim programlarını dikkate alan yeni bir yöntem geliştirilmeli, yükseköğretime geçiş sınavları eğitim türüne göre düzenlenerek, okulların kuruluş amaçları korunmalıdır.

Öğretmen lisesi mezunlarının, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına geçişinin artırılması için, bu okullarda öğretmenlik ruhu aşılایıcı ve öğretmenlik mesleğini sevdirci özelliklere sahip derslere daha çok ağırlık verilmelidir.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları arasındaki öğretim üyesi, program, araç-gereç vb. nitelik farklılıkları giderilmelidir. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında “özel öğretim yöntemleri” dersleri bu dalda yetişmiş deneyimli ve uzmanlık eğitimi görmüş öğretim elemanlarınca verilmeli, bu alanda öğretim elemanı seçimine özen gösterilmelidir.

Öğretmenlik; kendine özgü ilke, yöntem ve uygulamaları olan profesyonel bir meslek alanı olduğundan, öğretmen yetiştirmede nicelik kadar nitelik te ön planda tutulmalıdır. Her öğretmenin alan bilgisine, yeterli öğretmenlik formasyonuna ve genel kültüre sahip olarak mezun olması sağlanmalıdır. Her tür yükseköğretim programı mezunu, öğretmen olarak istihdam edilmemeli, “herkes öğretmen olur” anlayışından uzaklaşılmalı ve öğretmenler her yükseköğretim programında değil, ilgili yükseköğretim programlarında yetiştirilmelidir. Öğretmenlik programları dışındaki yükseköğretim programları mezunlarına yönelik olarak düzenlenen ve öğretmenlik hakkı sağlayan “öğretmenlik sertifikası” uygulamasına son verilmelidir.

MEB-YÖK-Üniversiteler-DPT arasında, öğretmen arz ve talebinin nitel ve nicel olarak dengede tutulabilmesi ve uzun vadeli gereksinimin karşılanabilmesi için sürekli bir koordinasyon sağlanmalıdır. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına öğrenci alımında, programların oluşturulmasında ve öğretim üyesi yetiştirilmesinde üniversiteler ile MEB'nin yakın bir işbirliğinde bulunmaları zorunlu görülmektedir. Öğretmen yetiştirmede hedef, ilke ve stratejiler bilimsel çalışmalara dayandırılmalıdır.

04.11.1997 tarihli YÖK Yürütme Kurulu kararıyla düzenlenen yeni öğretmen yetiştirme modeli; mevcut öğretmenlerin mezun olduğu yükseköğretim programlarına göre dağılımı, günümüzde dal öğretmeni gereksiniminin hangi yükseköğretim programlarınca

karşılandığı ve bunların oranı, eğitim ve alan fakültelerinin öğretim üyesi, fizikî altyapı-kapasite, öğretim materyalleri vb. konularda yapılacak geniş çaplı araştırma sonuçlarına göre uygulamaya konulmalıdır. 1996-1997 öğretim yılı itibariyle, mevcut ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmenlerinin % 36,86'sını; son yıllardaki (1994, 1995 ve 1996) gereksinimin % 60,72'sini karşılayan alan fakültelerinden (fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakülteleri vb.) % 100'ün karşılanmasını beklemek, öngörülen hedeflere ulaşmayı zorlaştırılabilir, eğitimin niteliğini düşürebilir, zeki öğrencilerin öğretmenliği tercih etmelerine engel olabilir, alan fakültelerini her bakımdan güç durumda bırakabilir. Sonuçta bu düzenleme, çok büyük bir reform gibi görünse de MEB'nin gereksinim duyduğu nitelik ve nicelikteki öğretmenlerin yetiştirilmesinde büyük olumsuz sonuçlar yaratabilir. Bu nedenle, öğretmenlik formasyonu derslerinin çok az bir ekleme ile tezsiz yüksek lisans programlarına dönüştürülmesi yerine, alan fakültelerindeki seçmeli dersler grubuna formasyon dersleri de eklenerek 4 yılda öğretmen yetiştirilebilir. Yeni modeller geliştirilirken, geçmişte denenmiş modellerden yararlanılması ve Türkiye gerçeklerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirme politikalarının, istihdam politikalarıyla tutarlı bir şekilde devlet politikaları olarak yürütülmesi sağlanmalı, kalıcı ve gelişmeye açık bir "öğretmen yetiştirme politikası" oluşturulmalıdır.

Öğretmenlerin dallar itibariyle dengesiz dağılımı sonucu aynı ilde hâтта ilçede hem öğretmen fazlalığı hem de öğretmen gereksinimi görülebilmektedir. Bu nedenle, istihdam sürecinde planlılık ve kararlılık esas alınmalıdır. Tüm atama ve yer değiştirmelerde, standartlar belirlenmeli, değişik faktörlerin de etkisiyle öğretmenin günlük politikalar içerisinde harcanması önlenmelidir. Okulların standart (norm) kadroları farklı nedenlerle kesinlikle aşılmamalıdır. Beş yılda bir yapılan standart kadroların tespiti; nüfus hareketliliği (göç), çağ nüfusları vb. etkenler dikkate alınarak 2 yılda bir yapılmalıdır.

Her okul için 10-12 farklı dalda öğretmeni bugünün şartları içinde karşılamak mümkün olmadığı gibi, bu uygulama ekonomik de değildir. Küçük ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan okullar da dikkate alınarak, öğretmenlerin asıl dal yanında bir de yan dalda yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.

İstihdam olanağı sınırlı olan/olmayan dallarda yükseköğretim kurumlarının kontenjan indirimine gitmesi sağlanmalıdır. İstihdam fazlası dal öğretmenliği mezunlarının sınıf öğretmeni olarak istihdam edilmesi önlenmelidir.

Öğretim üyesi yetiştirilmek üzere, yurtdışına gönderilecek veya Türkiye'deki köklü üniversitelerde lisansüstü öğrenim görecektir olan öğrenciler dallar (alanlar) itibariyle planlanmalı, özellikle gereksinimin yüksek olduğu alanlarda öğrenim görmeleri sağlanmalıdır.

Genel olarak, nüfus artışı ve hareketlerini (göç) dikkate alan ve emeklilik, istifa, müstafi ve diğer kurumlara nakil yoluyla geçme, yeni okul açılması ve derslik ilavesi vb. nedenlerden dolayı ortaya çıkacak öğretmen gereksiniminin tespit edilmesi için öğretmen planlaması yapılmalıdır.

Kalkınma planlarında dal öğretmenlerinin arz ve talebi toplu olarak planlanmaktadır. Toplu olarak değil de, dallar itibariyle planlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Âdem, Mahmut. 1977. **Eğitim Planlaması**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No 68.
- 1982. **Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No 109.
- 1993. **Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No 172.
- Akyüz, Yahya. 1978. **Türkiye’de Öğretmenin Toplumsal Değişimdeki Etkileri (1848-1940)**. Ankara. Doğan Basımevi.
- 1989. **Türk Eğitim Tarihi**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- 1987. “Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sorunu”, **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu (8-11 Haziran 1987)**. Gazi Üniversitesi Yayınları. 31-38.
- Alkan, Cevat. 1990. **Öğretmen Eğitimi**. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Balcı, Ali. 1995. **Sosyal Bilimlerde Araştırma - Yöntem, Teknik ve İlkeler**. Ankara. 72TDFO Bilgisayar-Yayıncılık Ltd. Şti.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). 1977. **Eğitim (IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu)**. No 1591.
- 1963. **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)**.
- 1967. **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)**.
- 1973. **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)**.
- 1979. **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)**.
- 1985. **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)**.
- 1990. **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)**.
- 1995. **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)**.
- Dilaver, H. Hüseyin. 1994. **Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları**. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 2775.
- Duman, Tayyib. 1988. **Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Problemi**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dülger, İlhan. 1986. "Beşinci ve Gelecek Plan Döneminde Öğretmen Yetiştirmeden Beklenen Fonksiyon". **Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü Sempozyumu (17-19 Kasım 1986)**. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gerger, Yücel. 1986. **Öğretmen Yetiştirmenin Planlanması**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güçlüoğlu, Kemal. 1992. **Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı**, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları No 1.
- Gülbeden, Deniz. 1991. **Eğitimin Etkenliği ve Türkiye'de Öğretim İle Ekonomik Gelişme Ölçüleri Arasındaki İlişkiler**. Millî Prodüktivite Merkezi Yayınları No 450.
- Hesapçioğlu, Muhsin. 1984. **Türkiye'de İnsangücü ve Eğitim Planlaması**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No 127.
- 1994. **İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi**. İstanbul. Beta Yayın Dağıtım A.Ş.
- Karakütük, Kasım. 1994. **Eğitim Planlamasında Öğretim Haritası Yönteminin Rolü, Önemi ve Türkiye'deki Uygulaması**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karayalçın, Yaşar. 1969. **Eğitim Planlaması 1968-69 Öğretim Yılı Ders Notları**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Kavak, Yüksel. 1986. **Eğitim Fakültelerinde Öğretim Elemanlarının Yeterlikleri ve Eğitim İhtiyaçları**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kavcar, Cahit. 1987. "Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri", **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu (8-11 Haziran 1987)**. Gazi Üniversitesi Yayınları. 39-47.
- Koçer, Hasan Ali. 1967. **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Problemi(1848-1967)**. Ankara. Yargıçoğlu Basımevi.
- Maliye Bakanlığı. 1997. **Bütçe Kesin Hesap Yasası-Millî Eğitim Bakanlığı 1996**. Muhasebat Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 1997. **Katma Bütçeli İdareler Kesin Hesabı-1996**. Muhasebat Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Millî Eğitim Temel Yasası (1739 SY)**. 1973. Resmi Gazete: 14574. 24 Haziran 1973.

- Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenleri İle İlkokul Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri İle Ek Ders Ücretleri Hakkında Yasa (439 SY). **Resmi Gazete**. 11654; 12.03.1964.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). 1982. **Millî Eğitim Hizmetlerinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanları (Durum ve Sorunlar)**. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- 1983. **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1923-1983)**. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- 1992. **Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği Toplantısı (26-29 Mayıs 1992, Erzurum)**. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 1993. **Kalkınma Planlarında Eğitim**. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- 1993. **Öğretmen Yetiştirme Toplantısı (30 Nisan - 2 Mayıs 1993, İstanbul)** Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 1995. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurum Öğretmenlerinin Atama ve Yerdeğiştirme Yönetmeliği. **Tebliğler Dergisi**. 22417. Ankara 27.09.1995.
- 1995/b. **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme (1848-1995)**, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları No 4.
- 1996. "Öğretmenliğe Atanacakların Atamalarına Esas Olan Branşlarıyla Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Dersler". TTK Kararı 21.06.1996 Tarih, Karar No: 218. **Tebliğler Dergisi**: 01.07.1996 Tarih ve 2456 Sayı.
- Mihçioğlu, Cemal. 1989. **Eğitimde Yörelerearası Dengesizliğin Neresindeyiz (1965-1976-1987)**. ÖSYM Yayınları.
- OECD, 1968. **La Pragrammation Budgetaire et l'Analyse Coût-Efficacite Dans la Planification de l'Enseignement**.
- Oğuzkan, Ferhan. 1987. "Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirmenin Dünü ve Bugünü", **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu (8-11 Haziran 1987)**. Gazi Üniversitesi Yayınları. 357-367.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 1996. **1995-1996 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri**. Ankara.
- Serin, Necdet. 1979. **Eğitim Ekonomisi**. İkinci Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No 77.

Uçan, Ali. 1987. "Türkiye'de Dal Öğretmenliği Eğitiminde Öğretmenlik Formasyonu Kazandırmada Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Çözüm Yolları". **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu (8-11 Haziran 1987)**. Gazi Üniversitesi Yayınları. 317-339.

Yükseköğretim Yasası (2547 SY). 1981. Resmi Gazete: 17506. 4 Kasım 1981.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK). 1998. **Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi**. Yükseköğretim Kurulu Yayınları. Ankara.

SUMMARY

Today ; in the direction of their self philosophy and goals, societies; had given the duty to train generations having conscious of responsibility and power of thinking to the education. Also The quality of education firstly depends on the teacher, training of the teacher well-qualified in spite of developing technologies.

In this research; training teacher to general culture lessons in 17 branches and planning of the employment in primary and secondary education schools in Turkey had been tried to examine.

Firstly; to determine the student resource of higher education programs training branch teacher had been defined graduating secondary education school types of the students settle in these programs. In this level; the graduates of " Teacher Training High Schools " (Anatolian Teacher Training High Schools) which had been constructed by the aim of training students to the higher education institutions, settled higher education programs and specially transition ratios to the teaching had been defined.

Secondly, Higher education programs of current branch teachers had been defined, so which schools, in which ratios train teachers to the system during the historic development had been put into clearly.

Thirdly, graduate higher education programs of Branch teachers who are appointed and started to their duties in the years 1994, 1995 and 1996 had been designated, so in today, in which higher education programmes the branch teachers are trained had been settled. The other aim in the second and third level, whether there are some differences between the graduate branch and employment branch should have been determined.

Fourthly, branch teachers distribution had been settled by the provinces, so whether there are balances between regions, in which branches teachers are required and in which branches there are more teachers had been tried to determine.

Fifthly, student/lecturer ratios and per student average annual current expenditure had been calculated, doing so, the differences between higher education institutions had been defined.

Shortly, the problems of student enrolment (choosing) for branch teacher, training and evaluation (employment) had been researched.

In the research doing with scanning model, data that is necessary, has been obtained by scanning resources of The Ministry of National Education, The Ministry of Finance, The State Institute of Statistics, The Student Selection and Placement Examination.

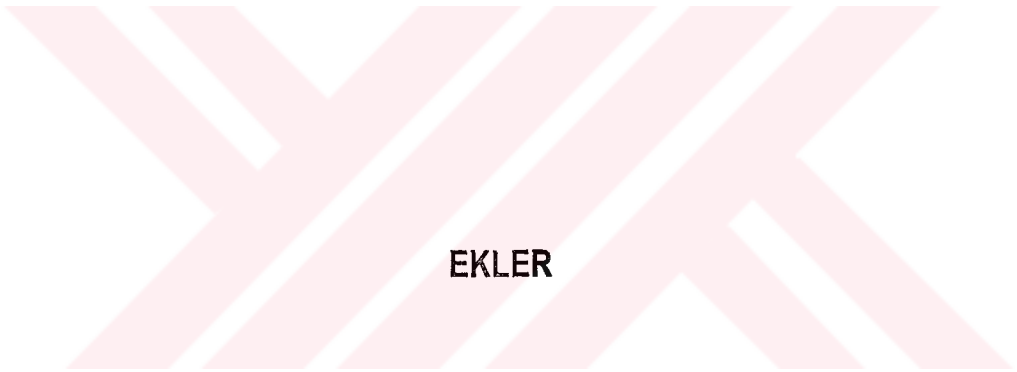
In Turkey; from the result of evaluating data,

* Educating branch teacher for tertiary education programmes, students educated in the first order from high school, in the second order from Religious High Schools and at the third order from Teacher Training high school have enrolled,

* Current Branch teachers have studied from 39 different schools of tertiary education and teachers who were appointed in the last three years, have studied from 22 different schools of tertiary education graduate,

* There are need teachers in the branches of music, English, Physical Education - sport and Turkish/Turkish Language and Literature,

Unbalanced employment of branch teachers exists in the high level and this situation observed in the areas rather than in the regions, had been determined.

EK 1

Türkçe / Türk Dili ve Edebiyatı Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	16.742	47	537	584	31	Kocaeli	14.021	70	437	507	31
Adıyaman	5.938	24	171	195	34	Konya	17.154	89	712	801	24
Afyon	8.312	44	237	281	34	Kütahya	5.352	25	198	223	27
Ağrı	2.142	27	80	107	25	Malatya	13.299	23	322	345	41
Amasya	4.729	30	200	230	23	Manisa	11.140	93	501	594	21
Ankara	44.613	250	1.699	1.949	26	K.Maraş	9.091	38	338	376	26
Antalya	12.208	67	545	612	22	Mardin	3.020	17	68	85	43
Artvin	2.688	15	86	101	31	Muğla	6.027	38	299	337	20
Aydın	9.212	36	384	420	24	Muş	2.159	18	53	71	39
Balıkesir	11.923	89	613	702	19	Nevşehir	3.948	17	115	132	34
Bilecik	2.089	13	59	72	35	Niğde	2.895	9	89	98	32
Bingöl	2.145	6	52	58	41	Ordu	7.425	42	253	295	29
Bitlis	2.355	3	50	53	47	Rize	3.951	14	113	127	34
Bolu	5.329	22	134	156	39	Sakarya	7.163	32	245	277	29
Burdur	3.003	26	134	160	22	Samsun	11.782	66	504	570	23
Bursa	18.746	156	789	945	23	Siirt	1.555	5	44	49	35
Çanakkale	4.937	22	204	226	24	Sinop	2.258	11	106	117	21
Çankırı	2.425	16	108	124	22	Sivas	7.892	41	262	303	29
Çorum	6.010	24	250	274	24	Tekirdağ	5.202	17	205	222	25
Denizli	8.261	54	397	451	20	Tokat	7.025	40	240	280	29
Diyarbakır	9.969	50	233	283	42	Trabzon	9.114	56	293	349	30
Edirne	4.636	14	153	167	30	Tunceli	2.268	5	57	62	39
Elazığ	6.204	29	355	384	17	Şanlıurfa	5.784	18	172	190	33
Erzincan	2.970	15	68	83	43	Uşak	3.933	22	181	203	21
Erzurum	5.326	38	214	252	24	Van	3.905	18	107	125	36
Eskişehir	8.799	69	347	416	25	Yozgat	5.624	39	307	346	18
Gaziantep	9.089	23	325	348	28	Zonguldak	7.629	18	338	356	22
Giresun	5.679	28	139	167	40	Aksaray	3.872	13	134	147	29
Gümüşhane	1.639	8	44	52	37	Bayburt	916	5	26	31	34
Hakkari	854	7	33	40	25	Karaman	2.412	5	71	76	34
Hatay	12.737	58	423	481	30	Kırıkkale	3.399	15	136	151	25
Isparta	5.742	27	186	213	30	Batman	2.526	8	57	65	44
İçel	13.523	37	490	527	27	Şırnak	701	1	13	14	54
İstanbul	66.804	279	1.899	2.178	35	Bartın	2.228	15	94	109	23
İzmir	31.298	193	1.453	1.646	21	Ardahan	1.329	7	38	45	34
Kars	2.891	13	76	89	37	İğdır	1.346	8	37	45	36
Kastamonu	3.626	24	113	137	31	Yalova	1.766	11	90	101	19
Kayseri	11.293	51	363	414	31	Karabük	2.832	7	126	133	22
Kırklareli	3.889	16	104	120	37	Kilis	1.180	2	42	44	28
Kırşehir	3.601	11	95	106	37	Osmaniye	4.332	16	140	156	30
TOPLAM	593.831	2.955	21.405	24.360	27						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü

EK 2

Felsefe Grubu Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	1.411	7	129	136	11	Kocaeli	881	7	31	38	28
Adıyaman	580	3	28	31	20	Konya	1.627	1	57	58	28
Afyon	454	-	18	18	25	Kütahya	477	1	18	19	26
Ağrı	247	1	12	13	20	Malatya	1.413	5	48	53	29
Amasya	424	2	17	19	24	Manisa	909	-	46	46	20
Ankara	5.152	14	260	274	20	K.Maraş	914	1	39	40	23
Antalya	1.422	-	60	60	24	Mardin	437	2	19	21	23
Artvin	270	-	17	17	16	Muğla	578	1	41	42	14
Aydın	1.015	-	53	53	19	Muş	299	2	13	15	22
Balıkesir	939	2	51	53	18	Neşehir	343	1	15	16	23
Bilecik	187	3	6	9	29	Niğde	221	-	11	11	20
Bingöl	220	-	9	9	24	Ordu	660	1	26	27	25
Bitlis	223	8	7	15	27	Rize	438	1	17	18	26
Bolu	522	2	18	20	29	Sakarya	712	4	26	30	27
Burdur	269	1	9	10	29	Samsun	1.117	2	47	49	24
Bursa	1.759	1	84	85	21	Siirt	195	2	12	14	16
Çanakkale	417	1	16	17	26	Sinop	219	1	18	19	12
Çankırı	241	1	11	12	22	Sivas	781	2	39	41	20
Çorum	550	1	27	28	20	Tekirdağ	349	2	18	20	19
Denizli	722	1	41	42	18	Tokat	503	-	24	24	21
Diyarbakır	1.058	5	30	35	35	Trabzon	894	2	29	31	31
Edirne	407	1	15	16	27	Tunceli	236	-	10	10	24
Elazığ	751	5	47	52	16	Şanlıurfa	534	4	25	29	21
Erzincan	317	1	11	12	28	Uşak	343	-	16	16	21
Erzurum	772	1	35	36	22	Van	413	-	17	17	24
Eskişehir	813	1	30	31	27	Yozgat	623	-	60	60	10
Gaziantep	979	3	38	41	25	Zonguldak	876	1	42	43	21
Giresun	559	2	14	16	39	Aksaray	346	1	15	16	23
Gümüşhane	165	1	7	8	23	Bayburt	123	-	6	6	21
Hakkari	87	-	5	5	17	Karaman	230	-	6	6	38
Hatay	1.324	5	54	59	24	Kırıkkale	407	-	9	9	45
Isparta	605	1	28	29	21	Batman	343	-	11	11	31
İçel	1.479	3	55	58	27	Şırnak	107	1	3	4	34
İstanbul	8.508	27	354	381	24	Bartın	171	1	8	9	21
İzmir	2.455	5	130	135	19	Ardahan	166	2	4	6	40
Kars	296	1	11	12	27	İğdir	207	-	11	11	19
Kastamonu	421	1	12	13	35	Yalova	168	1	9	10	18
Kayseri	1.027	1	44	45	23	Karabük	261	1	11	12	23
Kırklareli	274	1	13	14	21	Kilis	162	1	8	9	20
Kırşehir	310	1	10	11	31	Osmaniye	424	2	15	17	28
TOPLAM						TOPLAM	59.738	167	2.696	2.863	22

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 3

Tarih/Millî Tarih Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	6.887	30	213	243	32	Kocaeli	5.643	34	179	213	31
Adıyaman	2.443	6	98	104	25	Konya	7.148	42	362	404	19
Afyon	2.999	19	115	134	25	Kütahya	2.083	13	72	85	28
Ağrı	992	8	41	49	23	Malatya	5.465	10	137	147	40
Amasya	2.305	30	117	147	19	Manisa	4.799	30	204	234	23
Ankara	18.505	133	1.013	1.146	18	K.Maraş	3.622	28	157	185	22
Antalya	5.540	41	260	301	21	Mardin	962	5	39	44	24
Artvin	1.317	16	55	71	23	Muğla	2.530	17	117	134	21
Aydın	4.342	21	178	199	24	Muş	994	9	43	52	22
Balıkesir	4.380	35	246	281	17	Neşehir	1.971	18	108	126	18
Bilecik	991	12	30	42	31	Niğde	1.242	14	51	65	23
Bingöl	976	10	34	44	28	Ordu	3.265	27	148	175	21
Bitlis	983	6	31	37	31	Rize	1.624	17	54	71	29
Bolu	2.334	26	106	132	21	Sakarya	3.103	12	122	134	25
Burdur	1.394	11	77	88	18	Samsun	5.465	34	215	249	25
Bursa	8.233	67	332	399	24	Siirt	715	11	37	48	18
Çanakkale	2.203	33	91	124	23	Sinop	1.100	18	71	89	14
Çankırı	832	2	60	62	14	Sivas	3.469	13	134	147	26
Çorum	2.990	21	155	176	19	Tekirdağ	2.043	17	97	114	20
Denizli	3.614	25	202	227	17	Tokat	2.153	20	151	171	14
Diyarbakır	4.059	13	103	116	39	Trabzon	4.010	32	193	225	20
Edirne	2.123	14	85	99	24	Tunceli	771	5	23	28	33
Elazığ	2.926	17	180	197	16	Şanlıurfa	2.436	22	92	114	26
Erzincan	1.528	8	62	70	24	Uşak	1.285	4	51	55	25
Erzurum	2.482	33	126	159	19	Van	1.592	6	86	92	18
Eskişehir	3.781	17	130	147	29	Yozgat	2.640	56	266	322	9
Gaziantep	3.727	16	161	177	23	Zonguldak	3.643	20	177	197	20
Giresun	2.145	12	73	85	29	Aksaray	1.473	16	69	85	20
Gümüşhane	832	5	32	37	25	Bayburt	503	5	17	22	28
Hakkari	409	6	22	28	18	Karaman	1.094	8	33	41	32
Hatay	5.231	21	250	271	21	Kırıkkale	1.924	16	70	86	27
Isparta	2.762	35	159	194	16	Batman	1.221	1	42	43	29
İçel	6.089	54	201	255	29	Şırnak	335	1	15	16	22
İstanbul	27.671	161	1.019	1.180	27	Bartın	995	8	54	62	18
İzmir	13.659	83	652	735	20	Ardahan	596	9	20	29	28
Kars	1.297	7	37	44	34	İğdir	659	5	42	47	15
Kastamonu	1.789	20	65	85	26	Yalova	668	3	36	39	18
Kayseri	5.144	27	199	226	25	Karabük	1.205	11	47	58	25
Kırklareli	1.757	11	67	78	26	Kilis	496	-	26	26	19
Kırşehir	1.685	6	67	73	25	Osmaniye	2.158	18	83	101	25
TOPLAM	254.456	1.753	11.084	12.837	22						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 4

Coğrafya/Millî Coğrafya Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	5.549	20	180	200	30	Kocaeli	3.701	29	100	129	36
Adıyaman	2.097	12	92	104	22	Konya	7.069	24	190	214	37
Afyon	2.164	12	86	98	25	Kütahya	1.353	10	47	57	28
Ağrı	768	3	32	35	24	Malatya	4.037	8	92	100	44
Amasya	1.809	9	67	76	26	Manisa	3.625	17	157	174	23
Ankara	14.461	80	612	692	23	K.Maraş	2.562	9	117	126	22
Antalya	4.626	35	215	250	21	Mardin	907	8	54	62	16
Artvin	940	5	45	50	20	Muğla	1.801	10	109	119	16
Aydın	3.305	22	153	175	21	Muş	1.899	4	47	51	40
Balıkesir	3.294	25	188	213	17	Nevşehir	1.467	9	78	87	18
Bilecik	753	6	25	31	29	Niğde	850	5	28	33	30
Bingöl	770	6	34	40	22	Ordu	2.520	19	112	131	22
Bitlis	787	3	30	33	26	Rize	1.893	10	63	73	29
Bolu	1.926	10	76	86	25	Sakarya	2.471	13	100	113	24
Burdur	1.062	8	50	58	21	Samsun	4.189	42	169	211	24
Bursa	6.059	27	288	315	21	Siirt	594	6	31	37	18
Çanakkale	1.629	9	79	88	20	Sinop	877	5	51	56	17
Çankırı	611	3	37	40	16	Sivas	2.747	13	90	103	30
Çorum	2.072	11	94	105	22	Tekirdağ	1.645	11	86	97	19
Denizli	3.066	22	145	167	21	Tokat	1.714	9	86	95	20
Diyarbakır	3.305	9	88	97	37	Trabzon	2.860	15	135	150	21
Edirne	1.764	12	60	72	29	Tunceli	594	3	25	28	23
Elazığ	1.904	6	73	79	26	Şanlıurfa	2.026	9	81	90	25
Erzincan	1.067	9	47	56	22	Uşak	1.003	9	57	66	17
Erzurum	1.215	11	80	91	15	Van	1.557	12	58	70	26
Eskişehir	2.768	5	126	131	22	Yozgat	2.043	27	159	186	12
Gaziantep	3.420	3	109	112	31	Zonguldak	2.683	21	130	151	20
Giresun	1.708	16	86	102	19	Aksaray	1.224	8	48	56	25
Gümüşhane	576	5	17	22	33	Bayburt	337	3	12	15	27
Hakkari	357	1	17	18	21	Karaman	966	2	37	39	26
Hatay	4.184	17	181	198	23	Kırıkkale	1.594	16	46	62	33
Isparta	1.937	26	103	129	18	Batman	1.112	2	38	40	29
İçel	4.455	14	170	184	26	Şırnak	288	1	13	14	22
İstanbul	22.268	142	843	985	26	Bartın	752	4	42	46	18
İzmir	10.786	84	550	634	19	Ardahan	493	1	18	19	27
Kars	1.100	14	42	56	25	İğdır	549	4	23	27	23
Kastamonu	1.334	16	58	74	22	Yalova	604	19	40	59	13
Kayseri	3.100	13	151	164	20	Karabük	988	6	45	51	21
Kırklareli	1.133	12	37	49	29	Kilis	439	2	20	22	22
Kırşehir	1.365	6	40	46	34	Osmaniye	1.404	7	57	64	24
TOPLAM	198.931	1.181	8.297	9.478	23						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 5

Sosyal Bilgiler Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	1.096	17	67	84	15	Kocaeli	866	8	46	54	18
Adıyaman	309	10	9	19	30	Konya	1.466	35	131	166	10
Afyon	445	10	18	28	23	Kütahya	1.769	7	65	72	27
Ağrı	168	-	7	7	24	Malatya	1.230	13	32	45	37
Amasya	283	3	11	14	25	Manisa	735	22	92	114	7
Ankara	2.661	45	150	195	17	K.Maraş	1.208	7	22	29	54
Antalya	948	29	120	149	7	Mardin	512	5	33	38	15
Artvin	285	3	9	12	30	Muğla	492	12	48	60	9
Aydın	699	10	65	75	10	Muş	80	1	3	4	25
Balıkesir	2.028	38	137	175	14	Nevşehir	441	9	24	33	17
Bilecik	135	1	6	7	22	Niğde	287	5	15	20	18
Bingöl	36	-	2	2	18	Ordu	642	12	32	44	19
Bitlis	115	-	3	3	38	Rize	328	7	10	17	30
Bolu	383	5	21	26	17	Sakarya	459	5	34	39	13
Burdur	231	4	14	18	15	Samsun	725	19	64	83	10
Bursa	1.354	26	123	149	10	Siirt	73	2	2	4	33
Çanakkale	358	10	39	49	8	Sinop	107	1	7	8	15
Çankırı	204	2	9	11	22	Sivas	395	5	17	22	22
Çorum	423	6	25	31	16	Tekirdağ	371	11	20	31	16
Denizli	587	16	57	73	9	Tokat	1.083	7	38	45	28
Diyarbakır	974	11	28	39	33	Trabzon	508	11	34	45	14
Edirne	175	-	7	7	25	Tunceli	86	4	2	6	35
Elazığ	562	13	30	43	17	Şanlıurfa	298	5	9	14	31
Erzincan	261	6	8	14	30	Uşak	234	1	20	21	12
Erzurum	383	7	25	32	14	Van	173	3	5	8	32
Eskişehir	763	4	26	30	29	Yozgat	232	13	12	25	15
Gaziantep	412	9	22	31	17	Zonguldak	193	5	9	14	19
Giresun	638	11	20	31	30	Aksaray	308	2	21	23	14
Gümüşhane	101	1	4	5	24	Bayburt	60	2	2	4	26
Hakkari	58	-	3	3	19	Karaman	146	-	6	6	24
Hatay	1.176	5	42	47	28	Kırıkkale	164	3	6	9	25
Isparta	481	16	69	85	6	Batman	120	5	3	8	33
İçel	821	16	72	88	11	Şirnak	115	-	3	3	38
İstanbul	10.726	92	310	402	33	Bartın	170	2	10	12	16
İzmir	2.810	44	234	278	11	Ardahan	26	-	1	1	26
Kars	216	1	5	6	42	İğdır	202	-	9	9	22
Kastamonu	235	1	9	10	26	Yalova	112	4	7	11	14
Kayseri	567	6	31	37	18	Karabük	126	1	5	6	24
Kırklareli	283	2	10	12	28	Kilis	122	2	4	6	29
Kırşehir	124	2	4	6	29	Osmaniye	331	4	15	19	21
TOPLAM	51.509	742	2.769	3.511	18						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 6

Matematik Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	13.591	170	783	953	16	Kocaeli	9.410	63	400	463	23
Adıyaman	4.411	59	175	234	24	Konya	13.296	156	663	819	19
Afyon	5.323	61	248	309	20	Kütahya	4.656	43	224	267	20
Ağrı	1.585	8	49	57	32	Malatya	10.360	78	302	380	33
Amasya	3.477	17	149	166	23	Manisa	8.499	83	530	613	15
Ankara	33.029	200	1.622	1.822	20	K.Maraş	6.610	85	271	356	23
Antalya	9.637	105	597	702	15	Mardin	2.313	21	79	100	28
Artvin	2.242	19	87	106	25	Muğla	4.547	65	286	351	15
Aydın	7.093	77	484	561	14	Muş	1.515	11	58	69	25
Balıkesir	9.025	88	600	688	14	Nevşehir	2.945	19	108	127	27
Bilecik	1.230	14	93	107	13	Niğde	2.104	19	74	93	27
Bingöl	1.544	9	48	57	31	Ordu	5.607	48	209	257	26
Bitlis	1.610	13	57	70	27	Rize	3.417	24	107	131	31
Bolu	4.189	29	153	182	27	Sakarya	5.432	41	230	271	23
Burdur	2.309	21	152	173	15	Samsun	8.897	79	436	515	20
Bursa	15.073	122	730	852	20	Siirt	1.211	13	40	53	29
Çanakkale	3.825	35	188	223	20	Sinop	1.748	4	93	97	19
Çankırı	1.850	13	78	91	23	Sivas	5.976	45	235	280	25
Çorum	4.717	26	212	238	22	Tekirdağ	3.836	38	206	244	18
Denizli	6.612	61	341	402	19	Tokat	5.394	37	226	263	23
Diyarbakır	7.646	43	213	256	35	Trabzon	7.126	77	320	397	21
Edirne	3.785	57	214	271	17	Tunceli	1.112	4	31	35	35
Elazığ	4.575	51	301	352	15	Şanlıurfa	4.286	30	160	190	26
Erzincan	2.381	20	100	120	23	Uşak	2.820	58	282	340	9
Erzurum	4.217	51	197	248	20	Van	2.318	20	93	113	24
Eskişehir	6.910	74	352	426	19	Yozgat	4.367	50	290	340	14
Gaziantep	6.407	86	264	350	23	Zonguldak	5.533	30	217	247	25
Giresun	3.926	30	134	164	28	Aksaray	2.577	24	97	121	26
Gümüşhane	1.223	6	41	47	29	Bayburt	613	5	26	31	23
Hakkari	735	4	23	27	31	Karaman	1.932	18	86	104	22
Hatay	9.505	86	437	523	21	Kırıkkale	2.323	36	124	160	18
Isparta	4.274	76	291	367	14	Batman	2.246	12	48	60	46
İçel	10.289	66	536	602	19	Şırnak	664	2	21	23	31
İstanbul	55.373	458	2.172	2.630	25	Bartın	1.586	11	73	84	21
İzmir	24.542	205	1.398	1.603	17	Ardahan	939	10	38	48	24
Kars	1.815	15	39	54	45	İğdir	917	9	45	54	20
Kastamonu	2.672	20	102	122	25	Yalova	1.433	11	68	79	20
Kayseri	8.355	61	263	324	31	Karabük	2.103	18	95	113	21
Kırklareli	3.035	47	172	219	17	Kilis	860	12	37	49	22
Kırşehir	2.722	14	89	103	30	Osmaniye	3.440	48	152	200	21
TOPLAM	453.727	4.074	21.264	25.338	21						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü

EK 7

Fizik Dalında

İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	2.712	14	132	146	20	Kocaeli	1.964	6	98	104	20
Adıyaman	708	14	58	72	11	Konya	2.518	13	196	209	13
Afyon	950	5	71	76	13	Kütahya	560	4	47	51	12
Ağrı	313	2	20	22	15	Malatya	2.273	13	121	134	18
Amasya	739	4	64	68	11	Manisa	1.580	13	99	112	15
Ankara	6.800	42	407	449	16	K.Maraş	1.204	10	78	88	15
Antalya	1.814	16	130	146	13	Mardin	570	5	26	31	21
Artvin	392	5	33	38	11	Muğla	800	5	56	61	14
Aydın	1.542	15	110	125	13	Muş	302	1	18	19	17
Balıkesir	1.797	11	167	178	10	Nevşehir	624	2	47	49	13
Bilecik	317	2	19	21	16	Niğde	471	2	27	29	17
Bingöl	375	3	34	37	11	Ordu	1.067	2	74	76	14
Bitlis	276	3	21	24	13	Rize	1.030	7	37	44	27
Bolu	908	5	51	56	17	Sakarya	1.089	8	52	60	20
Burdur	450	3	50	53	9	Samsun	1.866	10	108	118	17
Bursa	3.384	13	228	241	15	Siirt	235	1	24	25	10
Çanakkale	763	4	62	66	12	Sinop	346	2	40	42	8
Çankırı	425	6	43	49	9	Sivas	1.051	2	80	82	13
Çorum	811	2	57	59	14	Tekirdağ	781	1	54	55	14
Denizli	1.175	9	81	90	14	Tokat	654	2	66	68	10
Diyarbakır	2.036	13	72	85	28	Trabzon	1.308	11	84	95	15
Edirne	842	4	40	44	21	Tunceli	248	6	20	26	11
Elazığ	1.064	7	119	126	9	Şanlıurfa	930	11	66	77	13
Erzincan	713	7	49	56	14	Uşak	436	3	32	35	13
Erzurum	1.046	6	77	83	13	Van	799	5	43	48	18
Eskişehir	1.412	24	100	124	13	Yozgat	896	19	109	128	8
Gaziantep	1.369	8	76	86	17	Zonguldak	1.136	9	82	91	13
Giresun	696	10	41	51	16	Aksaray	462	4	38	42	12
Gümüşhane	233	2	26	28	9	Bayburt	161	7	17	24	8
Hakkari	140	4	7	11	18	Karaman	343	2	17	19	20
Hatay	2.841	11	128	139	22	Kırıkkale	876	6	44	50	19
Isparta	808	8	56	64	14	Batman	488	3	24	27	20
İçel	2.082	11	145	156	14	Şırnak	247	2	12	14	20
İstanbul	11.591	69	540	609	21	Bartın	326	3	26	29	12
İzmir	4.722	26	316	342	15	Ardahan	186	-	13	13	14
Kars	397	5	22	27	17	İğdır	221	3	14	17	15
Kastamonu	514	8	35	43	14	Yalova	372	11	23	34	14
Kayseri	1.774	9	98	107	18	Karabük	480	7	40	47	11
Kırklareli	589	6	28	34	20	Kilis	247	2	17	19	14
Kırşehir	525	2	24	26	22	Osmaniye	672	2	28	30	24
TOPLAM						TOPLAM	93.864	643	5.936	6.579	15

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü

EK 8

Kimya Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	2.594	21	183	204	14	Kocaeli	2.150	12	118	130	18
Adıyaman	682	10	70	80	9	Konya	2.842	16	205	221	14
Afyon	1.167	3	72	75	16	Kütahya	395	3	38	41	10
Ağrı	245	3	20	23	12	Malatya	1.968	12	119	131	16
Amasya	651	5	72	77	9	Manisa	1.344	6	88	94	15
Ankara	7.592	45	417	462	18	K.Maraş	1.185	7	99	106	12
Antalya	1.723	13	118	131	14	Mardin	443	2	16	18	27
Artvin	330	4	33	37	10	Muğla	697	6	68	74	10
Aydın	1.356	10	90	100	15	Muş	253	1	12	13	21
Balıkesir	1.660	7	127	134	13	Neşehir	553	3	51	54	11
Bilecik	275	4	16	20	16	Niğde	329	5	30	35	10
Bingöl	284	4	28	32	10	Ordu	908	7	63	70	14
Bitlis	219	4	20	24	10	Rize	914	5	31	36	29
Bolu	716	1	42	43	17	Sakarya	925	3	46	49	20
Burdur	386	4	46	50	8	Samsun	1.642	21	108	129	14
Bursa	2.669	10	225	235	12	Siirt	208	1	22	23	9
Çanakkale	727	4	48	52	15	Sinop	291	5	41	46	7
Çankırı	389	3	49	52	8	Sivas	940	8	65	73	14
Çorum	885	2	54	56	16	Tekirdağ	649	7	57	64	11
Denizli	1.048	9	89	98	11	Tokat	478	2	53	55	9
Diyarbakır	1.705	14	64	78	26	Trabzon	1.208	12	116	128	10
Edirne	673	5	33	38	20	Tunceli	199	2	22	24	9
Elazığ	929	4	120	124	8	Şanlıurfa	881	6	57	63	15
Erzincan	480	7	33	40	14	Uşak	393	2	25	27	15
Erzurum	926	5	81	86	11	Van	555	2	31	33	18
Eskişehir	1.267	7	62	69	20	Yozgat	866	9	109	118	8
Gaziantep	1.461	14	69	83	20	Zonguldak	716	2	45	47	16
Giresun	569	8	38	46	14	Aksaray	442	4	43	47	10
Gümüşhane	182	5	20	25	8	Bayburt	121	2	15	17	8
Hakkari	94	1	7	8	13	Karaman	338	2	22	24	15
Hatay	1.883	8	117	125	16	Kırıkkale	816	4	42	46	19
Isparta	768	1	59	60	13	Batman	502	3	23	26	21
İçel	1.823	8	112	120	16	Şırnak	207	3	8	11	24
İstanbul	10.395	77	501	578	20	Bartın	263	2	24	26	11
İzmir	4.440	10	341	351	13	Ardahan	169	1	13	14	13
Kars	425	2	21	23	20	İğdir	188	4	15	19	11
Kastamonu	435	7	34	41	12	Yalova	341	1	22	23	15
Kayseri	1.709	12	106	118	16	Karabük	432	1	36	37	12
Kırklareli	492	3	29	32	17	Kilis	228	3	18	21	12
Kırşehir	485	5	21	26	22	Osmaniye	693	4	38	42	18
TOPLAM	85.411	570	5.741	6.311	14						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 9

Biyoloji Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	2.406	19	122	141	19	Kocaeli	1.902	9	96	105	19
Adıyaman	738	5	53	58	14	Konya	2.732	21	163	184	16
Afyon	951	6	62	68	15	Kütahya	442	15	34	49	11
Ağrı	251	-	18	18	14	Malatya	1.775	8	89	97	20
Amasya	710	3	65	68	11	Manisa	1.594	4	101	105	16
Ankara	6.398	23	378	401	17	K.Maraş	1.393	13	82	95	16
Antalya	2.110	15	126	141	16	Mardin	562	4	26	30	21
Artvin	378	3	31	34	12	Muğla	783	14	60	74	12
Aydın	1.694	9	118	127	14	Muş	284	3	13	16	21
Balıkesir	1.675	12	123	135	13	Neşehir	575	7	40	47	14
Bilecik	289	5	19	24	14	Niğde	327	7	19	26	16
Bingöl	284	-	21	21	14	Ordu	1.087	11	64	75	16
Bitlis	255	4	20	24	12	Rize	911	4	35	39	26
Bolu	877	-	49	49	18	Sakarya	989	3	47	50	21
Burdur	454	3	47	50	9	Samsun	1.626	9	97	106	16
Bursa	3.103	10	191	201	16	Siirt	211	2	20	22	10
Çanakkale	829	6	51	57	16	Sinop	335	3	37	40	9
Çankırı	399	7	42	49	9	Sivas	1.094	4	67	71	16
Çorum	876	5	53	58	16	Tekirdağ	785	2	57	59	14
Denizli	1.328	11	95	106	14	Tokat	554	6	50	56	11
Diyarbakır	1.697	2	61	63	28	Trabzon	1.376	6	82	88	16
Edirne	814	5	44	49	18	Tunceli	237	-	17	17	14
Elazığ	1.066	2	88	90	12	Şanlıurfa	862	8	60	68	14
Erzincan	596	2	36	38	16	Uşak	387	5	26	31	14
Erzurum	920	4	56	60	16	Van	511	5	23	28	21
Eskişehir	1.277	9	63	72	20	Yozgat	837	5	95	100	9
Gaziantep	1.402	11	71	82	19	Zonguldak	1.018	6	55	61	18
Giresun	686	2	43	45	16	Aksaray	499	3	41	44	12
Gümüşhane	209	-	22	22	10	Bayburt	142	-	12	12	12
Hakkari	136	1	10	11	13	Karaman	360	3	24	27	15
Hatay	2.281	8	121	129	19	Kırıkkale	753	3	42	45	18
Isparta	926	12	61	73	14	Batman	422	3	19	22	22
İçel	2.309	17	113	130	20	Şırnak	198	-	9	9	22
İstanbul	10.522	48	367	415	28	Bartın	300	3	24	27	12
İzmir	4.997	39	387	426	13	Ardahan	182	1	13	14	14
Kars	391	3	24	27	16	İğdır	166	1	14	15	12
Kastamonu	478	6	32	38	14	Yalova	361	2	26	28	14
Kayseri	1.667	2	92	94	18	Karabük	442	2	32	34	14
Kırklareli	546	1	32	33	17	Kilis	234	2	17	19	13
Kırşehir	464	1	22	23	21	Osmaniye	655	3	31	34	21
TOPLAM						TOPLAM	89.292	531	5.288	5.819	16

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 10

Fen Bilgisi Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	7.570	137	462	599	15	Kocaeli	5.147	47	240	287	21
Adıyaman	2.844	36	99	135	27	Konya	7.161	66	344	410	20
Afyon	3.089	32	110	142	27	Kütahya	3.665	48	152	200	23
Ağrı	947	10	23	33	39	Malatya	3.627	56	144	200	24
Amasya	1.905	15	87	102	21	Manisa	4.662	65	319	384	14
Ankara	18.456	192	873	1.065	20	K.Maraş	4.147	59	143	202	27
Antalya	5.456	80	400	480	13	Mardin	1.231	16	46	62	25
Artvin	1.336	13	60	73	21	Muğla	2.359	30	161	191	14
Aydın	3.796	46	277	323	13	Muş	842	8	31	39	26
Balıkesir	5.131	69	305	374	16	Nevşehir	1.564	13	36	49	42
Bilecik	868	15	33	48	24	Niğde	1.335	20	52	72	24
Bingöl	1.027	1	46	47	22	Ordu	3.132	33	124	157	24
Bitlis	975	3	19	22	51	Rize	1.067	14	26	40	39
Bolu	2.144	21	82	103	25	Sakarya	3.156	36	134	170	22
Burdur	1.242	17	92	109	13	Samsun	4.999	69	247	316	19
Bursa	8.041	77	477	554	16	Siirt	658	1	20	21	33
Çanakkale	2.163	22	102	124	20	Sinop	978	9	39	48	24
Çankırı	829	6	28	34	29	Sivas	3.390	21	71	92	47
Çorum	2.523	36	117	153	20	Tekirdağ	2.242	29	125	154	17
Denizli	3.461	42	229	271	14	Tokat	4.162	28	112	140	36
Diyarbakır	5.010	16	160	176	31	Trabzon	3.952	49	180	229	21
Edirne	2.236	61	140	201	14	Tunceli	708	5	11	16	63
Elazığ	2.883	40	169	209	16	Şanlıurfa	2.689	25	54	79	48
Erzincan	1.209	12	51	63	23	Uşak	1.860	19	140	159	13
Erzurum	1.885	30	57	87	31	Van	1.514	10	50	60	29
Eskişehir	3.978	59	158	217	24	Yozgat	2.241	24	94	118	23
Gaziantep	3.841	87	173	260	20	Zonguldak	3.065	23	132	155	23
Giresun	2.469	12	75	87	32	Aksaray	1.528	19	35	54	41
Gümüşhane	756	1	20	21	38	Bayburt	326	2	13	15	24
Hakkari	302	2	10	12	29	Karaman	1.023	16	46	62	21
Hatay	5.090	70	235	305	20	Kırıkkale	1.694	44	82	126	19
Isparta	2.612	32	181	213	14	Batman	1.320	6	29	35	45
İçel	5.288	57	307	364	16	Şırnak	422	5	13	18	31
İstanbul	31.288	276	1.143	1.419	26	Bartın	966	4	66	70	14
İzmir	12.872	247	688	935	17	Ardahan	581	3	12	15	47
Kars	1.271	17	31	48	39	İğdır	535	6	30	36	17
Kastamonu	1.505	19	46	65	31	Yalova	828	8	38	46	21
Kayseri	4.115	25	151	176	27	Karabük	1.170	9	53	62	21
Kırklareli	1.617	33	96	129	15	Kilis	640	12	38	50	16
Kırşehir	1.622	7	42	49	38	Osmaniye	1.887	52	109	161	15
TOPLAM						TOPLAM	254.125	2.982	11.645	14.627	21

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 11

Beden Eğitimi ve Spor Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	5.273	3	164	167	32	Kocaeli	3.932	9	159	168	25
Adıyaman	1.904	2	47	49	40	Konya	5.165	1	157	158	33
Afyon	2.249	3	49	52	46	Kütahya	1.659	1	35	36	47
Ağrı	702	-	23	23	31	Malatya	3.947	7	71	78	55
Amasya	1.519	5	78	83	19	Manisa	3.711	25	199	224	18
Ankara	14.682	108	803	911	18	K.Maraş	2.878	8	86	94	33
Antalya	4.571	15	232	247	19	Mardin	953	3	23	26	41
Artvin	954	1	28	29	34	Muğla	2.289	12	139	151	16
Aydın	3.274	10	167	177	19	Muş	608	4	14	18	42
Balıkesir	3.770	10	189	199	20	Nevşehir	1.300	3	43	46	30
Bilecik	628	1	18	19	35	Niğde	863	-	28	28	31
Bingöl	689	1	11	12	62	Ordu	2.004	4	73	77	27
Bitlis	679	-	14	14	49	Rize	1.375	-	41	41	34
Bolu	1.632	7	54	61	30	Sakarya	2.205	9	88	97	25
Burdur	925	2	32	34	29	Samsun	3.652	2	115	117	32
Bursa	5.957	8	297	305	20	Siirt	542	-	12	12	45
Çanakkale	1.616	10	72	82	22	Sinop	773	7	49	56	15
Çankırı	841	10	41	51	20	Sivas	2.468	3	94	97	26
Çorum	1.903	5	86	91	22	Tekirdağ	1.658	8	55	63	30
Denizli	2.608	10	102	112	25	Tokat	2.050	5	56	61	36
Diyarbakır	2.453	2	74	76	33	Trabzon	2.905	4	109	113	27
Edirne	1.564	-	48	48	33	Tunceli	426	3	11	14	38
Elazığ	1.712	1	62	63	28	Şanlıurfa	1.867	1	40	41	47
Erzincan	989	2	38	40	26	Uşak	1.288	1	50	51	26
Erzurum	1.554	1	42	43	37	Van	1.076	2	34	36	31
Eskişehir	2.663	3	88	91	30	Yozgat	1.524	7	59	66	25
Gaziantep	1.657	-	39	39	42	Zonguldak	2.533	10	122	132	20
Giresun	1.654	3	53	56	31	Aksaray	1.162	-	32	32	36
Gümüşhane	529	-	14	14	38	Bayburt	271	-	8	8	34
Hakkari	282	2	5	7	55	Karaman	693	1	21	22	33
Hatay	4.042	12	96	108	42	Kırıkkale	1.278	-	33	33	39
Isparta	1.810	-	52	52	35	Batman	411	1	17	18	24
İçel	4.651	15	192	207	24	Şırnak	241	-	5	5	48
İstanbul	23.836	83	815	898	29	Bartın	698	2	33	35	21
İzmir	22.316	84	747	831	29	Ardahan	464	-	10	10	46
Kars	963	1	25	26	38	İğdır	432	-	17	17	25
Kastamonu	1.123	6	48	54	23	Yalova	558	1	20	21	28
Kayseri	2.111	9	81	90	26	Karabük	866	-	32	32	27
Kırklareli	1.270	5	46	51	27	Kilis	378	-	13	13	29
Kırşehir	1.099	1	28	29	39	Osmaniye	1.352	1	34	35	40
TOPLAM	199.109	586	7.337	7.923	27						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 12

Resim/Resim-İş Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	3.163	4	163	167	19	Kocaeli	1.934	9	118	127	16
Adıyaman	1.107	3	50	53	22	Konya	2.939	4	118	122	25
Afyon	1.477	4	45	49	32	Kütahya	967	8	33	41	28
Ağrı	390	-	16	16	24	Malatya	2.375	5	57	62	41
Amasya	1.097	5	67	72	16	Manisa	2.011	7	131	138	15
Ankara	8.404	67	718	785	11	K.Maraş	1.492	4	53	57	28
Antalya	2.695	20	196	216	13	Mardin	495	2	16	18	30
Artvin	503	1	19	20	26	Muğla	1.130	4	115	119	10
Aydın	2.024	13	185	198	11	Muş	389	4	18	22	21
Balıkesir	2.029	9	171	180	12	Nevşehir	642	-	32	32	20
Bilecik	312	4	13	17	23	Niğde	476	-	23	23	21
Bingöl	376	1	21	22	18	Ordu	1.342	6	63	69	21
Bitlis	409	1	21	22	19	Rize	1.240	1	49	50	25
Bolu	946	1	43	44	22	Sakarya	1.298	6	58	64	22
Burdur	445	1	26	27	17	Samsun	2.314	14	222	236	10
Bursa	3.162	39	337	376	9	Siirt	345	1	20	21	17
Çanakkale	909	2	68	70	13	Sinop	436	2	57	59	8
Çankırı	480	6	45	51	10	Sivas	1.882	3	53	56	35
Çorum	1.186	7	88	95	13	Tekirdağ	975	4	60	64	16
Denizli	1.564	7	131	138	12	Tokat	1.457	12	79	91	18
Diyarbakır	1.986	1	38	39	52	Trabzon	1.672	4	73	77	23
Edirne	979	2	43	45	23	Tunceli	283	1	15	16	19
Elazığ	1.303	3	41	44	31	Şanlıurfa	1.279	3	42	45	30
Erzincan	511	3	20	23	25	Uşak	743	1	28	29	26
Erzurum	893	-	38	38	24	Van	598	-	25	25	24
Eskişehir	1.790	11	117	128	15	Yozgat	1.390	6	54	60	25
Gaziantep	1.777	1	70	71	25	Zonguldak	1.373	6	85	91	16
Giresun	976	3	41	44	24	Aksaray	638	2	24	26	26
Gümüşhane	300	-	18	18	17	Bayburt	166	-	11	11	15
Hakkari	155	1	4	5	38	Karaman	482	1	17	18	28
Hatay	2.193	3	87	90	25	Kırıkkale	911	4	49	53	18
Isparta	976	-	31	31	31	Batman	375	-	19	19	20
İçel	2.176	6	100	106	22	Şırnak	181	-	5	5	36
İstanbul	12.839	86	660	746	19	Bartın	320	2	28	30	11
İzmir	6.560	50	696	746	9	Ardahan	320	3	16	19	19
Kars	459	1	20	21	23	İğdir	240	-	15	15	16
Kastamonu	609	8	35	43	16	Yalova	300	1	27	28	11
Kayseri	1.868	4	71	75	26	Karabük	501	4	26	30	19
Kırklareli	719	6	30	36	23	Kilis	376	2	12	14	31
Kırşehir	548	1	22	23	25	Osmaniye	842	1	36	37	23
TOPLAM	111.424	522	6.587	7.109	17						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 13

Müzik Dalında

İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	2.724	-	55	55	50	Kocaeli	1.835	2	49	51	37
Adıyaman	939	1	20	21	47	Konya	2.879	2	71	73	40
Afyon	1.172	-	20	20	59	Kütahya	652	-	15	15	43
Ağrı	341	-	8	8	43	Malatya	2.058	1	26	27	79
Amasya	691	2	18	20	38	Manisa	1.666	1	59	60	28
Ankara	7.353	43	402	445	18	K.Maraş	1.299	2	23	25	56
Antalya	2.140	6	89	95	24	Mardin	433	-	10	10	43
Artvin	421	-	10	10	42	Muğla	971	3	45	48	21
Aydın	1.491	2	71	73	21	Muş	346	-	5	5	69
Balıkesir	1.942	4	75	79	26	Nevşehir	566	-	11	11	51
Bilecik	309	-	4	4	77	Niğde	415	1	7	8	59
Bingöl	329	-	5	5	66	Ordu	1.157	1	26	27	44
Bitlis	305	1	3	4	100	Rize	682	1	13	14	52
Bolu	886	1	40	41	22	Sakarya	1.115	1	23	24	48
Burdur	439	2	7	9	62	Samsun	1.703	-	40	40	43
Bursa	2.800	4	109	113	26	Siirt	236	-	3	3	79
Çanakkale	778	1	23	24	34	Sinop	372	-	15	15	25
Çankırı	379	3	18	21	20	Sivas	1.741	2	30	32	58
Çorum	942	2	25	27	37	Tekirdağ	883	1	37	38	24
Denizli	1.298	2	49	51	26	Tokat	1.073	2	20	22	53
Diyarbakır	1.813	-	23	23	79	Trabzon	1.578	-	45	45	35
Edirne	724	1	17	18	42	Tunceli	242	-	4	4	61
Elazığ	1.208	-	34	34	36	Şanlıurfa	1.009	-	12	12	84
Erzincan	508	-	11	11	46	Uşak	471	-	12	12	39
Erzurum	713	-	8	8	89	Van	569	-	11	11	52
Eskişehir	1.543	1	34	35	45	Yozgat	937	1	30	31	31
Gaziantep	1.464	1	31	32	47	Zonguldak	1.152	1	43	44	27
Giresun	800	-	19	19	42	Aksaray	533	-	7	7	76
Gümüşhane	239	-	9	9	27	Bayburt	143	-	4	4	36
Hakkari	128	-	3	3	43	Karaman	392	-	7	7	56
Hatay	1.871	1	40	41	47	Kırıkkale	572	1	7	8	81
Isparta	853	-	43	43	20	Batman	304	1	5	6	60
İçel	2.013	1	61	62	33	Şırnak	189	1	5	6	37
İstanbul	11.831	45	414	459	28	Bartın	319	-	20	20	16
İzmir	5.384	23	339	362	16	Ardahan	199	-	5	5	40
Kars	425	-	8	8	53	İğdir	168	-	2	2	84
Kastamonu	548	1	20	21	27	Yalova	279	-	11	11	25
Kayseri	1.862	2	30	32	62	Karabük	374	1	16	17	23
Kırklareli	672	1	21	22	32	Kilis	267	-	5	5	53
Kırşehir	461	-	7	7	66	Osmaniye	442	1	9	10	49
TOPLAM						TOPLAM	94.960	178	3.011	3.189	31

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 14

İngilizce Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	10.949	22	440	462	25	Kocaeli	8.366	3	206	209	41
Adıyaman	3.412	1	49	50	70	Konya	11.794	27	360	387	32
Afyon	4.448	3	70	73	63	Kütahya	3.841	1	76	77	50
Ağrı	1.244	-	15	15	83	Malatya	7.033	6	104	110	67
Amasya	2.976	1	81	82	37	Manisa	7.443	7	234	241	32
Ankara	28.337	65	1.168	1.233	24	K.Maraş	5.970	2	118	120	51
Antalya	7.703	7	362	369	21	Mardin	1.714	4	31	35	55
Artvin	1.833	2	25	27	73	Muğla	4.922	2	195	197	25
Aydın	7.017	5	281	286	25	Muş	1.153	2	19	21	60
Balıkesir	7.876	1	213	214	37	Nevşehir	2.408	2	44	46	55
Bilecik	1.909	3	36	39	53	Niğde	1.653	-	27	27	61
Bingöl	1.294	1	18	19	72	Ordu	4.417	2	83	85	53
Bitlis	1.358	1	14	15	97	Rize	2.555	-	39	39	66
Bolu	3.963	4	74	78	53	Sakarya	4.359	2	100	102	44
Burdur	2.099	-	48	48	44	Samsun	7.181	3	211	214	34
Bursa	13.300	5	414	419	32	Siirt	880	2	15	17	58
Çanakkale	3.253	2	81	83	40	Sinop	1.841	-	66	66	28
Çankırı	1.893	1	51	52	37	Sivas	4.445	2	68	70	65
Çorum	3.843	3	104	107	37	Tekirdağ	3.571	-	77	77	46
Denizli	5.260	1	154	155	34	Tokat	4.407	1	81	82	54
Diyarbakır	6.287	21	150	171	41	Trabzon	5.818	1	85	86	68
Edirne	3.247	2	68	70	48	Tunceli	695	1	13	14	53
Elazığ	3.279	2	83	85	39	Şanlıurfa	3.661	5	50	55	73
Erzincan	2.233	1	50	51	45	Uşak	2.604	-	46	46	57
Erzurum	3.197	10	80	90	39	Van	2.166	4	37	41	58
Eskişehir	5.994	14	285	299	21	Yozgat	3.466	9	82	91	42
Gaziantep	5.887	6	113	119	52	Zonguldak	5.170	8	186	194	28
Giresun	3.233	2	39	41	83	Aksaray	2.020	12	30	42	66
Gümüşhane	1.067	-	14	14	76	Bayburt	708	-	11	11	64
Hakkari	702	-	9	9	78	Karaman	1.354	4	33	37	41
Hatay	8.118	13	208	221	39	Kırıkkale	2.658	2	46	48	58
Isparta	4.357	4	83	87	52	Batman	1.673	7	16	23	103
İçel	8.876	6	333	339	27	Şırnak	403	2	4	6	99
İstanbul	47.153	57	1.278	1.335	37	Bartın	1.416	1	39	40	36
İzmir	22.137	51	1.014	1.065	22	Ardahan	707	-	14	14	51
Kars	1.738	1	20	21	87	İğdir	770	1	10	11	77
Kastamonu	2.408	1	47	48	51	Yalova	1.270	2	38	40	33
Kayseri	7.289	-	103	103	71	Karabük	1.823	1	46	47	40
Kırklareli	3.152	-	62	62	51	Kilis	766	-	16	16	48
Kırşehir	2.137	2	29	31	73	Osmaniye	2.737	2	40	42	68
TOPLAM	388.296	451	10.762	11.213	36						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 15

Fransızca Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	52	18	29	47	-	Kocaeli	41	17	11	28	-
Adıyaman	26	1	5	6	4	Konya	73	15	40	55	-
Afyon	25	3	12	15	1	Kütahya	90	8	18	26	3
Ağrı	18	2	1	3	10	Malatya	6	1	10	11	-
Amasya	30	1	10	11	3	Manisa	146	10	25	35	4
Ankara	828	53	203	256	3	K.Maraş	110	3	9	12	11
Antalya	59	15	64	79	-	Mardin	8	1	2	3	2
Artvin	12	2	6	8	1	Muğla	33	4	37	41	-
Aydın	64	8	53	61	1	Muş	4	-	1	1	4
Balıkesir	163	7	71	78	2	Nevşehir	4	6	10	16	-
Bilecik	26	2	10	12	2	Niğde	4	-	8	8	-
Bingöl	12	4	-	4	3	Ordu	26	3	17	20	1
Bitlis	35	2	3	5	9	Rize	14	2	1	3	6
Bolu	14	5	17	22	-	Sakarya	99	3	21	24	4
Burdur	17	3	13	16	-	Samsun	32	8	27	35	-
Bursa	88	11	58	69	1	Siirt	20	-	3	3	7
Çanakkale	73	6	31	37	2	Sinop	36	4	8	12	3
Çankırı	75	5	10	15	6	Sivas	24	5	11	16	-
Çorum	133	14	21	35	4	Tekirdağ	154	13	26	39	4
Denizli	18	12	35	47	-	Tokat	27	14	13	27	-
Diyarbakır	88	11	22	33	2	Trabzon	77	12	14	26	2
Edirne	68	8	5	13	7	Tunceli	15	5	-	5	3
Elazığ	74	2	13	15	5	Şanlıurfa	-	1	-	1	-
Erzincan	-	-	-	-	-	Uşak	27	6	20	26	-
Erzurum	-	1	3	4	-	Van	55	2	4	6	12
Eskişehir	64	6	30	36	1	Yozgat	18	12	3	15	-
Gaziantep	67	1	3	4	21	Zonguldak	32	5	9	14	1
Giresun	37	7	8	15	1	Aksaray	12	2	4	6	1
Gümüşhane	8	1	1	2	4	Bayburt	-	-	1	1	-
Hakkari	2	1	-	1	2	Karaman	12	3	5	8	-
Hatay	50	10	21	31	-	Kırıkkale	44	1	7	8	6
Isparta	14	1	13	14	1	Batman	-	-	2	2	-
İçel	5	19	51	70	-	Şırnak	-	-	-	-	-
İstanbul	1.625	75	205	280	6	Bartın	-	-	-	-	-
İzmir	794	26	242	268	3	Ardahan	42	-	3	3	14
Kars	12	-	2	2	6	İğdir	8	4	-	4	2
Kastamonu	58	4	6	10	7	Yalova	44	1	4	5	10
Kayseri	-	6	6	12	-	Karabük	9	-	5	5	2
Kırklareli	42	2	12	14	3	Kilis	-	-	-	-	-
Kırşehir	18	2	6	8	2	Osmaniye	30	3	13	16	1
TOPLAM							6.170	531	1.693	2.224	2

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 16

Almanca Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğrt.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	392	8	43	51	8	Kocaeli	499	7	23	30	20
Adıyaman	62	-	8	8	8	Konya	551	23	67	90	7
Afyon	197	6	16	22	11	Kütahya	237	5	21	26	10
Ağrı	78	-	3	3	26	Malatya	48	5	14	19	2
Amasya	220	2	19	21	11	Manisa	445	3	43	46	10
Ankara	1.916	34	203	237	9	K.Maraş	187	7	14	21	11
Antalya	2.148	23	189	212	11	Mardin	32	1	2	3	14
Artvin	14	1	1	2	10	Muğla	376	3	39	42	9
Aydın	318	5	42	47	7	Muş	37	1	2	3	17
Bahçeşir	479	4	49	53	9	Nevşehir	20	-	4	4	5
Bilecik	37	-	8	8	5	Niğde	52	2	6	8	7
Bingöl	40	-	2	2	20	Ordu	212	8	16	24	11
Bitlis	81	-	3	3	27	Rize	110	4	4	8	24
Bolu	194	4	12	16	15	Sakarya	286	7	22	29	12
Burdur	151	5	14	19	9	Samsun	501	12	56	68	8
Bursa	456	13	49	62	8	Siirt	52	-	2	2	26
Çanakkale	240	-	21	21	11	Sinop	52	-	7	7	7
Çankırı	109	3	6	9	16	Sivas	160	3	11	14	13
Çorum	155	2	14	16	11	Tekirdağ	419	4	31	35	13
Denizli	150	5	30	35	4	Tokat	71	5	10	15	5
Diyarbakır	173	4	22	26	7	Trabzon	289	6	25	31	11
Edirne	218	3	13	16	16	Tunceli	114	-	4	4	29
Elazığ	147	7	25	32	5	Şanlıurfa	76	1	3	4	24
Erzincan	98	2	5	7	18	Uşak	245	1	26	27	9
Erzurum	65	1	5	6	12	Van	182	3	7	10	24
Eskişehir	133	7	29	36	4	Yozgat	88	2	12	14	7
Gaziantep	116	1	16	17	7	Zonguldak	210	15	23	38	7
Giresun	127	3	12	15	10	Aksaray	95	-	9	9	11
Gümüşhane	14	-	1	1	14	Bayburt	-	1	-	1	-
Hakkari	6	-	2	2	3	Karaman	32	2	1	3	24
Hatay	368	11	34	45	10	Kırıkkale	222	8	12	20	16
Isparta	202	2	23	25	8	Batman	28	1	2	3	12
İçel	229	5	41	46	5	Şırnak	6	-	1	1	6
İstanbul	3.678	70	198	268	17	Bartın	78	4	7	11	9
İzmir	2.741	36	282	318	9	Ardahan	33	-	2	2	17
Kars	4	1	1	2	-	İğdir	18	1	1	2	14
Kastamonu	84	1	7	8	11	Yalova	100	6	12	18	6
Kayseri	205	11	46	57	4	Karabük	63	2	9	11	6
Kırklareli	173	3	17	20	9	Kilis	-	-	-	-	-
Kırşehir	82	3	10	13	7	Osmaniye	58	2	5	7	10
TOPLAM	22.584	441	2.076	2.517	10						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 17

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dalında
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	4.218	19	153	172	27	Kocaeli	2.687	17	119	136	22
Adıyaman	1.524	20	117	137	12	Konya	3.961	68	357	425	10
Afyon	1.829	26	83	109	21	Kütahya	1.801	22	99	121	17
Ağrı	556	4	20	24	27	Malatya	3.132	55	94	149	31
Amasya	1.132	23	64	87	16	Manisa	2.653	46	133	179	19
Ankara	11.014	117	443	560	24	K.Maraş	1.971	25	130	155	14
Antalya	3.288	25	166	191	19	Mardin	770	6	55	61	14
Artvin	805	9	54	63	14	Muğla	1.577	8	72	80	21
Aydın	2.756	29	139	168	19	Muş	496	22	17	39	24
Balıkesir	3.013	47	150	197	19	Nevşehir	935	11	48	59	19
Bilecik	530	1	20	21	26	Niğde	743	10	50	60	14
Bingöl	544	4	19	23	28	Ordu	1.867	25	101	126	17
Bitlis	427	3	31	34	13	Rize	1.245	12	28	40	43
Bolu	1.222	36	77	113	14	Sakarya	3.317	29	194	223	17
Burdur	724	14	56	70	12	Samsun	2.608	38	201	239	12
Bursa	5.576	62	313	375	17	Siirt	441	6	33	39	13
Çanakkale	1.246	18	62	80	19	Sinop	536	13	48	61	10
Çankırı	698	10	47	57	14	Sivas	1.851	27	152	179	11
Çorum	1.591	36	158	194	9	Tekirdağ	1.422	7	42	49	33
Denizli	2.216	33	100	133	21	Tokat	2.795	39	172	211	15
Diyarbakır	3.701	12	92	104	40	Trabzon	2.859	15	105	120	27
Edirne	1.344	6	38	44	35	Tunceli	379	1	24	25	16
Elazığ	1.652	10	73	83	22	Şanlıurfa	1.492	29	72	101	19
Erzincan	848	25	46	71	16	Uşak	1.030	10	74	84	13
Erzurum	1.301	26	79	105	15	Van	1.004	17	56	73	17
Eskişehir	3.181	22	107	129	29	Yozgat	2.187	34	201	235	10
Gaziantep	2.511	4	71	75	35	Zonguldak	2.067	26	118	144	17
Giresun	1.502	19	63	82	23	Aksaray	991	5	39	44	25
Gümüşhane	431	14	28	42	13	Bayburt	234	1	14	15	16
Hakkari	281	5	14	19	19	Karaman	556	5	38	43	14
Hatay	3.241	21	110	131	29	Kırıkkale	1.479	22	53	75	26
İsparta	2.075	19	101	120	20	Batman	816	11	27	38	29
İçel	3.327	21	120	141	27	Şırnak	276	4	10	14	26
İstanbul	20.663	181	604	785	33	Bartın	558	6	39	45	14
İzmir	7.877	64	375	439	20	Ardahan	346	4	20	24	17
Kars	894	8	46	54	19	İğdır	512	1	51	52	10
Kastamonu	900	10	52	62	17	Yalova	486	2	25	27	19
Kayseri	5.115	52	164	216	30	Karabük	687	12	50	62	13
Kırklareli	1.105	5	47	52	23	Kilis	230	5	12	17	18
Kırşehir	910	5	32	37	28	Osmaniye	1.083	14	63	77	16
TOPLAM	163.848	1.775	7.770	9.545	20						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 18

Tüm Dallarda
İller İtibariyle Ders Saati Ve Öğretmen Sayıları İle Ders Saati/Öğretmen Oranları
(1996-1997 Öğretim Yılı - 31 Kasım 1996 İtibariyle)

İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.	İl	Haftalık Ders Saati	Öğretmen			Ders Saati / Öğr.
		Yönetici	Öğretmen	Toplam				Yönetici	Öğretmen	Toplam	
Adana	87.329	556	3.855	4.411	22	Kocaeli	64.979	349	2.430	2.779	26
Adıyaman	29.724	207	1.149	1.356	25	Konya	90.375	603	4.193	4.796	21
Afyon	37.251	237	1.332	1.569	27	Kütahya	29.999	214	1.192	1.406	24
Ağrı	10.987	68	388	456	28	Malatya	64.046	306	1.782	2.088	35
Amasya	24.697	157	1.186	1.343	20	Manisa	56.962	432	2.961	3.393	19
Ankara	230.201	1.511	11.371	12.882	20	K.Maraş	45.843	308	1.779	2.087	25
Antalya	68.088	512	3.869	4.381	17	Mardin	15.362	102	545	647	27
Artvin	14.720	99	599	698	24	Muğla	31.912	234	1.887	2.121	16
Aydın	50.998	318	2.850	3.168	17	Muş	11.660	91	367	458	31
Balıkesir	61.124	458	3.475	3.933	17	Nevşehir	20.306	120	814	934	24
Bilecik	10.885	86	415	501	25	Niğde	14.267	99	545	644	25
Bingöl	10.945	50	384	434	28	Ordu	37.338	251	1.484	1.735	24
Bitlis	11.092	55	347	402	31	Rize	22.794	123	668	791	33
Bolu	28.185	179	1.049	1.228	26	Sakarya	38.178	214	1.542	1.756	24
Burdur	15.600	125	867	992	17	Samsun	60.299	428	2.867	3.295	20
Bursa	99.760	651	5.044	5.695	19	Siirt	8.171	53	340	393	23
Çanakkale	25.966	185	1.238	1.423	20	Sinop	12.305	85	753	838	16
Çankırı	12.680	97	683	780	18	Sivas	40.306	199	1.479	1.678	27
Çorum	31.610	203	1.540	1.743	20	Tekirdağ	26.985	172	1.253	1.425	21
Denizli	42.988	320	2.278	2.598	18	Tokat	35.600	229	1.477	1.706	23
Diyarbakır	53.960	227	1.473	1.700	36	Trabzon	47.554	313	1.922	2.235	24
Edirne	25.599	195	1.023	1.218	24	Tunceli	8.613	45	289	334	29
Elazığ	32.239	199	1.813	2.012	17	Şanlıurfa	30.110	178	995	1.173	30
Erzincan	16.709	120	635	755	26	Uşak	19.102	142	1.086	1.228	17
Erzurum	26.895	225	1.203	1.428	22	Van	18.987	109	687	796	27
Eskişehir	47.136	333	2.084	2.417	22	Yozgat	29.979	313	1.942	2.255	15
Gaziantep	45.586	274	1.653	1.927	27	Zonguldak	39.029	206	1.813	2.019	21
Giresun	27.404	168	898	1.066	30	Aksaray	18.182	115	686	801	26
Gümüşhane	8.504	49	318	367	26	Bayburt	4.824	33	195	228	24
Hakkari	4.728	35	174	209	26	Karaman	12.365	72	470	542	26
Hatay	66.135	360	2.584	2.944	25	Kırıkkale	21.114	181	808	989	25
Isparta	31.202	260	1.539	1.799	20	Batman	13.907	64	382	446	36
İçel	69.435	356	3.099	3.455	22	Şirnak	4.580	23	140	163	32
İstanbul	376.771	2.226	13.322	15.548	28	Bartın	11.146	68	587	655	19
İzmir	180.390	1.270	9.844	11.114	18	Ardahan	6.778	41	240	281	28
Kars	14.594	90	430	520	33	İğdir	7.138	47	336	383	21
Kastamonu	18.739	153	721	874	25	Yalova	9.690	84	496	580	19
Kayseri	57.201	291	1.999	2.290	28	Karabük	14.362	83	674	757	21
Kırklareli	20.748	154	823	977	24	Kilis	6.625	45	285	330	23
Kırşehir	18.158	69	548	617	33	Osmaniye	22.540	180	868	1.048	25
TOPLAM	3.121.275	20.082	135.361	155.443	22						

Yönetici : Okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcısı.

Not : Ders saati / öğretmen oranının hesaplanmasında yöneticilerin haftada ortalama 4 saat derse girdikleri varsayılmıştır.

Kaynak : MEB Personel Genel Müdürlüğü.

EK 19

**Genel Müdürlükler İtibariyle Ortaöğretim Okul Türleri Ve Öğrenci Başına Cari Harcama
(1995- 1996 Öğretim Yılı)**

Genel Müdürlükler İtibariyle Ortaöğretim Okul Türleri		Öğrenci Başına Ortalama Cari Harcama (1996 Yılı Fiyatlarıyla)
Ortaöğretim Gn. Md.	Lise Akşam Lisesi Anadolu Lisesi Fen Lisesi Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	26.216.332
Erkek Teknik Öğretim Gn. Md.	Endüstri Meslek Lisesi Teknik Lise Anadolu Teknik Lisesi Anadolu Meslek Lisesi Çok Programlı Lise	42.008.179
Kız Teknik Öğretim Gn. Md.	Kız Meslek Lisesi Teknik Lise Anadolu Teknik Lisesi Anadolu Meslek Lisesi Çok Programlı Lise	62.126.371
Ticaret Turizm Öğretimi Gn. Md.	Çok Programlı Lise Anadolu Mahalli İdareler Lisesi Anadolu İletişim Meslek Lisesi Ticaret Lisesi Akşam Ticaret Lisesi Anadolu Ticaret Lisesi And. Otelcilik ve Turizm Mes. Lisesi Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi Mahalli İdareler Meslek Lisesi	27.222.643
Din Öğretimi Gn. Md.	İmam Hatip Lisesi Anadolu İmam Hatip Lisesi Çok Programlı Lise	24.796.602
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Gn. Md.	Öğretmen Lisesi Anadolu Öğretmen Lisesi	89.726.823

Not : Öğrenci başına cari harcamalara; genel yönetim ve destek hizmetleri, okul içi beden eğitim spor ve izcilik, hizmet programlarına dağıtılamayan transferler, özel ödeneklere ilişkin hizmetlerin yürütülmesi harcamaları öğrenci sayısı oranında eklenmiştir.

Kesin hesap yasalarında harcamalar, genel müdürlükler itibariyle verildiğinden, burada genel müdürlüğe bağlı tüm okulların ortalaması verilebilmiştir.

Kaynak : Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü **Bütçe Kesin Hesap Yasa Tasarısı (MEB-1996)**; Devlet İstatistik Enstitüsü **Milli Eğitim İstatistikleri (1995-1996 Öğretim Yılı)**. Ankara 1996.